Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 5. decembra 1985
številka 48, letnik 44, cena 45 dinarjev

Proti potiskanju delavcev na obrobje

Ker predlogi za samoupravno reorganizacijo v prenekaterih delovnih okoljih nakazujejo oziroma poudarjajo med drugim tudi večjo socialno varnost, so za večino seveda vabljivi. Ob tem pa so predlagatelji kot tudi drugi samoupravljalci pogosto premalo kritični. Zadovoljujejo se namreč s trenutnimi rešitvami in premalo mislijo na jutri. Ob tem, so poudarili nekateri razpravljalci, bi vsekakor kazalo opozoriti tudi na večjo odgovornost predlagateljev. Mnogi namreč znajo prepričati, v resnici pa za spremembe nimajo dovolj trdnih argumentov. In prav zato, ker so predlogi za spremembe včasih tudi slabi, bi kazalo upoštevati oziroma razmišljati tudi o odgovornosti predlagateljev.

Na seji so govorili med drugim tudi o Iskrini Telematiki. Delavski svet tega velikega kolektiva bo namreč prav kmalu razpravljal o predlogu za ukinitev temeljnih organizacij. Predstavnica Telematike je poudarila, da ima kolektiv veliko zaupanje v vodstvo svoje delovne organizacije, kar med drugim dokazujejo tudi spodbudni rezultati poslovanja. Kolektiv nima več izgub in po besedah razpravljalke tudi dober razvojni program, ki veliko obeta. Seveda pa je samoupravna reorganizacija Telematike še vedno v zraku. Nekateri jo podpirajo, med tem ko ji drugi, posebno zunaj kolektiva, odločno nasprotujejo.

V nadaljni razpravi je **Jože Stegne** poudaril,,da morajo sindikati s polno odgovornostjo sodelovati pri reorganizacijah in samoupravnih spremembah. »Nikoli,« je dejal, »ne smemo biti vnaprej proti. Če predlogi zagotavljajo boljše rešitve, jih je potrebno podpreti. Sicer pa so predlogi za najrazličnejše spremembe pogosto posledica neurejenih dohodkovnih odnosov. Pobudniki sprememb pa običajno niso delavci, temveč posamezniki, željni večje moči in večjega vpliva,« je poudaril Jože Stegne.

Tudi **Franc Hribar** se je v svoji razpravi dotaknil neurejenih dohodkovnih odnosov, ki so nemalokrat razlog slabo pretehtanih samoupravnih sprememb. Težave in zapleten gospodarski položaj hočejo nekateri izkoristiti in postaviti delavca z vsemi njegovimi samoupravnimi pravicami na obrobje. Temu se morajo sindikati odločno upreti, je dejal Hribar.

Vinko Kastelic pa je spomnil na nekatere naše grenke izkušnje z najrazličnejšimi reformami. Naše skupno temeljno vprašanje je delovanje države, ki naj bi spodbujala dobro gospodarjenje ter zagotavljala možnost za uspešno gospodarjenje. Seveda pa je pogoj za vse to stabilna gospodarska politika. Pri predlogih za ukinjanje temeljnih organizacij pa naj bi po mnenju razpravljalca analizirali predvsem prednosti takih odločitev, gledano seveda vnaprej in z najširšega zornega kota. Sicer pa se moramo zavedati, je opozoril Kastelic, da bomo imeli s siromašenjem pravic delavcev tudi več socialnih konfliktov.

Jože Knez pa se je vprašal, zakaj mnogi delavci tako hladno in neprizadeto spremljajo samoupravne spremembe in zakaj se tako zlahka odpovedujejo svojim samoupravnim pravicam. Dejal je, da po vsej verjetnosti zato, ker temeljne organizacije niso zaživele in so v mnogih primerih ostale v svoji samoupravni praksi na pol poti.

Ko je **Marjan Orožen,** predsednik RS ZSS, povezal razpravo, je dejal, da morajo sindikati v času pred kongresom kritično in celovito oceniti samoupravno organiziranost in tudi naše samoupravne akte. Združeno delo pa bi veljalo prepričati, da se reorganizacij, če so te zares utemeljene, ne bi lotevali ob slehernem času, temveč ob načrtovanju oziroma sprejemanju srednjeročnih ali dolgoročnih razvojnih načrtov.

A. Ul.

(Iz razprave na seji RS ZSS)

Poslovne igre

Naše načrtovanje in vsi ukrepi, ki naj pomagajo doseči cilje, imajo temeljno hibo: ne znamo si namreč niti približno predstavljati njihovih stvarnih posledic, bodisi dobrih ali slabih. Povsod v razvitem svetu poznajo metode, kako projicirati ukrepe gospodarske politike v prihodnost. Denimo: kaj se bo zgodilo z gospodarstvom čez leto, dve, čez pet let, če bo uveljavljena takšna devizna politika, ali takšna politika delitve dohodka. Ali, kaj bo z gospodarsko infrastrukturo (elektrogospodarstvom, premogovništvom, prometom, zvezami itd.) ob določeni politiki zagotavljanja sredstev za njihovo tekoče poslovanje in razvoj in kakšne posledice takšnega razvoja infrastrukture bo čutilo ostalo gospodarstvo. Takšnih »poslovnih iger« naše gospodarstvo, naši planerji ne poznajo.

Zato se nam redno dogaja, da predlogi kot »moramo analizirati problem in videti, kakšen in kolikšen je ter sprejeti ustrezne ukrepe« vedno pridejo na dan na sejah najpomembnejših organov šele potem, ko je problem že trdno zasidran v naši »praksi« in ga potem seveda toliko teže izkoreninimo.

Če bi se šli takšne igrice, bi se nam (verjetno) ne dogajalo, da bi puščali tako pomembne infrastrukturne dejavnike, kot so energetika (elektrogospodarstvo in premogovništvo), in železniški promet (kot hrbtenico naše prometne dejavnosti), da ima iz leta v leto izgubo in to vsako leto večjo. Zaskrbljeni obrazi funkcionarjev pričajo, da bodo letošnje izgube nasploh, ne samo v omenjenih dejavnostih, mnogo večje kot lanske. Ne le zaradi višine izgub (skoraj za polovico večje od lanskih po devetih mesecih, ob tem pa v premogovnikih sedemkrat večje), ampak tudi zavoljo siceršnjega osiromašenja gospodarstva, ki je letos mnogo manj, kot je bilo lani, sposobno izgube pokriti.

Zgodba o tem, kako zdaj reševati vprašanje izgub oziroma nedoseženega dohodka v infrastrukturi, pa tudi v gospodarstvu, je na moč podobna zgodbi o partiji šaha, v kateri je en igralec »za potezo prekratek«. Karkoli naredi, je vedno za potezo prepozno, začetna napaka v strategiji pa se stopnjuje...

Izguba tempa pri reševanju takih vprašanj, kot je pokrivanje enostavne in razširjene reprodukcije v elektrogospodarstvu, v premogovnikih, prometu in zvezah ali pa cenovnih razmerij v ostalem gospodarstvu, se je doslej stopnjevala ne samo v vedno večjih izgubah, ampak tudi v čedalje manjši akumulacijski sposobnosti gospodarstva. Za takšne razmere je krivo, kot smo omenili na začetku, tudi zanemarjanje preverjanja posledic posamičnih ukrepov, kar je povzročilo še eno hudo napako naše gospodarske politike: čedalje pogosteje se je namreč odločala za ukrepe s kratkotrajnim, skorajda trenutnim učinkom, ker je (zaradi neinformiranosti) menila, da bodo povsem zadostovali za težave, ki jih je tudi (zavoljo slabe obveščenosti o posledicah) podcenjevala. Pred nami so nove razprave o vzrokih in posledicah izgub in ukrepih za odpravo vzrokov. Vprašanje pa je, ali bodo — glede na ustaljeno prakso — zadele v črno.

Boris Rugelj

Tehnokracija požira tozde

»Ob vseh kritičnih opazkah o reorganizacijskih inačicah v naših organizacijah združenega dela, ki so navedene v gradivu za sejo RS ZSS in v uvodnem referatu Mira Gošnika, bi lahko mirne vesti zapisali tudi organizacije združenega dela. Med tistimi, ki mislijo ukiniti sedem tozdov in v prihodnje imeti direktorje sedmih tovarn brez delavskih svetov in drugih samoupravnih organov, je Iskra Telematika. V njej je zaposlenih okrog 4500 delavcev in le štiri dni pred dnevom republike so se odločili, da bodo speljali postopek za reorganizacijo. Bolj potihem je šlo vse, in mislim celo, da ni skladno s tistim, kar so se iskraši dogovorili na nedavnem posvetu v Poreču.

Zdi se mi, da se ne zavedamo dovolj, da je na pohodu tehnokracija, ki je močnejša, kot je videti, in tudi mi smo pogosto premalo kritični do njenih snovanj. V Uniorju so rekli, da če ukinejo tozde, bo za 40 odstotkov večji dohodek. Če bi bilo res tako, bi verjetno kazalo razmisliti, ali bi ne bilo smotrno v 2.949 gospodarskih subjektih v Jugoslaviji, kjer imajo izgubo, kar s takšno potezo (ukinitvijo tozdov) odpraviti zgube. V Železarni Jesenice bojda razmišljajo, da bi iz 21 tozdov naredili tri. Takšna organiziranost pa naj bi bila posledica raziskave, ki jo je predlagala gospodarska zbornica, o tem, kako bi bilo možno racionalizirati poslovanje in kako prilagajati organiziranost novim tehnološkim in drugim zahtevam.

Samoupravne reorganizacije potekajo po tihem, zadnji hip lahko kaj zveš, in to je lahko usodno. Mislim pa tudi, da dajemo nasploh preveliko podporo raznim sanatorjem, ki bi radi s trdo roko in mimo delavcev sanirali tovarne ali pa obrate. Delavce izključujejo iz procesa sanacije in mimo tega ne v sindikatih in še kje drugje ne smemo.«

Ivan Kramar, član predsedstva RS ZSS na minuli seji, o kateri pišemo na straneh 4 in 6.

DRUGA STRAN

Kdo bi moral ukrepati ob negospodarni delitvi dohodka

V tako nezdravih gospodarskih razmerah, kakršne so jugoslovanske, je postavljanje razvojnih ciljev za leto vnaprej tvegano dejanje. Vse preveč neznank vsebuje naše gospodarsko življenje, in če se lotevamo zdravljanja jugoslovanskega gospodarstva z necelovitimi ukrepi ekonomske politike, se lahko kaj hitro izmuzne tudi kakšen cilj, potreben za zdravo rast. Danes, le nekaj tednov pred koncem poslovnega leta, je jasno, da slovensko gospodarstvo ni doseglo ciljev predvsem pri ohranjanju realne akumulacije pa tudi pri razporejanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov so se v marsikateri organizaciji združenega dela vedli kot slabi gospodarji.

Povsem upravičeno si postavljamo vprašanje, zakaj še nismo uspeli obvladati vseh vrst porabe in jo držati v predvidenih okvirih razvojne resolucije? Kdo so krivci in kako jih kaznovati? Ta čas, ko še ni popolnih podatkov, v katerih ozdih so neupravičeno pospeševali rast osebnih dohodkov in skupne porabe, se že pojavljajo kritike zlasti sindikata, češ da je premalo bedel nad tako občutljivim področjem, kot to navadno pravimo za gibanje osebnih dohodkov. Sindikalne organizacije se niso uprle pritiskom za dvigovanje osebnih dohodkov in morda so tu in tam celo podpirale nezdrave težnje za razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov mimo rezultatov gospodarjenja.

Takšna pavšalna kritika sindikata, ki se pojavlja vselej takrat, ko predvsem osebni dohodki prebijejo določene okvire, slišati pa jo je tudi v najbolj odgovornih forumih, ima nekaj resnih lepotnih in predvsem vsebinskih pomanjkljivosti. Pozabljamo, da sicer lahko s politično akcijo ustvarjamo bolj ali manj ugodno ozračje za takšno ali drugačno razporejanje dohodka in delitev osebnih dohodkov, vendar pa mora strokovne rešitve za »izrabo« tega ozračja pripraviti kdo drug. Zmanjšanja stroškov, pa naj ga še tako razglašamo za življenjsko akcijo v organizacijah združenega dela in v družbi, ne bomo speljali brez strokovnih podlag in še manj brez potrebne sistematične ocene, kje so stroški v proizvodnem in poslovnem smislu zares dosegli nemogočo raven in zakaj. Brez takšne analize — te pa najdemo le v redkih ozdih — je skrb za zmanjšanje stroškov le besedičenje.

Letos so se dvakrat pojavili glasovi o zamrznitvi osebnih dohodkov in zanimivo je, da so se ravno ob njih tudi osebni dohodki nenormalno dvignili. Pravih odgovorov na govorice ljudje seveda niso dobili in tudi nikakršne protiakcije ni bilo, da bi preprečili nenormalno visoke dvige. Pri tem je kajpak le ponavljanje starih ugotovitev, da osebni dohodki celo pri zgubarjih rastejo tako, kot bi dosegali povprečno akumulacijo in bili sorazmerno dobri gospodarji.

Vprašanje je, kdo bi moral ukrepati ob teh odklonih v posameznih ozdih? Delavci sami!? Direktorji in izvršni odbor sindikata ali samoupravna delavska kontrola? Naivno bi bilo pričakovati ostro reagiranje samo krivcev za prekoračitve. V takih primerih bi se morali poleg družbenih pravobranilcev samoupravljanja vendarle nekolikanj bolj usposobiti za boj izvršni sveti občinskih skupščin in zbori združenega dela, ki pa se pogosto vedejo tako, kot da je to le sindikalna stvar. Pa ni in ne more biti!

Marjan Horvat

Naš kmetijski »rekord«

Kmetovalci so že zdavnaj spoznali, da na 2,6 hektara obdelovalne zemlje, kolikor je premore povprečna slovenska kmetija, ni moč donosno kmetovati, pa tudi na 10 hektarih ne, kolikor jih dopušča zemljiški maksimum. Če hočemo v prihodnje ustaviti vrtoglavo naraščanje cen kmetijskih pridelkov in jih po konkurenčnih cenah prodajati zunaj meja, potlej moramo slediti drugačnim zgledom.

V kmetijsko razvitejših državah je namreč kmetovanje donosno šele na 30 hektarih zemlje. Pri nas pa je proces ravno nasproten: zemljišča se še kar naprej drobijo. Namesto s kmetovanjem, se ukvarjamo vse bolj z vrtičkarstvom. Na zadnji seji izvršilnega odbora ROS delavcev kmetijstva in živilske industrije Slovenije so med drugim obsodili takšno drobljenje zemlje. Podatki so zaskrbljujoči, saj je danes v naši republiki več kot 60.000 majhnih kmetij ali dobra tretjina vseh, ki premorejo le do enega hektara zemlje. V zadnjih 20 letih se je število takšnih »kmetovalcev« povečalo kar za polovico.

Ekonomski načrti o združevanju kmetijskih zemljišč za zdaj še niso obrodili sadov, kakšnih 17 odstotkov ali nekaj več kot 33.000 kmetij premore od 5 do 10 hektarov zemlje. Še več. Povečuje se število nekmečkih lastnikov zemljišč. Če k temu dodamo še podatek, da vsako leto izgubimo zaradi stanovanjskih in drugih pozidav okoli 2000 hektarov po pravilu najboljše kmetijske zemlje, dobimo svojevrsten rekord. Jugoslavija je edina država v Evropi, kjer se kmetijska posest še kar naprej drobi in uničuje v tolikšnem obsegu.

M. F.

Med veliko in malo politiko

Med nevarne pasti, v katere padamo zadnje čase, spada tudi splošna obsedenost naroda z veliko politiko. Delavec in občan sta naravnost bombardirana z načelnimi razpravami z vseh strani — o političnem sistemu, centralizmu in partikularizmu, o enotnem jugoslovanskem tržišču, o zapiranju v kaj vem kakšne meje, o nacionalizmu, o položaju delavca v reprodukciji... Človek je z vsem tem dobesedno znoren. Begajo ga zgodovinske teme družbenega razvoja in države.

Tako pa sploh ne opazi, kako vse bolj neznosen je njegov položaj v lastni tovarni, v občini, v mestu. Neznosen v tistih »malih« stvareh, ki sestavljajo življenje.

Predsednik občine ima lahko najbolj progresiven odnos do gibanja neuvrščenih, do enakopravnosti narodov in narodnosti, do socializma in samoupravljanja — toda če hkrati nima posluha za organizacijo komunalnih in javnih služb, ki so za vsakega krajana življenjskega pomena, pač ne more napraviti izpita za političnega delavca in državnega funkcionarja.

Pravica do štrajka ali trda roka

Zavest delavcev se je v zadnjem času korenito spremenila. Na njen zasuk je kajpak vplivala naraščajoča gospodarska kriza, naša številna protislovja, ki prodirajo na plan, tegobe vseh vrst... Delavci so se počasi le zavedli, da vzrok vseh njihovih stisk ni zgolj gospodarski, ampak predvsem politični. Kriza je delavca dobesedno prisilila, da razmišlja politično, da gleda čez svoje ožje družbene okvire. Razumljivo torej, da se je pri tem spremenila tudi tarča njegove jeze.

Tako nekako je v intervjuju za Areno razmišljal Boro Kuzmanović, profesor socialne psihologije beograjske filozofske fakultete. Ugotovil je še, da je Zveza sindikatov povsem odtujena od članstva. Prvi vzrok prepada je to, da delavci sami niso usposobili sindikata (hm, le čemu?!), da bi lahko ščitil njihove pravice. Drugi pa tiči v tem, da so sindikalni voditelji izgubili svojo samostojnost in utonili v drugih družbenopolitičnih forumih. Kot tak pa je sindikat šibki člen v verigi politične moči — in napad nanj je manj nevaren od napada na Zvezo komunistov. Delavci to dobro vedo, in kritizirajo sindikat, ker od njega zaman pričakujejo pomoč in zaščito. Partije ne kritizirajo zaradi strahu, da jim bo kdo podtaknil protikomunistične in sovražne namene.

Delavsko nezadovoljstvo se izraža v posameznih, spontanih nastopih, brez kontinuitete — predvsem zato, ker je delavski razred razdrobljen. Moral bi imeti vsaj priznano pravico štrajkati. Tako bi lahko izražal svoje nezadovoljstvo in ga ustvarjalno uperjal v reševanje nakopičenih družbenih težav. Zdaj ljudje nevroze raje izživljajo doma in na ulici, zato raste prestopništvo, kar lahko povzroči zahteve po trdi roki, češ bolje to kot razsulo...

C. B.

S. BUTIR, Večernji list

Kakšni gospodarji smo

Že ob polletju smo ugotavljali, da se razmerij v razvojni resoluciji za letošnje leto pri razporejanju dohodka ne držimo. Statistika pravi, da je v tretjem trimesečju še slabše, kajti ob polletnih obračunih je slovensko združeno delo namenilo za akumulacijo 23,5 odstotka ustvarjenega dohodka, v tretjem trimesečju pa le 16,6 odstotka v tem obdobju ustvarjenega dohodka.

Zaskrbljujoči so podatki o gibanju sredstev za osebne dohodke in skupno porabo. Za to je bilo ob devetih mesecih namenjenih kar 93,7 odstotka več sredstev kot v enakem obdobju lanskega leta. Resolucija pa je začrtala globalno rast tovrstnih sredstev v višini 90 odstotkov celotne nominalne rasti dohodka. Ker se je »primerljivi dohodek« v enakem obdobju povečal za 90,4 odstotka, bi rast osebnih dohodkov in skupne porabe delavcev lahko dosegla 81,4 odstotka. Potemtakem so v organizacijah združenega dela v globalu presegli dogovorjene meje za 15,1 odstotka. Ob polletju pa je ta odstotek znašal samo 6,8.

Tako sproščena delitev sredstev za osebne dohodke vpliva kajpak tudi na raven realnih osebnih dohodkov. Povprečni čisti osebni dohodek na delavca, obračunan za 9 mesecev letošnjega leta, znaša 46.637 dinarjev in je od osebnega dohodka v lanskem enakem obdobju višji za 89,8 odstotka. Ob 75,8-odstotni rasti cen življenjskih potrebščin, tako so izračunali statistiki, pa takšno gibanje osebnih dohodkov pomeni v povprečju za 8 odstotkov višje realne osebne dohodke delavcev, zaposlenih v gospodarstvu.

In da bo mera polna, zapišimo, da tudi pri rasti sredstev samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti, kjer je sicer težje določiti preseganje resolucijskih okvirjev, ni šlo vse tako, kot smo se dogovorili. Letošnji obseg sredstev za sise družbenih dejavnosti je večji, kot je predvidevala resolucija, sredstva za osebne dohodke in skupno porabo pa so se v ozdih družbenih dejavnosti povečala za kar 107,8 odstotka v letošnjih devetih mesecih v primerjavi z enakim obdobjem lani. Tudi za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb so ozdi morali dati za 78,2 odstotka več kot v lanskih prvih devetih mesecih. Seveda je zato akumulacija povečana le za 68 odstotkov v primerjavi z lanskimi devetimi meseci, in ker bi morala le-ta biti vsaj enaka rasti primerljivega dohodka, so tudi pobožne želje, da je treba več namenjati za akumulacijo, splavale po vodi. In ugotovitev: tako kot marsikaterega cilja v gospodarjenju letos ne dosegamo, tako tudi ne enega izmed ključnih: da bi ohranili vsaj realno raven akumulacije.

M. H.

Dvajset let Gipossa

Sozd Giposs združuje 7 delovnih organizacij z 12.000 zaposlenimi, ki delajo predvsem pri gradnji mesta Ljubljane (stanovanjski program). V 20 letih so uporabnikom predali ključe tri tisoč stanovanj letno, investicijska kriza pa jih je v zadnjem času prisilila k izvozu ponudbe (predvsem v Alžirijo). V pripravi je podpis sporazuma, ki jim bo v letu 1986 odprl vrata še na Poljsko. Predvideni so kompenzacijski posli v znesku 150 milijonov dolarjev za obe strani. Na domačem trgu, ki bo sicer še nadalje »šibak«, si več kot doslej obetajo od montažnih konstrukcij za specializirane obrate (predvsem na Hrvaškem in deloma v Bosni in Hercegovini). In dela v domači republiki? V ljubljanski soseski »Zigurat« gradijo 144 stanovanj, katerih cena, oblikovana po tržnem načelu, je še vedno vprašljiva. Je pa tudi res, da jim je stanovanjska skupnost obrnila hrbet, saj jim ne zagotavlja potrebnih sredstev za zidavo in tudi banka ne ustreznih kreditov. Tako so se vsaj kratkoročno morali podati v samoinvestitorstvo.

I. Žu.

Zaščititi družbeno imetje

Odbor za SLO in družbeno samozaščito pri RS ZSS se je osredotočil na vprašanja uveljavljanja samoupravnega delavskega nadzora kot preventivnega ravnanja pri sprejemanju samoupravnih odločitev in njihovem uveljavljanju. Na seji, ki jo je vodil Marjan Orožen, so ugotovili, da ponekod še vedno ponujajo samoupravno delavsko kontrolo in varstvo družbenega premoženja ter samoupravnih pravic zgolj z delovanjem organov samoupravne delavske kontrole, ne pa vseh delavcev. Posebej so opozorili na oblike ogrožanja družbene lastnine in naloge sindikata za preprečevanje in odpravljanje vzrokov za njegovo odtujevanje, povzročanje škode in ogrožanje. O tem bo razpravljalo tudi predsedstvo RS ZSS.

V SREDIŠČU POZORNOSTI

Kako izpolnjujemo dolgoročni program gospodarske stabilizacije

Inflacija sproti požira dosežke

Zvezni izvršni svet je novembra pripravil dokaj zajetno poročilo o uresničevanju prvega dela dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Razen delegatov zbora republik in pokrajin, ki so o tem gradivu razpravljali 27. novembra, so ga dobili v roke tudi člani predsedstva SFRJ. Tako aktualno in pomembno je namreč, da je Predsedstvo SFRJ na podlagi drugega odstavka 320. člena ustave SFRJ sklenilo sklicati sejo zveznega izvršnega sveta in na dnevni red seje uvrstiti vprašanje: družbenogospodarske razmere in bistvene naloge in ukrepi družbenogospodarskega razvoja in ekonomske politike.

In tako se je zgodilo, da v dneh pred 29. novembrom nismo poslušali in prebirali samo novic o delovnih dosežkih, marveč tudi zelo kritične in zaskrbljene besede o tem, kje smo, ter kako, po kateri poti naprej, da bi se izkopali iz sedanje hude gospodarske stiske.

Po prvem polčasu — neodločen rezultat

Znamenja hude gospodarske krize so več kot očitna. Inflacija je dobila vznemirljive razsežnosti, gospodarska rast dejansko zastaja. Rast izvoza je manjša od načrtovane. Življenjska raven še naprej pada, čeprav bomo dosegli rast industrijske proizvodnje in presežek v plačilni bilanci. Vse to pomeni, da ne izpolnjujemo ključnih ciljev in nalog ekonomske politike. Sedanjih neugodnih razmer, slabosti in teženj ni mogoče kar naprej opravičevati z objektivnimi okoliščinami. Te razmere so v precejšnji meri posledica počasnosti, omahovanj in nedoslednosti pri uresničevanju ključnih nalog prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, pa tudi velikih razlik v stališčih do nekaterih pomembnih vprašanj, tudi do tistih, do katerih smo že izoblikovali stališča. Dejstvo je, da neupravičeno zamujamo pri sprejemanju številnih nujnih sklepov, še posebej ukrepov protiinflacijske narave, med drugim tudi zaradi odpora proti njim, številne že sprejete sklepe pa nedosledno izpolnjujemo. Te pomanjkljivosti so še posebej izrazite pri uveljavljanju politike in zveznih predpisov in drugih ustreznih sklepov. Po drugi strani pa je nesporno, da naši naravni viri, gospodarske in delovno-strokovne zmogljivosti z uveljavitvijo sodobne organizacije dela in proizvodnje, z zagotovitvijo boljšega in produktivnejšega dela v okoliščinah socialističnega samoupravljanja, omogočajo zajezitev negativnih teženj in odpiranje perspektiv za uspešni razvoj. Bistveni pogoj za to je tudi delovanje enotnega jugoslovanskega trga.

Delegati zbora republik in pokrajin so v razpravi o izpolnjevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije ugotovili, da poročilo ne vsebuje temeljite analize pravih vzrokov za neuresničevanje zastavljenih ciljev — čeprav bi bila prav takšna analiza izredno pomembna v trenutku, ko sprejemamo nov srednjeročni načrt razvoja SFRJ.

V poročilu je sicer vprašanje, v kolikšni meri so bile zahteve Mednarodnega denarnega sklada in ukrepi tekoče ekonomske politike, ki smo jih sprejemali v zadnjih letih, v skladu z vsebino stabilizacijskih programov, vendar pa je ostalo brez prepričljivega odgovora. Čeprav so formulacije precej previdne, je vendarle jasno, da je obstajalo neskladje. Dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije ni mogoče zožiti na tisto, kar zahteva IMF.

Socializacije izgub ali ljudje na cesti

Očitke, da smo privolili v monetaristično politiko IMF, je Milka Planinc, predsednica ZIS, zavrnila z ugotovitvijo, da prav te zahteve mednarodnega sklada nismo sprejeli.

Njihovi izračuni so bili sicer pravilni — finančne razmere bi uredili po hitrem postopku, v odnosih med delovnimi organizacijami in bankami bi uveljavili finančno disciplino. Nesolventne in nelikvidne delovne organizacije in banke bi šle v stečaj, hkrati pa bi naglo in močno omejili družbeni in osebni standard. Še huje pa je, da bi po njihovem modelu veliko delavcev ostalo brez dela.

Zvezni izvršni svet se je temu odločno postavil po robu: povedali smo jim, da mi Jugoslovani, in ne sklad, odgovarjamo za presojo kritične točke politične, gospodarske in socialne sposobnosti družbe, da prenese nujno breme in odrekanje. V končnem sporazumu je sklad zato svoje zahteve omilil.

Prvi sadovi izpolnjevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije niso impresivni. Dosežene stopnje rasti proizvodnje, še posebej pa naložb, niso visoke. Velika težava je tudi v tem, da v sistemu, ravnanju, pa tudi v materialnih odnosih še vedno nismo odpravili globokih korenin inflacijskega načina gospodarjenja, zato so ti začetni rezultati še krhki, nestabilni in ne vsebujejo nujnega ekonomskega pritiska in prisile za večje strukturalne spremembe v skladu s stabilizacijskim programom. Izvoz je še vedno majhen; ne zadostuje niti za zadovoljitev naših najnujnejših potreb, še manj pa za naše ambicije v okviru strategije razvoja države. A vedeti moramo, da smo začeli z velikim primanjkljajem v zunanjetrgovinski menjavi. Naše gospodarstvo ima že tretje leto zapored — za naše razmere precejšen — plačilni presežek. Gospodarske razmere so sicer še vedno težavne, nestabilne, pa vendar že drugačne, takšne, ki obetajo izhod iz krize — če ga bomo znali poiskati.

Vznemirljivi pa so podatki o finančnem položaju gospodarstva, katerega delež v dohodku se je v zadnjih petih letih zmanjšal za natanko 8 točk. Dosegli smo tudi spodnjo dopustno mejo padanja osebnih dohodkov. Tako je na dlani, da so učinki slabega in neučinkovitega gospodarjenja razvrednotili pozitivne rezultate zaradi zmanjšanja osebne porabe. Ozdi ne bodo mogli več dolgo nositi bremena izrazito omejevalne gospodarske politike. Žal pa v seznamu ukrepov, ki naj bi pripomogli k hitrejšemu izpolnjevanju stabilizacijskega programa, ni prav tistih, ki naj bi izboljšali gmotni položaj gospodarsstva.

Navada je železna srajca

Vsi, ki so dobili poročilo o izpolnjevanju programa stabilizacije v roke, mislijo, da bi moral ZIS spričo zapletenih in v resnici kriznih gospodarskih razmer takšno poročilo pripraviti že veliko prej. Rezultate smo dejansko dosegli samo v zunanji likvidnosti, izboljšali smo preskrbo trga in deloma zmanjšali porabo, ukrepi pa so bili zvečine sprejeti z zamudo in parcialno. O tem priča tudi dejstvo, da je dinar v zadnjih treh letih devalviral za 350 odstotkov, to pa vendarle ni zagotovilo ustreznih rezultatov v prizadevanjih za rast izvoza. Nasprotno — pospešilo je inflacijo. V besedah smo vsi za strateške opredelitve in uveljavitev ekonomskih zakonitosti, v praksi pa ravnamo popolnoma drugače. Težave pri usklajevanju se še zlasti zaostrujejo pri materialnih vprašanjih. Od sprejetja stabilizacijskega programa do danes je bilo sprejetih veliko zakonov in aktov, učinek teh ukrepov pa je sorazmerno skromen.

Poglavitne bolezni naše družbe so neodgovornost, oportunizem, korupcija, kriminal in sebičnost interesov posameznih birokratskih skupin, ki se zbirajo v vseh republikah in pokrajinah, ki delajo kompromise in ki so poglavitni nosilci odpora proti stabilizacijskemu programu, čeprav se pred javnostjo kažejo kot borci žanj. Te bolezni so tudi glavni vzrok za vse težave, kot so dolgovi, izgube, napake in odkloni, inflacija, nacionalizmi itn. Če bi program v celoti izpolnjevali, bi morali ob takšnem odnosu do dela zapreti okoli 5.000 tozdov, tako da bi bilo prek milijon zaposlenih ogroženo, saj so se ljudje navadili tega, da dobijo osebni dohodek, čeprav skromen, ne glede na rezultate dela. Administracija se je navadila dobro živeti, ne glede na razmere v družbi.

Glavne bitke še pred nami

Vse kaže, da bo postala osrednja naloga subjektivnih sil v prihodnje boj z inflacijo. Tej nalogi bo treba podrediti vse dejavnosti — ekonomsko politiko v celoti, vse gospodarske ukrepe, pa tudi vso družbeno dejavnost. To pa zahteva odločno usmeritev v uveljavljanje ekonomskih meril in krepitev vseh kakovostnih dejavnikov gospodarjenja.

Inflacije ne povzroča sistem socialističnega samoupravljanja, marveč jo povzročajo pomanjkljivosti v sistemu — odmiki od temeljnega načela gospodarjenja z dohodkom in družbenimi sredstvi nasploh.

Pravice delavca do razpolaganja z družbenimi sredstvi nismo uveljavljali v skladu z obveznostjo, da je treba družbena sredstva uporabljati tako, da se nenehno povečujejo in da morajo biti subjekti, ki jih uporabljajo, sposobni z rezultati svojega dela redno vračati družbena sredstva.

Po ekonomski logiki je docela nemogoče primerjati inflacijo kot pojav, pa tudi njeno stopnjo, način in čas, ki ga potrebujemo, da bi jo odpravili, z državami razvitejše Evrope. Pri tem žal ne moremo povzeti nikakršnega resnega sklepa iz dejstva, da gre za države, ki so naši pomembni gospodarski partnerji. To je mogoče sprejeti le kot pozitivno težnjo, da bi se na podlagi našega družbenega sistema približali njihovim gospodarskim razmeram, ki so v bistvu stabilne. Treba pa je vedeti, da je njihovo gospodarstvo doseglo stabilnost na podlagi gospodarjenja po logiki profita, po strogih ekonomskih merilih, da tam ni mogoče, da kdo ne bi poravnaval svojih obveznosti in da bi delil sredstva, ki jih ni, da v teh državah nesolventna podjetja in banke sanirajo z realnimi sredstvi ali pa jih po kratkem postopku likvidirajo, hkrati pa delavci ostajajo na cesti.

Pri nas mnogi, ki površno poenostavljajo vse pojave, poudarjajo, da je domala edini vzrok velike inflacije večja liberalizacija cen in kajpada ponujajo tudi najbolj preprost recept za njeno odpravo — administrativno uravnavanje cen. Zagovorniki administrativnega uravnavanja cen pozabljajo, da ima inflacija tudi drugo plat. Če ne odpraviš njenih vzrokov, jo bodo administrativno določene cene le prikrile, z vso silo pa se bo uveljavila v obliki osiromašenja trga in pomanjkanja, praznih polic v trgovinah, »sivih« cen, izigravanja predpisov, rasti izgub, pa tudi — kar je še huje, v reproduciranju gospodarske strukture, ki se bo čedalje bolj ravnala po administrativnih rešitvah in ne po zahtevah svetovnega in domačega trga, brez česar ne moremo naprej.

V krizo nas je potisnila delitev po potrebah

Naša inflacija ima globoke korenine v dolgoletnem še neodpravljenem inflacijskem načinu gospodarjenja in inflacijskem načinu uveljavljanja vse gospodarske politike. Inflacijska stopnja v razmerah svobodnejšega sistema cen samo izpričuje težo vseh pomanjkljivosti gospodarstva doma in v odnosih s tujino.

Da bi ohranili in še naprej uspešno razvijali naš socialistični samoupravni sistem v skladu z opredelitvami dolgoročnega stabilizacijskega programa, moramo poiskati možnost, da se bomo, četudi z novimi žrtvami in odrekanjem, znebili inflacijskega načina proizvodnje, ki se je dolga leta uveljavljal in se zakoreninil. Moramo se v mejah možnosti naše družbe znebiti velikanskega balasta, ki je nastal v času, ko je birokratsko-politični voluntarizem ustvarjal razmere, v katerih je bilo mogoče in nujno doseči vse, kar so želeli in kar je bilo »družbena potreba«. Sistem, v katerem je bilo mogoče porabiti več, kot smo ustvarili, v katerem smo docela pozabili na ekonomska merila in merilo dohodka — da se morajo družbena sredstva vedno obrestovati — ta merila so utonila v splošni evforiji visokih stopenj rasti, namenjanja velikih sredstev za naložbe brez obveznosti, da bi bil učinek večji od vloženih sredstev.

Da bi to usmerjenost subjektivnih sil naše družbe za odpravo inflacije učinkovito podprlo, je predsedstvo SFRJ sklenilo temu podrediti vse dejavnosti in ukrepe. To je nujno zato, ker sedanja stopnja inflacije zelo slabo vpliva na gospodarstvo in vso družbo pa tudi na politično razpoloženje delovnih ljudi in občanov. Upoštevati je treba tudi, da so korenine inflacije trajne in globoke, da gre za izraz številnih slabosti v dosedanjem razvoju in za dejavnik zaostrovanja protislovij in poslabšanja položaja. Zato je treba stopnjo inflacije bistveno zmanjšati in zmanjševati.

Da bi to lahko dosegli, je nujno treba usposobiti organizacije združenega dela, da bodo gospodarile tako, da bodo ekonomska merila prišla do polnega izraza, s tem pa jih je treba gospodarsko spodbujati za večjo proizvodnjo in izvoz, kar je najpomembnejši dejavnik zmanjševanja inflacije.

Vse to pa zahteva takšen preobrat v vsej družbi, celovite gospodarsko-sistemske ukrepe, razvojno politiko, ukrepe ekonomske politike in konkretne stabilizacijske programe v organizacijah združenega dela, da bi na vseh ravneh zagotovili možnosti za zajezitev in znižanje stopnje inflacije.

Vinko Blatnik

POZIV

organom in organizacijam Zveze sindikatov Slovenije ob obravnavanju rezultatov gospodarjenja za leto 1985

Skladno s politiko° Zveze sindikatov Slovenije za obravnavanje rezultatov gospodarjenja pozivamo vse organe in organizacije zveze sindikatov, da ob ocenjevanju rezultatov gospodarjenja za leto 1985 namenijo posebno pozornost predvsem:

- pri oblikovanju letnih in srednjeročnih načrtov je treba izhajati iz realnih osebnih dohodkov, izboljšanja življenjskih in delovnih razmer delavcev, krepitve reprodukcijske sposobnosti, zadovoljevanja skupnih in splošnih družbenih potreb. Zato je treba načrtovati dohodek, ki bo zagotavljal izpolnjevanje teh ciljev ter načrtovati ukrepe za doseganje proizvodnje, ki bo zagotovila povečanje dohodka, predvsem s preusmerjanjem, tehnolcško zahtevnejšo proizvodnjo, izvozom, zmanjševanjem stroškov na enoto proizvoda, boljšo organizacijo dela in drugačnim razporejanjem delovnega časa;
- pri ocenjevanju rezultatov gospodarjenja in možnosti razvoja v prihodnjem letu in naslednjem srednjeročnem obdobju je treba opraviti primerjalne ocene rezultatov gospodarjenja s sorodnimi organizacijami združenega dela v podskupini dejavnosti ter sprejeti ukrepe za doseganje najmanj takih rezultatov, kot jih dosegajo najuspešnejše organizacije združenega dela (podlaga za primerjanje podatkov s sorodnimi ozdi so podatki za devet mesęcev ter primerjalni podatki Gospodarske zbornice Slovenije);
- ali je ob obravnavi rezultatov gospodarjenja za leto 1985 opravljena temeljita analiza vzrokov doseganja boljše oziroma slabše učinkovitosti in kakovosti gospodarjenja, predvsem v tistih organizacijah združenega dela, kjer je fizični obseg proizvodnje, produktivnosti dela in izvoza pod načrtovanim, posebej je potrebno razčleniti rezultate poslovanja v tistih organizacijah združenega dela, kjer bo ugotovljena visoka rast dohodka ob zmanjšanju obsega proizvodnje oziroma storitev in produktivnosti dela;
- kakšna so bila pri razporejanju dohodka razmerja med brutc osebnim dohodkom na delavca in akumulacijo glede na angažirana sredstva v primerjavi s sorodnimi organizacijami združenega dela in v podskupini dejavnosti v tekočem srednjeročnem obdobju oziroma ali je politika delitve skladna s samoupravnimi sporazumi o skupnih izhodiščih in osnovah razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo;
- v organizacijah združenega dela, v katerih je ugotovljena izguba, je treba z izdelavo kakovostnih sanacijskih programov, s preusmeritvijo proizvodnih programov doseči trajno sanacijo.

° *Usmeritve za delo Zveze sindikatov Slovenije pri obravnavanju rezultatov gospodarjenja na podlagi zaključnih računov za leto 1984 (Sindikalni poročevalec št. 1, 10. januar 1985)*

7 DNI V SINDIKATIH

Uvodna beseda člana predsedstva RS ZSS Mira Gošnika

Ali bo delavcu ostajala le pravica, da dela, za ostalo pa bodo že poskrbeli drugi

plošitev na podlagi pojavnih oblik ter načinov, s katerimi ponazarjamo napačne prijeme, stranpoti, tehnokratske in podobne deviantne težnje, poskuse in žal ponekod tudi že izvedene reorganizacije. Skupne značilnosti pobud, predlogov in tudi že izvedenih sprememb samoupravne organiziranosti ozdov so vendarle prevečkrat izmišljene, zgolj napovedane, a neuveljavljene spremembe prvega pogoja za tozd — to je glede delovne celote. Tehnologija se spreminja le na papirju. Trdijo, da bo večja poslovnost omogočena le z ukinitvijo oziroma združevanjem tozdov, da z reorganizacijo odpravljajo pretirano osamosvojitev tozdov, da je samoupravljanje prezahtevno (celo »neobvladljivo« smo slišali v neki razpravi); da popravljajo napake iz obdobja, ko so tozde ustanavljali pod političnim pritiskom ipd. Podrobnejši vpogled in nekaj konkretnih razprav ob obrazložitvah pa je odkrilo, da niso urejeni elementarni dohodkovni odnosi med tozdi in delovno organizacijo, med tozdi in DSSS ter tozdi skupnega pomena, odnosi med vsemi »članicami« DO (članice — to je nesmiselno uporabljen izraz v enem od elaboratov za reorganizacijo!).

Veliko poudarkov dajejo uspešnosti, večji uspešnosti, racionalizacijam vseh vrst in podobnemu. Zveni, kot da je samoupravljanje v delih DO, ki so organizirani kot tozdi v njeni sestavi, krivo za manjšo uspešnost, za neracionalnosti, za neuveljavljeno delitev in organizacijo dela ipd.

Ali ne stoje morda stvari, gledane skozi ta očala, na glavi? Ali ne poteka s tem v bistvu polemika z delavci, z njihovimi neodtujljivimi pravicami in odgovornostmi, če postavljajo pred človeka in absolutno v ospredje vse druge funkcije ozda?

Nekatera mnenja so dejansko zvenela tako, kot da procesi družbene reprodukcije niso prevenstveno namenjeni človeku, delavcu, njegovemu razvoju in ambicijam, da si z učinkovitim in družbeno potrebnim delom zagotavljajo svojo socialno in materialno varnost ter trdnost v razvoju. S tem pa je v medsebojni odvisnosti in odgovornosti do drugih tudi objektivno nosilec skupnega družbenega razvoja.

Še bi lahko naštevali primere, pojavne oblike, odkrite in prikrite namere, ki jih želijo doseči z elaboriranjem (baje) nujnih sprememb. Menim, da je gradivo dovolj nazorno glede tega. Ti procesi dobivajo tudi širšo publiciteto in jih skušajo ponekod celo že posploševati in strokovno-znanstveno utemeljevati. Naj omenim, da je vrsto razmišljanj in »nove ustvarjalnosti« spodbudila tudi napovedana kritična analiza delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Nekateri so jo razumeli celo tako, kot da je že razveljavljen zakon o združenem delu.

Bo večtisočlanski kolektiv nasedel nesamoupravnemu modelu

Predsedstvo republiškega sveta je do osnutka analize že opredelilo svoj globalni odnos. Samokritično bomo morali vzeti v zakup večino kritik v njej, ki letijo na sindikat. Ta je velikokrat omenjen v predlaganih ukrepih za utrditev političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Seveda pa bo sindikat težko stal za zamislimi, kot jih na primer ponuja »model Gutenberg«, ki ob vsej spoštovanja vredni in dokaj točni kritiki razmer vendarle ponudi model »pridnega (mezdnega) delavca«, ki mu direktor daje naloge in plačo! Podobno skrajnost smo videli te dni, ko sanacijski začasni kolektivni poslovodni organ ugotavlja, da: (...) navideznost sistema upravljanja (...) po organizacijskih enotah (...) pomeni le izvrševanje dejstev, ki so bolj ali manj dana zunaj delovne organizacije (beri: torej tozdi in odločitve so DO vsiljeni).

In naprej: »(...) realizacijo sanacijskega programa bo omogočila samo enotna, učinkovita in racionalno organizirana DO, ki je ne bodo motili posamični in skupinski interesi; združitev v enovito delovno organizacijo je s cilji in programom osnova in pogoj za uresničitev sanacije« (beri: odpravimo različne interese z reorganizacijo, ukinitvijo tozdov, pa bo sanacija uspela). To je najmanj možno, vsaj kar zadeva slogo interesov, tudi posamičnih!

V nadaljevanju smo prebrali, da bo v taki, enoviti DO (namesto sedanjih tozdov) delovalo 7 tovarn, ki bodo imele sicer direktorja, ne pa tudi delavskih svetov.

Upamo lahko, da ta večtisoččlanski kolektiv le ne bo slepo sprejel takega modela, pri katerem se pobudnikom, kot kaže, celo zelo mudi, saj naj bi od predloga do uresničitve take zamisli trajalo le dober mesec.

Povezanost s kritično analizo političnega sistema

Zaradi nazornosti poglavja o uveljavljanju samoupravljanja odločanja v OZD se ne bi dalj časa zadrževal pri njem. Izkoristil pa bi priložnost, da bi posebej opozoril na povezanost vsega gradiva z (osnutkom) kritične analize delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. V kritični analizi je posebej obsežno obdelano poglavje samoupravljanja v združenem delu.

Vsebuje tudi precej konkretnih zamisli, pobud in predlogov, s katerimi bi veljalo dograjevati zakon o združenem delu in druge zakone, ki omogočajo predvsem zaradi možne, včasih pa hotene različne razlage zelo različno prakso. Na nekaterih analitičnih in izkustvenih podlagah temelje tudi v našem gradivu nekatere tovrstne pobude. Do enega dela teh pobud smo se že sposobni opredeljevati, druge pa zgolj nakazujemo kot vprašanja, ki za začetek zahtevajo vsaj izmenjavo in soočanja različnih mnenj.

Gre na primer za razmejitev odločanja po ravneh in vrstah odločitev, med organi upravljanja in poslovodnimi organi, znotraj teh pa tudi za razmejitev po ravneh samoupravne organiziranosti, možne oziroma nujne racionalizacije samoupravnih splošnih aktov v soočanju z zakonodajo in razvoj avtonomnosti samoupravnih splošnih aktov. Kot poseben primer velja omeniti temeljni samoupravni splošni akt v tozdu, samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v tozdu. Ob njegovem nastajanju so bila na pobudo Zveze sindikatov Slovenije v skupščini SR Slovenije sprejeta stališča in priporočila (Uradni list št. 6/78, 15. 3. 1978) za njegovo nastajanje, vsebino in uveljavljanje. Po sedmih letih so ta stališča še skoraj v celoti aktualna, še zlasti, če upoštevamo, da veliko njihove vsebine še vedno ni dokončno uresničene oziroma da v ta akt niso vnesene bistvene vsebinske dopolnitve, ki so jih določili še nekateri drugi zakoni, ter razvoj družbenogospodarskih odnosov po letu 1978. Zastarelost teh aktov ugotavljajo zlasti sodišča združenega dela, ker so marsikje postali neustrezna podlaga za druge samoupravne splošne akte, ki morajo biti usklajeni s tem samoupravnim sporazumom.

Ob tem aktu bi veljalo presoditi tudi, kako so v njih uresničene tri temeljne razsežnosti:

- družbeno-razredna, ki izhaja iz družbenolastninske osnove odnosov,
- ekonomsko-institucionalno-funkcionalne, ki zagotavljajo delovanje združenega dela pri ustvarjanju celote dohodkovnih odnosov in
- samoupravno-normativne kot temelj celote samoupravnih odnosov med združenimi delavci v tozdih in v vseh njihovih širših samoupravnih povezavah.

Verjetno bo prav dograjevanje te »male ustave« priložnost za optimalno možno racionalizacijo samoupravnih normativnih podlag združenega dela, ki bo nujno sledila dopolnitvam ZZD v prihodnjem letu.

Za naše razmišljanje pa je verjetno enako pomembno vprašanje, kako je sindikat usposobljen za vse te zahtevne in številne naloge. Že ob posameznih točkah v gradivu, kjer je govor o osrednjih problemih v tozdih oziroma DO, se resno lahko vprašamo, komu v sindikatu so z zakoni in statutom določene naloge namenjene. Predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije, konference osnovnih organizacij pa tudi koordinacijskega odbora sindikata v sozdih sami objektivno ne zmorejo vseh opisanih nalog. Tudi z angažiranjem vseh organov bi le stežka izpolnjevali vse naloge. O kadrovski usposobljenosti in z vidika razpolaganja z vsemi potrebnimi ekonomskimi, pravnimi, družboslovnimi in drugimi znanji za aktiv sindikata v TOZD, DO in SOZD, pa tudi v občinah bo najverjetneje potrebno odpreti kar »kongresno razpravo«. Za obilico nalog in funkcij bo potrebno razmišljati in tudi ukrepati v smeri organiziranja ustreznega strokovno-političnega in organizacijskega dela za potrebe sindikata v večjih ozdih oziroma morda za več manjših na ravni občinskega sveta. Tega prav gotovo ne bi mogli vnaprej šteti za neupravičeno širjenje »družbene režije«. Gre končno za zdrave odnose v kolektivih, kjim dobro in učinkovito družbenopolitično delo marsikdaj pomeni veliko več kot posamezne, večkrat obširne in do podrobnosti organizirane in številčno močne različne službe evidenc, režijskih del in drugih pomožnih dejavnosti, ki so nujne za redno reprodukcijo. Njeni procesi pa potekajo tudi ob konkretnih odnosih, ki so še toliko bolj pomemben proizvodni dejavnik. Za njihovo vsebino se kaj rado in zelo konkretno nalaga delo zgolj sindikatu v kolektivu. Zato se upravičeno postavlja vprašanje, ali smo ustvarili vse potrebne možnosti za njegove zahtevne in številne družbenopolitične naloge.

Predlagam, da je današnja razprava nadaljevanje naših skupnih prizadevanj, da nedvoumno in ponovno povemo, da sindikat ne pristaja na nikakršno spreminjanje samoupravne organiziranosti in samoupravnega odločanja, zunaj in mimo z ustavo in zakoni določenih okvirov, po bližnjicah in poteh, ki prej ali slej vodijo k temu, da bi delavcu ostajala pravica, da dela, za vse drugo pa bodo že poskrbeli »drugi«. Ne pristajati seveda ne pomeni pasivnega odnosa do teh tokov. Nasprotno, pomeni nujno in sprotno ter premišljeno odzivanje na zamisli, pobude, predloge in podobno — seveda z večjo družbenopolitično vlogo in jasnimi družbenopolitičnimi stališči sindikata do spreminjanja vsebine, oblik in postopkov pri uveljavljanju socialističnih samoupravnih proizvodnih odnosov.

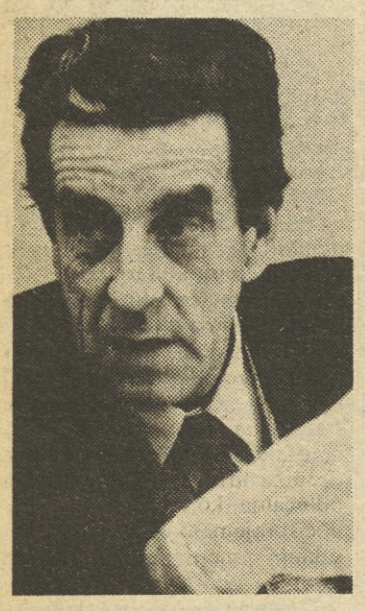

Pri tem je nujno poenotiti skupna merila, po katerih se bomo ravnali.

Pri presoji spreminjevalnih predlogov za vsebino proizvodnih odnosov se bomo ravnali po celoti ustavnih in zakonskih temeljev socialističnega samoupravnega družbenoekonomskega položaja delavcev. Ti izhajajo iz pravice do dela z družbenimi sredstvi, pravice do samoupravljanja in vseh drugih, na ta dva neodtujljiva temelja vezanih pravic, obveznosti in odgovornosti. Glede oblik organiziranja bomo vztrajali pri temeljni organizaciji združenega dela kot temeljni celici družbene reprodukcije, kjer se delo delavcev neposredno združuje z družbenimi sredstvi za delo in kjer se odloča o celoti pogojev in rezultatov dela v soodvisnosti od lastne in družbene produktivnosti dela, upoštevaje pri tem osebne, skupne in splošne družbene potrebe in interese, načelo solidarnosti in vzajemnosti ter družbeno naravo dohodka kot izraz skupnega družbenega rezultata dela. Pri tem bomo posebej spodbujali procese in odnose, ki morajo delovati tako, da bodo tozdi kot deli delovne organizacije v njeni sestavi s skupnim delom združenimi sredstvi, združenimi sredstvi, poslovanjem in funkcijami dosegali lepše uspehe. Postopki uveljavljanja socialističnih samoupravnih odnosov so lahko samo samoupravni, pri čemer mislim na samoupravljanje v ožjem pomenu odločanja. Samoupravljanje kot celovit družbenoekonomski odnos, kot odnosi med ljudmi, združenimi v procesu dela, ustvarjanja in razporejanja nove vrednosti, pa seveda vsebuje celoto odnosov, ki temeljijo na družbeni lastnini in iz nje izhajajočih revolucionarnih sprememb, ki jih združeni delavci v naših razmerah uveljavljajo v razvojnem procesu.

Napadi na družbeno lastnino

Ugotavljamo, da prepočasi uveljavljamo družbeno lastnino kot odnos, kot eno temeljnih pridobitev revolucije in razrednega boja. Ta počasnost in težnje po odtujevanju ali celo zanikanju tega odnosa z odtujevanjem odločanja o dohodku in upravljanja le-tega kot izrazu družbenolastninskih odnosov na vseh ravneh — od tozda do sistemskih rešitev — v bistvu omogočajo, ohranjajo ali celo spodbujajo vrsto napačnih ravnanj, ki izkrivljajo odnos do družbene lastnine. Kaj so drugega kot zanikanje bistva družbene lastnine denimo zgrešene naložbe, administrativno odvzemanje z delom ustvarjenega dohodka od delavcev, paradržavno združevanje sredstev za »skupne prioritete«, določene brez delavcev; podcenjeno ovrednotena sredstva za delo, ki povzročajo, da se fiktivni dohodek iz tega na to priliva; kaj so državno in skupinske — lastninske težnje v tozdih in delovni organizaciji, nedograjeni »dohodkovni odnosi« med tozdi v delovni organizaciji in sozdom drugega kot poskus »razlastitve« tistega, ki je novo vrednost dejansko ustvaril?

Politične bitke za tako celovito razumevanje družbene lastnine kot odnosa in obenem kot podlage samoupravnih odnosov še dolgo ne bomo dokončno izbojevali, družbeno-zaščitne naloge za njeno varovanje in razvoj ter nenehno večanje in izboljševanje ne bodo uspešno opravljali neosveščeni posamezniki, ki družbeno lastnino pojmujejo kot »naše in nikogaršnje«.

Takih se tu in tam kakšna uporabna oblika tako pojmovane družbene lastnine kar preprosto prime. S temi sicer še kar na hitro opravijo poklicani organi.

Iz prakse je slišati veliko več kritik na račun tistih, ki sicer navidezno ničesar ne jemljejo s tega družbenega kupčka, a prav malo njemu tudi prilagajo. Menim, da so slabo delo, slaba izkoriščenost sredstev za delo, ustvarjanje izgub zaradi subjektivnih vzrokov, podpovprečna produktivnost, družbeno nepotrebno delo, ki ga trg ne potrebuje ter druge podobne slabosti, prav tako kršitve družbenolastninske osnove združenega dela.

Na vseh teh področjih in vseh teh in podobnih, vsem znanih primerih se v bistvu srečujemo z napadi na družbeno lastnino. Tu je političnega osveščevalnega dela za sindikat toliko, da bi ga stežka zmogli, četudi bi se osredotočili zgolj na tovrstne naloge. Ob tem pa ne velja pozabiti, da sta družbena lastnina in samoupravljanje deležna tudi posebnega družbenega varstva. To se začne s samozaščitno funkcijo delavca, ki mu je varovanje temeljev svojega položaja, temeljev svoje in skupne prihodnosti ob pravem razumevanju bistva, ob zavestnem prevzemanju celote pravic, obveznosti in odgovornosti samo po sebi razumljena eksistenčna skrb in materialno jamstvo razvoja. To dejstvo potrjujejo v vsej družbeni celovitosti prav posebej nenehna odrekanja delavcev v prid razvoja. To nam dokazujejo razvojni koraki, ki so v obliki naložb vidni v slehernem delu naše dežele. Če odmislimo posojila, je ogromen delež akumulacije kot odložene porabe vložen v razvoj, v boljši jutri delavcev in bodočih rodov.

Funkcije varstva družbene lastnine in samoupravljanja izpolnjujejo poleg delavcev neposredno tudi vsi organi upravljanja, samoupravna delavska kontrola, državni in družbeni organi nadzora, odkrivanja in pregona, sodišča, družbeni pravobranilci samoupravljanja, skupščine in drugi organi. Ob doslednem opravljanju njihovih funkcij in nalog bi bila družbena lastnina gotovo bolje varovana; to pomeni, da bi hitreje, bolj dosledno in navkljub gospodarskim težavam in inflaciji, ki objektivno omejujejo hitrejši napredek, dosledneje uveljavljali samoupravne družbenoekonomske odnose. Družbenopolitične naloge sindikata v vseh oblikah delovanja in organiziranja pa bi bile dostikrat veliko lažje in izvedljive, če bi tesneje sodelovali tudi z vsemi temi organi.

Izmišljeni razlogi za ukinjanje tozdov

Zdelo se nam je potrebno, da delno ponovno, delno pa širše afirmativno opišemo in komentiramo možnosti za ustanavljanje (reorganizacije) temeljnih in delovnih organizacij. Ob tem smo opisali kar največ možnih pos-

---

V sredo, 4. decembra, se je pod vodstvom Marjana Orožna sestal v mali dvorani Skupščine SRS republiški svet Zveze sindikatov Slovenije. Osrednjo pozornost so člani namenili nalogam zveze sindikatov pri dograjevanju samoupravne organiziranosti in oblik samoupravnega odločanja v organizacijah združenega dela. Razprava je na podlagi temeljito pripravljenega gradiva in uvodnega referata Mira Gošnika, člana predsedstva RS ZSS, osvetlila zlasti temne strani sedanjih reorganizacijskih prizadevanj v nekaterih večjih ozdih, ki spodmikajo tla za resnično odločanje delavcev in zanemarjajo ustavna in zakonska določila, ki jih je treba upoštevati ob vsaki statusni spremembi. (Zaradi zaključka redakcije bomo več o tem objavili v prihodnji številki Sindikalnega poročevalca).

Republiški svet je potrdil tudi osnutek družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SR Sloveniji ter sprejel predlog dopolnitev iz sprememb stališč CK ZKJ o idejnopolitičnih vprašanjih ustavnega položaja delavcev pri odločanju o dohodku in sredstvih družbene reprodukcije ter o gospodarjenju z njimi. Seznanil pa se je tudi z delom v republiškem svetu zveze sindikatov pri pripravi planskih listin.

7 DNI V SINDIKATIH

Republiška konferenca SZDL in Republiški svet ZSS sprejela listine o volilnih opravilih, ocenila dosedanje delo in kadrovske priprave

Še vedno pomisleki za več kandidatov

Raziskave kažejo, da si volilci resnično želeo več kandidatov, da žele resnično izbirati, ne le voliti izbranega kandidata, tudi zaradi tega, ker predvolilni postopki niso povsod dovolj demokratični. Dopolnjene volilne listine omogočajo več demokratičnosti v volilnih pripravah zlasti pri vplivanju na izbiro nosilcev delegatskih dolžnosti ob občine navzgor. O več kandidatih za eno funkcijo oziroma odprtih kandidatnih listah pa smo v razpravi slišali več opozoril kot zahtev. Ivan Godec je izhajal s stališča CK ZKS, da je bistven čimbolj demokratičen kandidacijski postopek, in menil, da odprte kandidatne liste niso vrhunec demokracije. Dejal je, da je treba postopek prilagoditi cilju, da bi izbrali najustreznejše kadre. Tone Anderlič (RK ZSMS) pa je menil, da moramo ob tem, ko bomo šli v odprte liste, preprečiti uveljavljanje osebnih ambicij kandidatov na ta način, da bomo izdelali ocene in ločili dobro delo možnih kandidatov od slabega. Tudi Ivo Bernard je menil, da le zaradi demokracije ni treba kandidirati več ljudi za isto funkcijo. Tudi Geza Bačič je v uvodnem govoru poudaril, da večje demokratizacije kadrovske politike ne moremo doseči z normativnim predpisovanjem več kandidatov, ampak z odgovornim ravnanjem kandidakcijskih konferenc. Opozoril je tudi na nevarnost nenačelnih tekmovalnih bitk posameznikov, ki ne ustrezajo kadrovskim merilom.

Zagotovila za odgovornejše sprejemanje delegatskih dolžnosti

Geza Bačič je uvodoma ugotovil, da je bilo v evidentiranje (zbranih je 262.942 popisnic) vloženega ogromno dela in da so tu ustvarjene možnosti za nadaljevanje volilnih opravil. Opozoril je tudi, da nekateri evidentirani kandidati ne želijo kandidirati in da najavljajo, da ne bodo podpisali morebitnih kandidatur. V zvezi s tem je zanimivo razmišljanje Ivana Godca, da se izredno dobro vidi povezava med gospodarskimi razmerami in izpolnjevanjem nalog na kadrovskem področju. Sedaj se, po njegovem mnenju, ljudje teže in z večjim premišljevanjem odločajo za sprejem dolžnosti in v tem je lahko tudi pozitivni premik. Ker bodo pristanki bolj premišljeni in pretehtani, lahko pričakujemo, da bodo izvoljeni kandidati odgovorneje opravljali delegatske dolžnosti. Kaže pa, da so se nekateri nosilci volilnih priprav že kar resno zavarovali pred morebitnimi presenečenji, saj je Janez Jamar povedal, da so na Jesenicah že ob evidentiranju spraševali za soglasje možnih kandidatov. Kaže, da so tako ravnali tudi drugod, drugače ni moč pojasniti optimizma, ki je vel iz skoraj vseh razprav, da bomo tudi na teh volitvah uspeli, kljub zaskrbljenosti in številnim nenačelnim kritikam, tudi tistim, ki zanikajo temelje naše politične ureditve.

Izvolimo najsposobnejše, mlade, preizkušene...

Tako uvodničar kot razpravljalci so veliko besed namenili izbiri novih delegatov, zlasti nosilcev najodgovornejših dolžnosti. Geza Bačič se je zavzel za prave ljudi na odgovornih mestih, za poštene in delovne ljudi z dovolj splošnega in strokovnega znanja, ki so z delom že dokazali, da so borci za stabilizacijo in razvoj samoupravljanja, za mlade delavce in strokovnjake, in pa tiste, ki imajo zaupanje ljudi in pomenijo jamstvo za odločnejše odpravljanje naših slabosti. Menil je tudi, da moramo izvoliti več novih sposobnih delavcev in strokovnjakov, ne da bi zanemarili preizkušeni rod na delegatskih in drugih dolžnostih. Tone Anderlič mu je pritrdil, ko je poudaril, da moramo izvoliti mlade, pogumne in inovativne kadre, in da moramo nenehno kritično preverjati delo nosilcev dolžnosti.

Branko Smole iz Maribora je opozoril, da delovne organizacije skrivajo sposobne kadre zaradi tega, ker jih same potrebujejo in jih nočejo evidentirati za nosilce delegatskih dolžnosti.

Peter Hedžet iz Maribora pa je na podlagi podatkov sklepal, da zelo zaupamo strokovno usposobljenim delavcem, medtem ko so delavci, zlasti najmanj izobraženi, ki nosijo največje breme stabilizacije, najbolj odrinjeni od odločanja.

Bogo Gorjan (Zveza borcev) pa je dodal, da zahteve za večjo družbeno učinkovitost zahtevajo preverjene in v samoupravljanje vsidrane ljudi. Menil je, da je poseben problem v tem, ker je premalo ljudi, ki so prepričani v moč našega političnega sistema. Imamo pa preveč ljudi iz različnih struktur, ki so se v njih že rodili in ki se namesto na življenje opirajo na papirnata gradiva.

Več zaupanja v Jugoslavijo

— Rabimo ljudi, ki bodo razumeli Jugoslavijo in mednarodni položaj, ki bodo pospešili povezovanje, ki bodo razumeli, da so težave neke nerazvite republike tudi naše težave, je nadaljeval Bogo Gorjan. Tudi Geza Bačič je dejal, da bi, namesto da drug pri drugem iščemo krivce, vsi v Jugoslaviji raje tekmovali v zaupanju, ustvarjalnosti in izpolnjevanju stabilizacije. Dejal je tudi, da ni nacionalizem, če se borimo za večji napredek, oprt na lastne moči, in če pri tem nismo navdušeni nad nekaterimi gospodarskimi ukrepi države. Menil je, da je treba več medsebojnega zaupanja in potrpljenja.

Kritike kadrovskih koordinacij, po mnenju Geze Bačiča, izvirajo iz tega, ker ti odbori ne smejo prevzemati kadrovskih odločitev, temveč so le mesto usklajevanja, kjer družbeni subjekti dajejo mnenja o predlaganih kandidatih.

Nosilci funkcij so javna tajna

Geza Bačič je tudi dejal, da mora biti ocenjevanje ljudi prvina javne kadrovske politike, njenega podružbljanja in zagotavljanja izbire najsposobnejših. Nekateri pa, po mnenju Geze Bačiča, enačijo kadrovske koordinacije kar z nekakšnimi servisi za kadrovsko politiko. Po njegovem mnenju pa je slabost kadrovskih koordinacij ta, da njihovo delo ne temelji na demokratičnem vodenju kadrovske politike, temveč na forumskem načinu dela Socialistične zveze in drugih družbenopolitičnih organizacij. Glede teh vprašanj je bil kritičen zlasti Tone Anderlič, ki je dejal, da se za najodgovornejše dolžnosti preveč kadruje v ozkih krogih in da so že vnaprej znani kandidati za najodgovornejše funkcije v posameznih okoljih. S to ugotovitvijo se ni strinjal Vukašin Lutovac (Ljubljana Šiška). Zahteval je, da se takih sodb ne izreka nasploh, temveč da se imenuje konkretna občina ali okolje, za katero to velja.

Poenostavitev volitev

Miro Gošnik, ki je uvodoma pojasnil spremembe volilnih listov in nadaljnje naloge nosilcev priprav na volitve, je najprej ugotovil, da imamo zakone in volilne listine pripravljene prej kot pri prejšnjih volitvah. Analiza volitev leta 1982 kaže, da se je povečal vpliv temeljnih kandidacijskih konferenc v tozdih in KS na listo kandidatov za občinsko raven. Na teh konferencah bo namreč treba glasovati o kandidatih za vse funkcije v občini.

Podobno bodo občinske kandidacijske konference soodločale o nosilcih funkcij, ki se volijo v republiki. Tako Gošnik kot Bačič sta zavrnila očitke o zapletenosti volitev in zahtevnosti volilnih opravil. Gošnik je tudi poudaril, da je kandidiranje bistvenejša faza delegatskih volitev in prvina delovanja delegatskega skupščinskega sistema. Volilnega zakona, ki omogoča skupne delegacije za sise, pa sedaj, po mnenju Geze Bačiča, ne bi smeli preširoko uporabljati, zlasti ne v večjih delovnih okoljih. Kljub temu da bomo morali volilne listine tudi v prihodnje izboljševati, pa je Geza Bačič menil, da od volilnega sistema ne moremo pričakovati rešitve vseh vprašanj delegatskega odločanja, zlasti ne občutka odvečnosti delegatskega odločanja, ko izvršni organi čez noč sprejemajo odločitve, ki zanikajo temelje samoupravnega političnega sistema, kot je v razprvi povedala Marina Bohinec, članica RS ZSS iz Celja.

To nezaupanje v delegatski sistem, ki nastaja v sedanjih gospodarskih in političnih razmerah, pa seveda ne daje najboljšega zagotovila za uspešne kadrovske priprave na volitve. Zato je bistvena naloga vseh subjektivnih sil v tem trenutku spreminjanje razmer in izpolnjevanje stabilizacijskih ciljev in s tem ustvarjanje drugačnega razpoloženja med ljudmi in v vsej družbi pa tudi boljših medsebojnih odnosov, kot je v razpravi dejal delegat borčevske organizacije.

Franček Kavčič

Predvsem pa bo treba razčistiti razmišljanje, da je naša usoda odvisna predvsem od učinkovitosti izvršilnih oziroma državnih organov. Takšno razmišljanje lahko vodi le v dajanje splošnega pooblastila tem organom in njihovo nenačelno povezanost z vodstvi družbenopolitičnih organizacij. Razvijati moramo pobude delovnih ljudi in občanov, razvijati možnost vsrkavanja tudi spontane zavesti, prenašanje te pobude v organe, ki morajo po ustavi in zakonih skrbeti za njihovo uveljavljanje, ob tem pa krepiti nadzorno vlogo Socialistične zveze in delegatskih skupščin. To je tisto orožje in perspektiva, ki bo utrjevala občutek in spoznanje delegatov, da so odnosi v naši samoupravni socialistični družbi oblikovani resnično po meri našega človeka.

Geza Bačič

Ob več kandidatih sta potrebni tudi večja kadrovska in volilna kultura, vključno s tem, da bomo normalno in pravočasno poskrbeli za tiste, ki odhajajo s poklicnih delegatskih in političnih dolžnosti in ne dovoljevali nezaupnice za nadaljnje družbenopolitično delo za tiste kandidate na odprtih listah, ki ne bodo izvoljeni.

Geza Bačič

Doslej smo evidentirali 262.942 kandidatov za člane delegacij in nosilce delegatskih dolžnosti. Njihova sestava kaže, da smo ustvarili dobro podlago za kandidacijske in volilne postopke. Treba pa bo seveda ločevati med uspešnimi in neuspešnimi ljudmi, odpirati se do mladih in tako nehati capljati za svetom, ki nas obdaja.

Volilni pravilnik in druge listine, nenazadnje tudi spremembe volilnih zakonov, so tokrat pravočasno nared. Vanje so vgrajene spremembe, ki poenostavljajo nekatera volilna opravila, na primer delegiranje v Skupščino SRS. Bistveno pa je, da omogočajo večjo demokratizacijo volilnih postopkov tudi pri odločanju delavcev v tozdih in delovnih ljudi v KS o nosilcih funkcij v občini, republiki in federaciji.

Geza Bačič, sekretar RK SZDL je v uvodnem poročilu govoril o poteku političnega dela v pripravah na volitve in orisal gospodarske in politične razmere. Za njim je Miro Gošnik, predsednik volilne komisije RK SZDL, obrazložil spremembe volilnih listin, ki sta jih sprejela RK SZDL in RS ZSS. Člani obeh organov so po razpravi sprejeli predložene listine in poročila, vse gradivo pa bo objavljeno v volilnem biltenu, ki ga prejmejo vsi nosilci priprav na volitve.

Iz volilnega rokovnika

1. Temeljna kandidacijska konferenca, ki določi kandidatno listo za delegacije tozda oziroma krajevne skupnosti — do 10. februarja.

2. Neposredne volitve bodo 13. marca v tozdih in 16. marca v krajevnih skupnostih.

3. Druga seja kandidacijske konference, ki določi kandidate za nosilce vodilnih dolžnosti v skupščini občine in sisih v občini, delegate za zvezni zbor Skupščine SFRJ — 27. do 28. marca.

Prva seja novoizvoljenih občinskih skupščin — 21. aprila

Prva seja zborov skupščine SR Slovenije — 7. maja

Prva seja Skupščine SFRJ — maja

V skladu z 81. členom statuta Zveze sindikatov Slovenije je Republiški odbor sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije na 12. seji 22. novembra 1985 sprejel

SKLEP

o sklicu skupščine sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije.

1. Skupščina sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije bo **27. januarja 1986, ob 10. uri v Ljubljani, v prostorih Skupščine občine Ljubljana-Bežigrad, Linhartova 13, v veliki sejni dvorani v pritličju.**

2. Občinski odbori sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti oziroma osnovne organizacije iz vzgoje, izobraževanja in znanosti v občinah, kjer odborov ni, izvolijo po enega delegata.

Status delegata na skupščini imajo tudi člani republiškega odbora.

Predsednik RO:
Ivan Štukovnik

7 DNI V SINDIKATIH

RS ZSS potrdil osnutek družbenega dogovora o osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri delitvi OD

Korak naprej v primerjavi s prejšnjim dogovorom

Ta mesec bo v javni razpravi osnutek družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v Sloveniji. Gre za listino, ki je po eni strani obveznost republik in pokrajin, da na podlagi zveznega družbenega dogovora konkretizirajo temeljne usmeritve za pridobivanje in delitev dohodka na svojih območjih in pri tem upoštevajo tudi svoje republiške in pokrajinske značilnosti, in po drugi strani, kar velja vsaj za našo republiko, da se »posodobi« družbeni dogovor iz leta 1981, saj so praksa in tudi nova spoznanja že krepko presegla nekatera določila starega dogovora.

V nekajletnih prizadevanjih zlasti sindikatov smo se v naši republiki vendarle dokopali do pomembnega instrumentarija (strokovne podlage, katalog del in nalog in panožni samoupravni sporazumi o pridobivanju in delitvi dohodka), ki je pripomogel snovalcem osnutka republiškega družbenega dogovora, da le-ta ni samo »razdelava« in konkretizacija zveznega družbenega dogovora, njegovih osnov in meril, temveč je v osnutku moč zelo nazorno zaznati, da so sindikalna stališča o posameznih sklopih delitve dohodka našla v osnutku pravo mesto. Mislimo predvsem na opredelitve o enoti enostavnega dela, osebnih dohodkih pripravnikov, na nagrade za učence na proizvodnem delu in delovni praksi, nadomestila osebnih dohodkov in podobno, in kajpak tudi na tiste sintetizirane rešitve, do katerih smo se dokopali pri oblikovanju celovitega sistema delitve po delu in rezultatih dela v preteklih letih (izjemni dohodek, ugotavljanje zahtevnosti dela in podobno).

Z novim družbenim dogovorom, ki bo po sedanjih predvidevanjih sprejet januarja prihodnje leto, dobivamo za družbeno prakso delitve dohodka in tudi njegovega pridobivanja dokaj konkretne usmeritve, zlasti za načrtovanje in razporejanje dohodka, skupna izhodišča za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo, nadomestil osebnih dohodkov ter osnove za povračila stroškov, ki jih imajo delavci pri delu in v zvezi z delom. Velja opozoriti, da tako oblikovan dogovor daje ozdom, ki so podpisniki panožnih samoupravnih sporazumov, tudi osnove in merila za ugotavljanje njihovih rezultatov dela in poslovanja, ki jih izkazujejo in primerjajo s skupnimi specifičnimi kazalci gospodarske uspešnosti s tistimi, ki izdelujejo enake ali podobne izdelke. Indeksno vrednotenje zahtevnosti tipičnih del in nalog in razmerje med njimi pa je podlaga za odpravljanje prevelikih razlik pri ugotavljanju zahtevnosti del in nalog. Ti izhodišči sta po mnenju »avtorjev« osnutka družbenega dogovora zelo pomembni pri uveljavljanju znanega načela »za enako delo vsaj približno enako plačilo.«

Po mnenju sveta za delitev pri republiškem svetu ZSS je osnutek družbenega dogovora dobra podlaga za večjo ekonomsko in družbeno motiviranost ter odgovornost delavcev pri gospodarjenju, pa tudi za povečanje storilnosti, smotrnejše gospodarjenje in prilagajanje proizvodnje in storitev tržnim zahtevam in družbenim potrebam, s tem pa seveda tudi za ustvarjanje večjega dohodka in izboljšanje osebnega in družbenega standarda.

Vsebinsko je osnutek razdeljen na več poglavij, kjer so določila o pridobivanju dohodka, načrtovanju in razporejanju dohodka in čistega dohodka takšna, da bi z njihovim doslednim upoštevanjem bržkone lahko ustvarili tudi enakopravnejše možnosti za poslovanje in pridobivanje dohodka in nenazadnje tudi postopoma uveljavili načelo, da pridobivajo delavci za približno enake rezultate dela približno enak bruto osebni dohodek na delavca in enako akumulacijo v primerjavi s povprečno uporabljenimi sredstvi. Pri tem bo seveda poleg dogovora treba z ukrepi ekonomske politike storiti marsikaj, kar je doslej le še zapisano v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije. Zelo nazorno pa so zapisana tudi določila o delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo in tudi za povračilo stroškov, ki jih imajo delavci pri delu oziroma v zvezi z delom.

Toda ob tem, pa naj zveni še tako kritično, velja povedati, da prihaja osnutek družbenega dogovora v javno razpravo in sprejem vendarle nekolikanj prepozno. Glede na to, da so stekli vsi postopki za gospodarske načrte v prihodnjem letu — v družbenem dogovoru pa je o načrtovanju precej napisanega — si pravzaprav kaj posebnega od dogovora v prihodnjem letu še ne moremo obetati. Škoda, saj bi lahko dva meseca prej »avtorji« vendarle pripravili osnutek. Predvsem zategadelj, ker ostajajo vse tako imenovane »žgoče« teme tudi vnaprej nenatančno zapisane. Mednje spada določilo o izjemnem dohodku, o prisvajanju osebnih dohodkov na osnovi minulega dela in nenazadnje še zdaj ni vse jasno o vrednosti enote enostavnega dela, ki naj bi bila planska kategorija v ozdih.

Kljub tem pomanjkljivostim, saj »avtorji« pravijo, da so zapisali v družbeni dogovor pač tisto, do česar so se prebili praksa in teoretična spoznanja, pa prav gotovo drži, da je narejeno pomembno delo. Še več pa ga je pred organizacijami združenega dela. S tem pa ne mislimo, da se bo v ozdih začela sedaj, ko bo sprejet družbeni dogovor, vsesplošna »hajka« za spreminjanje samoupravne zakonodaje na področju osebnih dohodkov, temveč bo treba marsikaj najprej dopolniti v branžnih sporazumih in v ozdih, zlasti tam, kjer še zmeraj nimamo urejenega sistema delitve. Zagotovo drži, da v tistih ozdih, kjer se lahko pohvalijo, da imajo te sisteme urejene skladno z družbenimi usmeritvami, kakšnih velikih sprememb gotovo ne bo.

Marjan Horvat

Delegacija sindikatov Slovenije na obisku na Tirolskem

Obilo možnosti in volje za sodelovanje

S pogovora na sindikalni zvezi za Tirolsko.

Pred praznikom republike je bila na krajšem, dvodnevnem obisku pri sindikatih Tirolske tričlanska delegacija Zveze sindikatov Slovenije, ki jo je vodil Marjan Orožen, člana pa sta bila člana predsedstva Brane Mišič in Dušan Gačnik, direktor in glavni urednik našega časnika. Obisk je sodil v izmenjavo in sodelovanje, ki ga imajo sindikati Slovenije z deželnimi sindikati v Avstriji. Stiki s sindikati Tirolske so tradicionalno dobri, s svojim obiskom nedavno pri nas pa sta jih predsednika avstrijske sindikalne zveze za Tirolsko Karl Gruber in Zveze sindikatov Slovenije Marjan Orožen še okrepila.

Program, ki so ga za goste pripravili sindikalni aktivisti Tirolske, je bil s pogovori na sindikatu, delavski zbornici in na tirolskem socialnem zavarovanju, z ogledom sindikalne šole in pogovorom z njenim vodstvom ter obiskom znane kovinarske tovarne Jenbacher Werke v neposredni bližini Innsbrucka zapolnjen tako rekoč do zadnje minute. Pokazalo se je, da je vrsta problemov, s katerimi se ukvarjajo tirolsko gospodarstvo in tamkajšnji sindikati, podobna našim: srečujejo se z vprašanji zaposlovanja, ki navzlic gospodarski konjunkturi, ki so ji na Tirolskem priča zadnjih nekaj let, in ki jih nameravajo reševati podobno kot mi, torej s skrajševanjem delovnega časa, saj je težko pričakovati, da bi lahko nova delovna mesta za mlade, ki prihajajo, odpirali samo z gradnjo novih tovarn in obratov. Turizem je in ostaja na Tirolskem pomembna gospodarska dejavnost, za pravilno pa se je izkazala odločitev pred leti, da je lahko samo ena od dejavnosti, nikakor pa ne edina, saj je preveč odvisen od gospodarskih tokov doma in drugod, odkoder prihajajo turisti letovat pozimi in poleti na Tirolsko.

Precejšen delež pozornosti so v pogovorih namenili tudi našim delavcem na začasnem delu v tej avstrijski deželi. Največ naših delavcev je iz drugih naših republik — iz Slovenije jih je malo. Gostitelji in tudi predstavniki naših delavcev, s katerimi se je srečala naša sindikalna delegacija, so povedali, da nimajo večjih problemov in da ne gre za takšne, ki bi se z njimi srečevali samo tuji delavci, avstrijski pa ne. Predstavniki avstrijske sindikalne zveze za Tirolsko so nam povedali, da se naši državljani v velikem številu vključujejo v sindikat, v večjem kot domačini. Tudi sicer je število članov zveze na Tirolskem manjše od odstotka sindikalno povezanih delavcev v Avstriji.

Med obiskom je bilo načetih veliko tem. Z obeh strani je bila izražena volja za nadaljnjo krepitvijo sodelovanja. Gostitelji vidijo možnosti na turističnem področju, kjer je avstrijsko socialno zavarovanje že začelo pošiljati svoje prve zavarovance v naša zdravilišča, večji priliv naših turistov pričakujejo pozimi, kot premalo izkoriščeno pa vidijo predvsem možnost skupnega nastopanja na tretjih tržiščih. Nekaj sodelovanja je sicer že bilo, izkušnje pa kažejo, da velja to nadaljevati, saj uživa naša država v tretjem svetu velik ugled, naša in avstrijska industrijska ponudba pa se v veliki meri dopolnjujeta. Skratka, možnosti za boljše in za obe strani koristno sodelovanje je veliko, pot pa utrta, zato bi bilo škoda ne izkoristiti možnosti, ki jih ponuja sodelovanje.

Matjaž Vizjak

Ob rob seji RO sindikata delavcev energetike Slovenije

Rdeče številke v premogovništvu

Slovenski rudarji postavljajo rekorde, izguba pa je iz dneva v dan večja

Povzetek razprave o poslovanju v letošnjih prvih devetih mesecih je bil, da so načrti v glavnem sicer izpolnjeni, močno zaskrbljujoče pa so izgube v premogovništvu in pa vse manjše možnosti za razširjeno reprodukcijo oziroma normalno poslovanje. Denarja za sklade je premalo, veliko premalo.

Celotni prihodek slovenskega elektrogospodarstva je bil v devetih mesecih večji za 68 odstotkov v primerjavi z enakim obdobjem lani, medtem ko so se porabljena sredstva dvignila za 78 odstotkov. V tem obdobju so se razumljivo povečali tudi čisti osebni dohodki in sicer za 100 odstotkov. Kljub temu znašajo nekrite obveznosti iz osebnih dohodkov kar 188 milijonov dinarjev.

Precej na slabšem kot elektrogospodarstvo je slovensko premogovništvo. Kljub delovnim rekordom, ki jih takorekoč iz dneva v dan postavljajo slovenski rudarji, se je celotni prihodek v tej panogi povečal le za 52 odstotkov v primerjavi z enakim obdobjem lani. Močno pa so se povečali materialni stroški in sicer kar za 82 odstotkov.

In kdo so trenutno največji izgubarji? Na prvem mestu je sestavljena organizacija združenega dela Rudarsko elektroenergetski kombinat Titovo Velenje z dvema milijardama 366 milijoni dinarjev izgube. Največji minus imajo sicer vzorni rudarji Rudnika Lignita Titovo Velenje (2113 milijonov) pa Termoelektrarna Šoštanj (220 milijonov) in Elektrofiltrski elementi Šoštanj (32 milijonov). Izgubo je v prvih devetih mesecih imela tudi sestavljena organizacija združenega dela Rudarsko elektroenergetski kombinat EK Trbovlje. Gre za milijardo 194 milijonov dinarjev. Več kot polovica omenjene izgube gre na račun Rudnika rjavega premoga Trbovlje.

Verjetno ne gre za poenostavljanje problema ali kaj podobnega, če ob tem zapišemo, da omenjenih rdečih številk ne moremo pripisati našim rudarjem. Temveč komu? Še najverjetneje ceni premoga.

Sicer pa slovenski rudarji niso nezadovoljni le s tem, da nimajo prave besede, ko gre za oblikovanje oziroma vrednotenje njihovega dela. Saj ne gre le za izgube, nizke osebne dohodke, skromno življenjsko raven in podobno. Gre za pravico odločanja in vpliva na poslovanje, točneje, za malce osiromašene možnosti gospodarjenja z rezultati njihovega dela.

Precej ostrih besed so rudarji na omenjeni seji republiškega odbora izrekli tudi na račun delovne dobe in sistema izračunavanja pokojnin. V primerjavi z drugimi se čutijo prikrajšane. V Sloveniji namreč veljajo za izračun rudarske pokojnine enaka pravila kot za veliko večino delavcev, v Srbiji, kot so povedali na seji, pa za rudarje le osebni dohodki zadnjega leta in ne desetletnega povprečja. Rekli bi — država v državi.

Te in podobne probleme, ki se, kot vemo, vlečejo že dolgo, pripisujejo rudarji tako skromni podpori svojih vodilnih delavcev kot tudi šibkosti oziroma nemoči sindikalnih organizacij. K temu dodajajo: če bi bili enotnejši, bi bili tudi močnejši in s tem uspešnejši pri uveljavljanju svoje pravice.

A. Ulaga

OD ČETRTKA DO ČETRTKA

LAŠKO

V Laškem so se na občinskem sindikalnem svetu dogovorili, že skoraj do potankosti, kako bodo pripravili razpravo o listinah za kongres Zveze sindikatov Slovenije. Kot je povedal predsednik občinskega sindikalnega sveta Stane Martinšek, so večini članov predsedstva razdelili naloge po poglavjih in po delovnih organizacijah, kjer bodo razprave te dni. Po njihovem načrtu bodo razprave predvsem v izvršnih odborih osnovnih organizacij in v sindikalnih skupinah. V vse pomembnejše razprave pa se bodo vključevali tudi kandidati za kongresne delegate. Največ razprave pričakujejo v prosveti in zdravstvu pa tudi v Papirnici Radeče, pivovarni, Dekorativni in v Timu. Največ pa bodo verjetno govorili o resoluciji, ki naj bi usmerjala njihovo nadaljnje delo.

KRŠKO

Priprave na predkongresno razpravo so se v Krškem malo zavlekle, ker je pač iz objektivnih razlogov odpadel seminar za predsednike osnovnih organizacij, pa tudi zato, ker so bili mnenja, da je treba v razpravo vključiti novoizvoljene predsednike osnovnih organizacij, ki so bili izvoljeni na nedavnih občnih zborih. Kar 70 odstotkov predsednikov osnovnih organizacij so zamenjali. Ob tem je predsednik občinskega sindikalnega sveta Franc Dular ocenil občne zbore za boljše kot prejšnja leta. Je pač tako, kot je dejal, da so bili eni zelo dobri, tako organizacijsko kot po vsebinskih razpravah. Tako v tozdih Papir, Les, TES embalaža, Djuro Salaj do tozda Komerciala iste delovne organizacije, kjer pa je bil dokaj slab. Po mnenju Franca Dularja je uspešnost občnega zbora odvisna tudi od vodilnih ljudi, ki lahko izčrpno ali pa ne, obrazložijo uspešnost gospodarjenja in način nagrajevanja.

Razpravo o kongresnih listinah bodo začeli prihodnji teden in to v treh skupinah, predvsem znotraj občinskega sindikalnega sveta, to je v odborih, svetih in komisijah, kamor pa bodo pritegnili poleg delegatov za kandidate tudi predsednike osnovnih organizacij in konferenc.

ŠMARJE PRI JELŠAH

V Šmarju pri Jelšah so občne zbore prektično že končali, vendar na njih niso razpravljali o kongresnih listinah. Mnenja so namreč, da je razprava lahko najbolj plodna v manjših sindikalnih skupinah. O dokumentih pa bodo razpravljali tudi na razširjeni seji s predsedniki osnovnih organizacij. Kot je povedal predsednik občinskega sindikalnega sveta Zlatko Hohnjec, pričakujejo najboljšo razpravo v steklarstvu in v zdraviliškem turizmu, manj pa morda v kmetijstvu, saj se v Hmezadu prav zdaj največ ukvarjajo z lastnimi težavami.

Andrej Agnič

PO SLEDEH DOGOVARJANJA

Vidiki dolgoročnega razvoja Slovenije do leta 2000 (7)

Razvoj ukrojiti po meri okolja

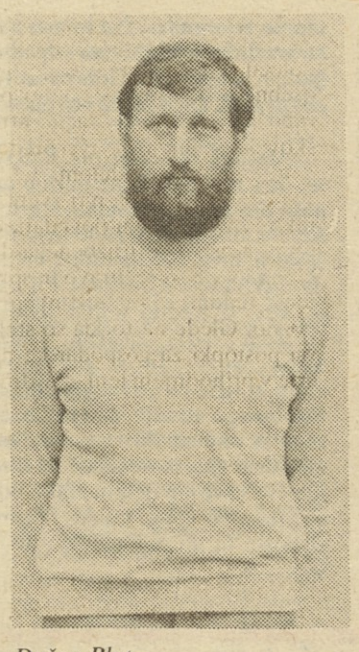

Dušan Plut

Dozdajšnji ekstenzivni gospodarski razvoj je že resno načel ekološko ravnovesje v Sloveniji: izčrpane ali ogrožene s strupenimi snovmi so zaloge pitne vode iz podtalnic, čisti zrak dihajo le še prebivalci dveh izmed 65 slovenskih občin, drugod se duše od 250 tisoč ton žveplovega dioksida, kolikor ga letno spuščamo v ozračje. Reke v naši republiki so tako onesnažene, kot bi nas bilo kakih devet milijonov, ne pa komajda dva. Dobra tretjina slovenskih gozdov kaže znamenja umiranja. Na odpadke pa kot da smo pozabili, saj ne premoremo niti enega varnega odlagališča zanje. Ali nam grozi peti jezdec Apokalipse — to je uničenje naravne dediščine?

Vprašanje ne bo zvenelo pretirano, če bomo spomnili, da prinaša dolgoročni razvoj Slovenije kar za tretjino večjo obremenitev našega okolja. Ob tri do štiriodstotni povprečni stopnji rasti družbenega proizvoda naj bi dosegli leta 2000 za kakih 70 odstotkov večji družbeni proizvod. Povečala naj bi se industrijska proizvodnja, pridelava hrane, posek gozdov. Štirikrat več kot zdaj naj bi iztržili od turizma, za skoraj 3 odstotke naj bi se povečala poprečna stopnja rasti energije, zgradili naj bi 240 kilometrov novih avtomobilskih cest, položili nove železniške tire, zgradili 130 tisoč novih stanovanj. Zato ni odveč vprašanje: ali bodo zemlja, vode, zrak in ne nazadnje ljudje prenesli tolikšno obremenitev?

»Samozaščitne zmožnosti slovenske pokrajine so izredno omejene. Večina prebivalstva in industrije je namreč zgoščena v dolinah in kotlinah, ki se zelo slabo prevetrujejo,« meni dr. Dušan Plut s filozofske fakultete v Ljubljani, ki je predsednik komisije ZVOS. »Že izredno nizko onesnaženje lahko zato povzroči degradacijo okolja. To so pač danosti Slovenije, ki jih ne moremo spremeniti, premalo pa jih upoštevamo pri načrtovanju razvoja.«

Varstvo narave smo doslej največkrat upoštevali le pri pravnih normah, o čemer zgovorno pričajo številni zakoni in predpisi o varstvu okolja. Toda vsakdanja praksa v združenem delu jim je često pokazala hrbet. Po navadi je zmagal gospodarski račun. Vse tiste milijarde, ki smo jih vložili v čistilne naprave za umazano tehnologijo, so se zaradi premajhne pretehtanosti pogosto spremenile v zavožene naložbe, ki jih danes že krepko občutimo v vsakdanjem življenju.

Solidarnostni dinar za ekologijo

Dolgoročni razvoj načrt Slovenije obeta vsestranski gospodarski razvoj ob hkratni skrbi za ekologijo. Kako pa bomo lahko oboje dosegli, je za zdaj še vprašanje. Dr. Plut je skeptičen: »Tako zastavljeni dolgoročni razvoj Slovenije ne prinaša korenitih sprememb za varstvo okolja, saj v njem niso opredeljene finančne in gmotne obveznosti, kako to uresničiti.«

V prihodnje bi zato kazalo namenjati delež sredstev za reševanje ekoloških vprašanj. »Treba bo storiti predvsem dvoje: solidarnostno zbirati denar za ekološke namene in dosledno uveljaviti v praksi načelo onesnaževalec-plačnik za večji del onesnaževalcev,« predlaga dr. Plut. Tako bi bilo v prihodnje treba nameniti za varstvo in urejanje prostora od enega do treh odstotkov družbenega proizvoda. Določen del sredstev pa bi bilo treba zbirati namensko in redno.

»Krizno obdobje, kamor smo zašli, ni najbolj primerno za reševanje ekoloških zagat. Vendar pa je stopnja onesnaženja že dosegla tolikšen obseg, da ne moremo več odlašati,« opozarja dr. Plut. »Zdaj smo v predzadnji fazi uničenja okolja, pri čemer se katastrofe, ki se nam grozeče približuje, še premalo zavedamo. Bojim se, da se bomo streznili šele tedaj, ko bodo prve človeške žrtve.«

Takšna opozorila pa žal v vsakdanjem življenju ne zaležejo kaj prida. V vsakdanji praksi namreč caplja ekologija daleč za gospodarskimi načrti. »Pri kazalcih uspešnosti delovne organizacije ne upoštevamo tako imenovanih stranskih učinkov proizvodnega procesa,« meni dr. Plut. Tako denimo pozabljamo, kolikšna je količina onesnaženega zraka iz neke tovarne, koliko je odpadne vode, koliko je škodljivih snovi v izdelkih. Tudi to so gospodarski kazalci, ki jih drugod v razvitem svetu že upoštevajo. »Čimprej bi morali vpeljati tekoči kataster onesnaževalcev, v delovnih organizacijah pa bi morali poleg materialno-finančnega voditi tudi ekološko knjigovodstvo,« predlaga dr. Plut.

Onesnaženost postaja cokla razvoja

V Evropi in ZDA so že sprejeli (ali pa se na to pripravljajo) kopico predpisov, ki zahtevajo od proizvajalcev in posrednikov jamstvo, da njihov izdelek nima škodljivih stranskih učinkov na človekov organizem in okolje.

To pomeni, da bodo naši proizvajalci morali nujno poskrbeti za kakovostno izboljšanje proizvodov in opravljati nekatere laboratorijske preiskave, ki bodo zagotavljale neoporečnost izdelkov, če jih bodo hoteli še naprej izvažati na Zahod. Drugače bodo na tuje primorani prodajati le pol izdelke, kajpak po ceni, ki nam ne bo prinesla blaginje.

Dosegli smo torej tolikšno stopnjo onesnaženosti, da nam že postaja cokla razvoja. Tudi pitna voda postaja omejitveni razvojni dejavnik, medtem ko je propadanje gozdov doseglo že tolikšen obseg, da je postalo z gospodarskega vidika zaskrbljujoče. In kar je pri vsem najhuje: čedalje bolj je občutiti posledice onesnaženosti za zdravje ljudi v ogroženih krajih. Tako denimo dandanes že vsak petnajsti prebivalec Zasavja boleha na pljučih. Delovne organizacije so se znašle v nezavidljivem položaju: po eni strani jim zakon nalaga, kako naj pravilno ravnajo z nevarnimi odpadki, po drugi pa jih nimajo kam odlagati.

Po mnenju dr. Pluta bi zdaj morali najprej ustaviti nadaljnje globalno slabšanje okolja in se temeljito lotiti ozdravitve najbolj perečih žarišč onesnaženosti, pri čemer bi morali dosledno uveljaviti načelo ravnovesja med ekonomskimi in ekološkimi cilji razvoja: »Danes puščamo ob strani tisto, kar je najbolj pomembno in gospodarsko utemeljeno — tehnološko preusmerjanje industrije in s tem v zvezi uvajanje čistejših tehnologij.«

Za zdaj pa naš razvoj še ne gre v to smer. Še naprej razvijamo težko industrijo, ki zahteva večjo porabo energije, čeprav smo surovinsko in energetsko revni. Naša industrija pa že danes požira trikrat več energije na enoto proizvoda kot denimo v ZR Nemčiji. Temu primerno večja so pri nas tudi vlaganja v energetiko. Tako moramo pri nas vložiti petkrat več denarja v razvoj energije, kot pa ga iztržimo z njeno uporabo.

Energetski potratneži

S tem se uvrščamo med največje energetske potratneže v Evropi. Ves denar porabimo izključno za vlaganje v primarne energetske vire, to je v večji odkop premoga, v povečano črpanje nafte in plina ter v njihovo pretvarjanje v energijo. Ne vlagamo pa v gospodarno porabo energije ali v posodobitev tehnologije, s čimer bi po izračunih dr. Petra Novaka zmanjšali porabo električne energije za dobro tretjino.

Žal pa nam energija, ko jo tako razsipno trošimo v težki industriji, ne prinaša učinkovitih rezultatov gospodarjenja, to je takšnih kakovostnih izdelkov, ki bi nam ustvarjali kapital in odpirali vrata v svet. Zato nam zmanjka denarja za najbolj potrebno obnovo predelovalne industrije, ki bi nam lahko s kakovostnimi izdelki povrnila vložena sredstva. »Energetskih programov ni mogoče obravnavati le z vidika teme ali z vidika pogona, ampak je po mnenju nekaterih naših uglednih strokovnjakov to treba storiti s celovitega razvojnega vidika vseh gospodarskih dejavnikov, vključno z ekološkimi,« opozarja dr. Plut.

Ustvarjanje ekološke zavesti bi morala biti nedvomno ena izmed prednostnih nalog pri načrtovanju našega dolgoročnega razvoja — zavesti o tem, da so ekonomski in ekološki kazalci med seboj usodno prepleteni.

Marija Frančeškin

Poskus zdravljenja s šokom v tiskarni Mladinska knjiga

Mrtev sindikat

Pismo s podpisi nekaj deset delavcev delovne enote Tisk v tiskarni Mladinska knjiga je dodobra razburkalo kolektiv. Zapisali so namreč, da hočejo zaradi splošnega nezadovoljstva spregovoriti o stvareh, ki to nezadovoljstvo krepijo in ki niso v skladu s stabilizacijskim ravnanjem:

»Stvari, kot so osebni dohodki, delovne razmere, disciplina, zelo slabo delovanje sindikata, slaba organizacija dela, neodgovornost, pogosti vlomi in tatvine in ne nazadnje vse dražje življenje zadnje čase nespodbudno vplivajo na kakovost in delovne dosežke.«

Tako so začeli in podvomili v obljubo vodstva, da naložba v novo stavbo ne bo vplivala na osebne dohodke. Ti so takšni, da ne morejo zaposlovati mladih strokovnjakov, nočno delo ni prav vrednoteno, za nočne izmene dobijo premalo dodatnega dopusta, ob vse slabših strojih dela vse manj ljudi za prenizko plačilo in potemtakem tudi kakovost ne more biti dobra...

»Pogosto prihaja do škode tako rekoč zavestno, saj nadrejeni poznajo položaj, ukrepati pa si nihče ne upa. Za škodo je potem kriv tiskar in plača jo z manjšim osebnim dohodkom. Zakaj prekinjamo naklade, zakaj stroji niso polno izkoriščeni, zakaj kar naprej primanjkuje reprodukcijskega materiala?«

Sami iščejo odgovor

Sami smo našli odgovor: ljudje, ki so predlagani na določena dela, niso sposobni opravljati teh služb. Kader bi morali izbirati na osnovi znanja in ne po političnem prepričanju. Navsezadnje tudi nekateri člani ZK s svojim delom ne dajejo zgleda...

Kritično razmišljamo o delovanju ali nedelovanju našega sindikata, ki mu nekateri pravijo »mrtvi sindikat«. Prepričani smo, da bi nas morala bolje zastopati. Kritično razmišljamo o njegovem predsedniku — ali je dirigiran z višjega foruma ali pa popolnoma brez zanimanja za sindikalno delo. Prav to delo bi morali čutiti vsi delavci, ne pa le posamezniki.

Že dalj časa smo priča popolni neaktivnosti in zahtevamo, da se tudi tu kaj premakne...«

Zapisali so še kritiko kadrovski službi in disciplinski komisiji, ki da sta tudi vzrok vlomom, tatvinam, obračunavanjem, grožnjam. Moti jih organizacija dela:

»Krivi so napak izbrani kadri. Poslušamo o najemanju posojil, pa nas že zdaj tepejo po glavi. V proizvodnji režemo kruh vsem nam. Za napake v proizvodnem procesu odgovarjamo sami. Zaradi napak, omenjenih v tem pismu, pa prihaja do položaja, v kakršnem smo danes.

Želimo loviti standard in živeti, ne životariti. Zato se zamislimo in ukrepajmo — če je treba, tudi z odstranitvijo nesposobnih.«

Še tako ostremu jeziku se ni treba bati

Navadno po takšnem pismu steče običajen postopek — preštevanje in razčlenjevanje podpisov, ugotavljanje, kdo in zakaj se je znašel na enem ali drugem bregu, dogovori v zaprtih sobah in potem sestanki, sestanki. No, sestanki so bili kajpak tudi v Mladinski knjigi, tudi nekaj pripomb o preštevanju in razporejanju po bregovih je bilo — vendar je na srečo glavni tok tekel strpno in tvorno. Na zboru delavcev so se pomenili o vrzelih v sistemu nagrajevanja in o tem, kako bi jih bilo moč zapolniti. Res bo precej težko ob naložbi, ki se je od predvidenih 240 podražila že na 620 milijonov dinarjev. Toda pomena nagrajevanja in ustvarjanja dobrih delovnih razmer se zavedajo, zavedajo se, da bo treba prav tu še marsikaj postoriti in voljni so to doseči skupaj. Podobno velja za delovno disciplino in boljšo kakovost dela, za organizacijo dela, skrb za prave kadre — skratka, za večino spornih področij.

Tako so zbor tudi zaključili — cilj pisma je pripomoči k boljšemu položaju kolektiva. Ne glede na način, doslednost in dorečenost takšnih opozoril je važno, da se nihče ne sme bati povedati svoje mnenje. Tega, da bi se delavci bali povedati, kar mislijo, si v tiskarni ne bodo dovolili.

Je že tak čas

Ker pa je tako v pismu kot na zboru bridek očitek padel na rovaš sindikata, o katerem so delavci menili, da le podpira upravo pri ukrepih, smo obiskali Milana Merlaka, predsednika izvršnega odbora sindikata:

»Je že tak čas, da so z osebnimi dohodki nezadovoljni skoraj vsi delavci. In tudi sistem nagrajevanja ni noben dober, vsak je lahko le temelj za stalno dograjevanje in boljšanje. Pa dodatki — z njimi smo prav v vrhu meril panožnega sporazuma in sami bi težko kaj dosti spremenili.

Sicer pa je s tem pismom tako, da je za takšne načine reagiranja vselej značilna ozkost gledanja, zavzemanje za svoje interese ob zanemarjanju celote. Tudi mi bi to akcijo lahko ustavili z naštevanjem in očitanjem napak, ki jih prav v tej enoti ni malo. Toda boljši je resen pomenek.

Za disciplinsko komisijo, denimo, ki ji očitajo slabo delo, ugotavljamo prav nasprotno. Dela zelo dobro. Seveda pa je onemogočena v primerih, ki jih oddelkovodje ali delavci ne prijavijo. Isto velja za tatvine, grožnje in podobno. In za delo sindikata, končno. Saj sindikat ni le predsednik. Ta enota ima tri člane v izvršnem odboru in tudi jaz bi lahko rekel, da z njihovim prispevkom k delu sindikata nisem zadovoljen. Raje se vprašam, kaj stoji za očitkom. Odgovora ne bom zbanaliziral, češ, saj gre le za neuspel izlet. Toda naši poslovni rezultati gredo že lep čas navzdol. Skladi so prazni, delavcem niti pri ozimnici nismo mogli pomagati. Vse to je povezano tako z notranjimi kot zunanjimi vzroki, tako z objektivnimi težavami kot s posamično krivdo. Vsemu temu spletu pa bomo lahko kos le skupaj, če ne bo noben držal križem rok in sipal očitkov vsepovprek.

Tudi metoda pritiska lahko kaj premakne

Vrstili so se sestanki in še se bodo. Na njih sta tako sindikat kot partija sprejela kritično oceno svojega dela — toda s tem, da bomo do boljšega dela prišli le složno, s tovariškimi odnosi. Tudi kadar se kritiziramo.

Na tem in na gospodarskem področju imamo programe, kako naprej. Sprejeli smo jih že lep čas pred pismom. Morda bo zdaj malo boljše z odgovornostjo za izpolnjevanje programov in posameznih nalog, ki so njihov del. To pa pogrešam tudi v pismu. Očitki so, toda bolj tako, nasploh. Ni imen, ni krivcev. Končno se človek niti braniti ne more, če ne pokažeš nanj. Na vsakega, ne pa deliti, da mi spodaj dobro delamo, oni zgoraj pa vse narobe. Le še to — prav ljudje, ki največ očitajo, se najbolj otepajo kakršne koli funkcije.«

Kaj bi še dodajali?! Morda le misel, da je tudi s tem pismom tako kot z mnogimi podobnimi, pa stavkami, prekinitvami... Za neljube načine gre, na katere predvsem z vrhov dežujejo očitki, kako s takšnimi uličnimi metodami nikamor ne prideš. Življenje pa pokaže, da vendarle marsikaj premaknejo. Če drugega ne, zmotijo lažni videz miru in marsikoga stresejo. Potem se iz skupnega dogovora vendarle lahko izcimijo novi, boljši odnosi, če vzamejo vse skupaj tako strpno in trezno, kot so to storili v tiskarni Mladinska knjiga.

Ciril Brajer

LJUDJE MED LJUDMI

Bojan Maraž, ustvarjalec šminke 11. kongresa slovenskih sindikatov

Ljudje stopajo v poltemo in na koncu bo svetloba

Že nekaj številk nazaj so lahko naši bralci na vrhnjem robu nekaterih strani opažali simbol prihodnjega kongresa slovenskih sindikatov. Znak je le del celostne grafične podobe, ki jo je zasnoval Bojan Maraž. Zraven pripada videz 30 publikacij, ureditev dvorane, šminka, skratka, kot temu pravi Bojan. Najprej na kratko predstavimo njega.

Doma je iz Šempetra pri Novi Gorici. Končal je vajensko šolo in se zaposlil v modelarni Gostólove livarne. Štiri leta dela, vmes ob delu prvi letnik šole za oblikovanje. Potem tri leta rednega šolanja in nasmeh sreče — dobil je štipendijo Prešernovega sklada. Iz industrijskega oblikovanja je diplomiral v Angliji, se vrnil v Keramix...

»In kar takojci so me formalistični birokrati skušali spraviti na kaj vem kakšen izpit. Iz česa, zakaj, pred kom? Smotrnost, če ne že ponos, je zmagala nad kimavostjo. Odklonil sem izpit, neumnost po tako zahtevni diplomi, in izgubil delo. Veš, kaj so mi predlagali po tem vrhunskem študiju? Naj se naučim še tipkanja, da bi po potrebi tipkal nekakšne fakture! Za smejat ali za zjokat, spokal sem in začel na svoje. Res zdaj delam bolj na grafičnem področju, kdo te pri industrijskem oblikovanju sploh povoha! V Angliji imajo že po fakultetah takšne prototipne delavnice, da jih tu nobena tovarna ne premore, kaj šele v industriji. Najprej te namreč naučijo zdrave obrti. Najprej oblič, deska, potem oblikovanje.

O naročniku vse dobro

Tako sem postal »svobodni umetnik«, član društva oblikovalcev, na dom dobivam ponudbe za natečaje vseh vrst in dobil sem jo tudi za sindikalni kongres. Prijavil sem se in uspel.«

— Sliši se enostavno. Pa vendar...

»Saj res ne gre tako preprosto. Ko se lotiš dela, je prvi korak spoznati naročnika, zvedeti vse o njem. Drugi korak je lastna vizija in tretji, sinteza obojega. Naročnikov cilj moraš seveda dojeti, toda če se mu popolnoma podrediš, trpi avtorsko delo.«

— Začnimo z naročnikom. Kaj in po kakšni poti si zvedel o njem?

»No, nekaj malega ti o sindikatih natumbajo že v šoli. Stopil sem na občinski svet, veliko sem se pomenkoval z različnimi ljudmi, poslušal vse dobro in slabo, kar vedo povedati o sindikatu. Veliko sem prebiral in...«

— In do kakšne podobe si prišel na koncu?

»Ha, bolje da ti ne povem.«

— ?

»Lahko bi demantiral svoje delo in pa — v Angliji so nas učili, da moraš o svojem klientu vselej govoriti vse najboljše. Vidiš, tudi tam svetohlinijo.

Sicer pa na to gledam približno takole: smo v sila občutljivem političnem trenutku. Kongres in tudi to, kar počnem jaz, je politična propaganda. Trd oreh! Po eni plati nočem propagirati sterilnih jajc, ki nikamor ne vodijo. Po drugi te veže naročilo, posel, novo naročilo, preživetje. Na vse kriplje skušam priti do osebnega političnega stališča. To je osnovno vprašanje projekta. Ločiti seme in pleve.«

Kaj je seme, kaj so pleve?

»Najprej, kaj ni seme. Vse, kar je ostalo od socializma, sprva ruskega in nato našega domačega, državnega tipa. Ne more biti seme, kar ljudi duši, uokvirja, zatira njihovo ustvarjalnost, omejuje svobodo. Vse, kar duši, gnjavi, so pleve že po logiki.«

— Celo z najvišjih govorniških odrov zadnje čase poslušamo, da je več moči v državni roki — no, v vseh drugih je je več kot v delavski, samoupravljalčevi. Ostanki so torej močnejši od novosti. Gotovo si že slišal, da tudi take baže kongresi spadajo med ostanke?

»Vidiš, to je pa problem pri tem. Z marsičem se ne strinjaš in stvari ne moreš spremeniti, vendar moraš ostati profesionalec, želeti moraš boljše — to je vprašanje. Saj sem šokiran, da sem takšno delo kot neuveljavljen na sceni sploh dobil. Rad bi verjel, da je vzrok kakovost mojega dela. Toliko izkušenj pa vendarle že imam, da se rojeva dvom. Kuhinje, veš. No, nezaupanje kopni ob delu z ljudmi s sindikata. Res so odprti, fair. Pustijo mi proste roke.«

Poslušamo Bojana in vmes pogledujemo v njegov idejni osnutek: »Ljudje vstopajo v pol temno dvorano... Na koncu naj bo svetloba!« Kaj si tem odprtim ljudem odgovoril? Gotovo so te povprašali, kaj si mislil s to temo?

»Ma, veš, da so me res. Bali so se, da s tem morda ne mislim na našo preteklo zgodovino. Razložil sem jim, da mi je le do tega, do česar je brez dvoma tudi njim — da vsako temo osvetlimo. Pri nas je, veš, še vedno toliko sivine, morečih barv, zastrtih oblik. Sama proza. To ti naravnost udari v oči, ko prestopiš mejo. Rabimo pa veselje. Kaj boš neki tumbal, nakladal! Barve manjka, elegance, pretanjenosti! Takšni temi se s svojim delom lahko postavljam po robu. Lahko blažim slabosti, ki jih političnost prinaša.«

Šola demokracije ni poceni

Povezava mrak — političnost?

»Na slabosti mislim. Takšna jajca s politične scene sem enostavno odmislil. Nekateri so tisti mrak res hoteli razumeti kot naš politični trenutek. Nak, sem rekel, to je civilizacijsko vzeto. Iz teme gremo v svetlobo. To je zgodovina. Želel sem ujeti simboliko delavskega gibanja, težnjo po svobodi. Resda abstraktni. Jaz gledam zgodovino, nekateri so videli sebe. Pa mi je čisto vseeno, kakšni izumi stojijo za tumbanji. Le do tega mi je, da gremo naprej.«

— Dodobra si spoznal dva izma. Naš samoupravni socializem in angleški kapitalizem. In oba da tumbata?

»Tod in tam je eno osnovno vprašanje. Kdo ima informacijo, kdo jo izraža, kdo govori v imenu nekoga ali nečesa. Saj poznaš nakladanja v smislu raznih objektivnosti. Ma, pusti, ti mi le povej, kaj je, mnenje si bom že sam ustvaril. Če mi boš res povedal, kar veš, in če me boš pustil do mnenja. To je ključ. In se grejo in se gremo politične sisteme. Življenje pa teče vsak dan! To je problem, in ne politični sistem — življenje, naš odnos do narave in sočloveka. Potem je le še stvar demokracije, ki je nekje starejša, torej zrelejša.«

Ciril Brajer

Kongres

ZVEZA SINDIKATOV SLOVENIJE

■ Predstavljamo vam grafično podobo 11. kongresa ZSS, ki bo 21. in 22. marca 1986 v Cankarjevem domu v Ljubljani. Da bi bila tudi ta podoba usklajena z vsebino in vodilno mislijo kongresa. Samoupravljanje in ustvarjalno delo – najvišji vrednoti življenja in našega napredka, je avtor iskal take vizualne izrazne možnosti, ki bi čimbolj verodostojno izrazile realnost sedanjega trenutka kakor tudi težnje za vnaprej. Avtorjevo vodilo je, da je lepota kot nosilec komunikacij in sporočil še vedno aktualna, zato ji je namenjena v celotnem projektu nosilna vloga. Pravzaprav predstavlja barva osrednji komunikacijski element. Prav tako je poudarjena moč znanja, vendar ne takega znanja, ki je samo sebi namen, temveč znanja kot orodja, ki je v službi človeške ideje in misli. Avtor grafične podobe 11. kongresa ZSS je kot zaščitni znak izbral navzdol obrnjen enakostraničen trikotnik, da bi simbolično ponazoril tri smeri, tri razmerja, med človekom – delujočim bitjem, njegovim delovanjem in rezultati dela ter družbenim okoljem in naravo. Znak torej o razmerjih in sorazmerjih človeške prisotnosti v času in prostoru. Trikotnik kot simbol razuma in zavesti. Barva, ki ga tvori, kot pomen intuicije, emocije. Skupaj torej celota oziroma popolnost v različnem. Uporabljena je računalniška obdelava zamisli, ki je s pomočjo laserske tehnike vizualizirana, da bi aktualizirala vodilno misel kongresa. V takem izboru se kaže odnos do temeljnih ciljev kongresa, do samoupravljanja kot edine prave oblike delovnih odnosov in do ustvarjanja, ki edino resnično zmore razvijati humanizem in demokratičnost, tako v odnosu do sočloveka kot do narave. ■

V kamniškem Delavskem domu so precej izboljšali bivalne razmere, toda...

Samski dom je le samski dom

V 42. številki Delavske enotnosti smo skušali razčleniti vzroke za prekinitev dela v Rudniku kaolina in kalcita v Črni pri Kamniku in se ob tej priložnosti dotaknili tudi življenjskih razmer rudarjev (v glavnem delavcev iz drugih republik), ki živijo v kamniškem Delavskem domu. Takrat smo med drugim zapisali: »Obisk v kamniškem samskem domu nam je navrgel pošastno sliko. Nagneteni po trije ali štirje v sobi spijo na skrajno nehigienskih ležiščih, ki jih uokvirjajo stene z odpadajočim ometom. Umazanija vlada vsepovsod. Skratka, živijo (za človeka in rudarja) v ponižujočem bivalnem prostoru. Če k temu dodamo še dejstvo, da so večkrat lačni kot siti (vzrok: draga hrana in neurejena družbena prehrana), potem nam bo kaj hitro jasno, da tičijo v globokem mezdnem odnosu...«

V tokratni številki našega lista objavljamo odmev iz Rudnika kaolina in kalcita, ki skuša spodbijati nekatere naše trditve. Hkrati pa smo iz Kamnika prejeli tudi vabilo za udeležbo na sestanku delavskega sveta Delavskega doma. Tam smo zvedeli, da je bil dom zaradi neurejenih odnosov (bolje rečeno: zaradi zanikrne skrbi delovnih organizacij in kamniške občine) nekaj let v katastrofalnem stanju, da so zaradi slabega vzdrževanja začeli propadati posamezni objekti itd. Tako je bilo vse do leta 1981, ko so se stvari tolikanj zaostrile, da je že grozila likvidacija te delovne organizacije. Tega leta pa je kamniški izvršni svet ustanovil svet uporabnikov (v njem so bili predstavniki občine, družbenopolitičnih organizacij in delovnih organizacij), ki je pripravil temeljne smernice za sanacijo razmer v domu. Tako so najprej opravili prenos osnovnih sredstev iz delovnih organizacij na dom, potem pa za njegovo sanacijo v letih od 1983 do 1985 združili skorajda 19 milijonov dinarjev. Prenovili so sanitarije in uredili čajne kuhinje, napeljali novo centralno kurjavo, opravili različna zidarska, parketarska in slikopleskarska dela ter nabavili opremo v spalnice I. etaže. Zdaj nadaljujejo vzdrževalna dela in, kot nam je povedal dosedanji upravnik Dragan Lelek, zamenjujejo opremo v II. etaži doma ter urejujejo rolete. Dom posluje na ekonomski osnovi (povprečna cena v prvi polovici letošnjega leta je znašala 36.200 dinarjev za posteljo) in tudi sicer s poslovanjem zadnje čase nimajo nobenih težav. Nasploh ugotavljajo, da so se bivalne razmere v teh letih v domu precej izboljšale, kar naj bi se nadaljevalo tudi v prihodnje.

V delovnih organizacijah (posebej verjetno v Rudniku kaolina in kalcita) bi utegnili po vsem tem reči: »Mi smo svoje naredili, razmere v domu so se izboljšale po naši zaslugi in se še izboljšujejo, problemov torej ni več.« Pa so. Najprej seveda z velikimi stroški, ki jih imajo z bivanjem svojih delavcev v domu (svojim delavcem krijejo približno polovico ekonomske stanarine, od česar samo za varnost vsakega oskrbovanca prispevajo po 6300 dinarjev) potem pa z napačno miselnostjo, ki jo je Dragan Lelek takole označil: »Mišljenje, češ da je problem z delavcem iz druge republike rešen, ko ga daš v samski dom, ki prevladuje v naših delovnih organizacijah,

Ko so nam v upravi Delavskega doma poskušali dokazati, da so se bivalne razmere v domu vendarle precej izboljšale, so pač vzeli ključe pri vratarju in začeli odpirati sobe. V eni so spali delavci. Kaj to govori, je jasno kljub najboljšim namenom, ki jih imajo v domu. Ključa od »svoje« sobe v samskem domu le nimaš ti sam, ampak jih ima še kdo drug, ki ti lahko vstopi v sobo, kadar se mu zahoče. Tudi to je po svoje dokaz, da je življenje v samskem domu le življenje v samskem domu.

je povsem zgrešeno. Vsi bi se morali zavedati, da je tako zagata samo začasno premoščena in da pomeni pravo rešitev stanovanjskega vprašanja tega delavca šele stanovanje, ki si ga bo pridobil s pomočjo delovne organizacije. Ne morem se strinjati z dejstvom, da nekateri delavci dočakajo penzijo v samskem domu. Ni čudno potem, da se ti ljudje ne vključujejo v družbeno življenje, da se ne prilagodijo itd.«

K tem besedam upravnika samskega doma v Kamniku bržda ni kaj dodajati. Vendarle pa bi lahko rekli: prav pri razreševanju teh (tudi bivalnih) temeljnih življenjskih razmer se začne bitka za premoščanje razrednih nasprotij, na katerih se bohoti nacionalizem vseh barv. Tudi v Kamniku, kjer so pred dnevi tiho, brez nepotrebnega rompompoma, odstranili z zidov nekaj (za te čase) značilnih nacionalističnih gesel.

Ivo Kuljaj

LJUDJE MED LJUDMI

ODMEVI

Resnice in neresnice o zgodbi iz Kamnika

V Delavski enotnosti je bil 24. oktobra letos objavljen članek z naslovom Na plačilni dan jim je prekipelo. Ker so v članku razmere v Rudniku kaolina in kalcita Kamnik prikazane tako zelo pristransko, da kažejo izkrivljeno sliko tako o delavcih kot tudi o razmerah v Kamniku, so se DPO in samoupravni organi v Rudniku kaolina in kalcita Kamnik odločili razkriti tudi drugo plat medalje ter vso stvar objektivizirati. V članku sta tudi izjavi delavcev, od katerih je bil en zaposlen v Rudniku kaolina in kalcita Kamnik 6 mesecev, drugi pa le dva meseca in še temu je delovno razmerje prenehalo zaradi neuspešno opravljenega poskusnega dela. In da ne bo pomote: — sklep o neuspešno opravljenem poskusnem delu je bil sprejet pred oktobrsko prekinitvijo dela.

V članku je dan precejšen poudarek življenjskim razmeram, ki »tiščijo« te delavce. Zapisano je, da je obisk pri njih v samskem domu navrgel pošastno sliko. Sledi podroben opis sobe, v kateri je potekal pogovor. Res škoda, da novinar ni zapisal, da je to edina štiriposteljna soba v tem nadstropju in to v še neprenovljenem delu. Stavba je namreč že skoraj v celoti obnovljena: od pročelja, centralnega ogrevanja, sanitarij; nove so čajne kuhinje in oprema v sobah. S preureditvijo je tem delavcem zagotovljen precej boljši standard in niso redke sobe, v katerih stanujeta le po dva delavca. Verjetno bi zapis izzvenel precej drugače, če bi novinar tudi zapisal, da je Delavski dom samostojna delovna organizacija in ne le »podružnica« Rudnika ter da so polovico sredstev za obnovo tega samskega doma prispevale kamniške delovne organizacije, od tega največ Rudnik kaolina in kalcita, ker ima v tem domu pač največ delavcev; za drugo polovico sredstev pa je delavski dom dobil posojila. Denar za obnovo Delavskega doma smo združevali že dve leti in jih bomo tudi prihodnje leto, vse zato, da bi delavcem omogočili boljše bivalne razmere. Naj dodamo, da smo v Rudniku kaolina in kalcita Kamnik letos za te delavce kupili stanovanjsko hišo, ki meri skoraj 500 kv.m in jo tudi ustrezno opremili. Zanjo smo po zaključnem računu namenili del sredstev in kar precej pregovarjanja delavcev, »ki so v mezdnem odnosu«, kot pravi novinar, je bilo treba, da je bil predlog sprejet.

V članku je samskemu domu očitano, da umazanija vlada vsepovsod ter da spijo na skrajno nehigiensko urejenih ležiščih. Glede higienskih razmer lahko rečemo, da so predvsem stvar posameznika in njegove osebne urejenosti. In če te ni, tega problema ne bo rešilo niti desetkrat toliko čistilk, kot jih je sedaj zaposlenih v Delavskem domu.

Neposredno z razmerami v samskem domu na Cankarjevi je povezano tudi regresiranje bivanja. Delavski dom je, kot že rečeno, samostojna delovna organizacija in kot taka tudi oblikuje cene svojih storitev. Ker pa vemo, da je to precejšen strošek za delavce, DO regresira bivanje in prispeva mesečno za vsakega delavca od 10.173 do 11.538 dinarjev, odvisno od tega, v kakšni sobi spi. Povedati je treba, da so v tem znesku zajeti tudi stroški za varnostno službo (6385 dinarjev mesečno na delavca!). Le-ta je bila pred leti uvedena zaradi stalnih neredov v domu.

Precejšen problem pa res predstavlja prehrana teh delavcev. Med delovnim časom dobivajo topli obrok, zunaj tega pa je več težav. Delavci si sicer lahko nekaj pripravijo v čajnih kuhinjah, to pa ni dovolj. V Kamniku namreč ni javnega obrata družbene prehrane ali samopostrežne restavracije, kjer bi lahko dobro in poceni jedli. Še najugodnejša rešitev je v restavraciji Planinka, ki ima še najsprejemljivejše cene, delavci kot abonenti pa lahko vplivajo na sestavo jedilnika.

Z izjemo regresiranja so glede ostalih vprašanj delavci iz drugih krajev popolnoma izenačeni z domačini, to velja tudi za reševanje stanovanjskih vprašanj. Jasno pa je, da vseh problemov čez noč ni možno rešiti. Sredstva je potrebno najprej ustvariti in tudi prebiti miselnost, da je samo družba tista, ki mora rešiti stanovanjska vprašanja.

In zdaj še nekaj o delovni disciplini. Menimo, da je skrajno neprimerno in v nasprotju z vsemi družbenimi usmeritvami opravičevati delovno disciplino z bivalnimi razmerami, zlasti še, če so tako izkrivljeno prikazane kot v tistem članku. Pisec članka trdi, »da v takšnih razmerah od teh delavcev nihče ne more zahtevati izoblikovanih delovnih navad in da so neupravičeni izostanki njihova logična posledica«. Pri pričevati in dopovedovati ter poseči še po čem drugem, če ni pravih rezultatov, mar ne?

Na koncu članka je precej po svoje komentirana tudi oktobrska prekinitev dela, hkrati pa napaden sindikat, ki je prikazan kot trije ali štirje ljudje, ki nekaj zborujejo in do katerih glas delavca sploh ne pride. Iz članka tudi izzveni, da ta sindikat le ponavlja besede direktorja in se ne zanima za probleme delavcev. Resničnost je precej drugačna. Ta sindikat (in ne samo sindikat!) se dejavno vključuje v vsa dogajanja v delovni organizaciji, torej tudi v politiko delitve osebnih dohodkov in v življenjske razmere delavcev itd. Če novinar pač tega ni zaznal iz zapisnika seje sindikata, pa še ne pomeni, da sindikat o teh stvareh sploh ne razpravlja ali ne išče rešitev. Zato so tudi povsem neutemeljena sklepanja, da pri iskanju vzrokov nezadovoljstva nihče ni izgubljal časa z analizo življenjskih razmer ter višine osebnih dohodkov v vsej delovni organizaciji. Se več, o vzrokih za prekinitev dela so razpravljale tudi druge družbenopolitične organizacije in samoupravni organi, ki so zavzeli enako stališče kot sindikat.

Glede uravnilovskih teženj pa to: pojavljajo se tudi pri nas kot menda v večini ozdov, vendar pa drugače, kot si predstavlja pisec članka. Prav gotovo pa je trditev o popolni uravnilovki težko zagovarjati na podlagi primerjavi povprečnih osebnih dohodkov tozdov ali dsss, zlasti še, če ne upoštevamo osnov, po katerih je bilo to izračunano, če ne poznamo kadrovske sestave itd. Prav tako ni res, da so se osebni dohodki v DSSS septembra dvignili. Iz analize izračuna osebnih dohodkov je to kaj lahko videti in s to analizo so bili seznanjeni tudi delavci.

Še veliko bi lahko govorili o razmerah v našem kolektivu, vendar naj bo dovolj. Konec koncev so problemi, ki se pojavljajo v naši delovni organizaciji, naši problemi, in ni pričakovati, da nam jih bo rešil kdo drug. Seveda pa jih bo možno rešiti le s sodelovanjem vseh zaposlenih, ne pa tako, da je tiste, ki najbolj kritizirajo, najtežje pritegniti k delu. Škoda pa je, da ravno taki vržejo slabo luč na vse.

IO OOS tozda Kaolin;
IO konference sindikata,
OOZK in
DS DO Rudnik kaolina
in kalcita Kamnik

Izračun septembrskega OD za Draga Joskiča

V nasprotju z navedbami v »oktobrskem članku« naj pojasnimo, da Joskič ni pomočnik kopača, pač pa nekvalificiran delavec in to začetnik.

Neresnična je tudi izjava glede dopusta. Septembra ni bil na dopustu, res pa je imel en neopravičeni izostanek, opravil pa je tudi 8 nadur. Delal je pretežno na normiranih delih ter normo presegel za 18 %, kar je pod povprečjem ostalih delavcev. Za tako opravljeno delo je prejel 57.443 dinarjev neto OD. Za samoprispevek, sindikalno članarino, prispevek za topli obrok med delom, kolektivno zavarovanje, prispevek za stroške prevoza na delo ter prispevke iz OD za neopravičeni izostanek mu je bilo odtegnjeno 2125 dinarjev. Za prehrano v Planinki je plačal 17.030 dinarjev, za stanovanje v samskem domu pa 14.083 dinarjev. Za stanovanje je zaradi neopravičenega izostanka plačal polno ceno, če pa bi redno hodil na delo, bi plačal le 5790 dinarjev. Tako je po plačilu vseh odbitkov ter stroškov za hrano in stanovanje prejel 23.630 dinarjev. Brez neopravičenega izostanka bi njegov neto OD znašal 59.948 dinarjev oziroma bi mu po plačilu vseh stroškov (tudi za hrano in stanovanje) ostalo 34.740 dinarjev.

Izračun septembrskega OD za Mata Joskiča

Mato Joskič je nekvalificiran delavec začetnik. Septembra je opravil 184 ur, od tega okoli 60 % na normiranih delih. Za 40 odstotkov je presegel norme, kar je nekaj nad povprečjem. Za opravljeno delo je prejel 53.819 dinarjev, od tega mu je bilo odtegnjeno 1128 dinarjev za sindikalno članarino, prispevek za stroške prevoza na delo ter kolektivno zavarovanje. Za prehrano v Planinki je plačal 9520 dinarjev, za bivanje v samskem domu pa 5790 dinarjev. Po plačilu stroškov za hrano in stanovanje je prejel torej 37.381 dinarjev.

vsem tem pa se niti ne sprašuje, kateri so ti delavci, ki imajo največ neopravičenih izostankov! Med njimi so namreč tudi taki, ki v samskem domu sploh ne prebivajo, najpogosteje pa izostajajo delavci, ki so pri nas zaposleni le kratek čas in ki jim je vseeno, kje bodo delali jutri. Ali je torej privzgoja delovnih navad res samo stvar Rudnika in ali je res to povezano z razmerami v samskem domu?

Povsem izkrivljeno so prikazana tudi prizadevanja za izboljšanje delovne discipline. To ni le stvar uprave, kot novinar menda imenuje DSSS, ampak stvar vseh delavcev. To so usmeritve, sprejete v stabilizacijskem programu, samoupravnih aktih, zavezujočih sklepih samoupravnih organov in DPO, skratka vseh tistih, ki jim ni vseeno, kaj bo z delovno organizacijo. Ali potemtakem res lahko rečemo, da je to stvar le peščice ljudi? Mislimo, da imamo vso pravico zahtevati, da sodelavci redno hodijo na delo in izpolnjujejo svoje delovne obveznosti, ker bomo le tako ustvarili toliko, da bomo lahko jutri več delili. Odločitev o poostritvi delovne discipline torej ni od včeraj, ampak enkrat je pa vendarle treba dokončno prenehati pre-

Članek, da bog pomagaj

Z Janezem Severjem res ni dobro češenj zobati. To je okusil že marsikdo, ki je poskušal z njim po njegovih člankih v občilih, za katera je pač delal, javno polemizirati. Organizacijski odbor TDF noče polemizirati ob njegovem članku »Blišč in beda TDF«. Zato bom poskusil sam vsaj odgovoriti na polresnice in čudne interpretacije, ki jih je Sever natrosil v svoj članek. Takšno pisanje pač zahteva odgovor. Ne zaradi užaljenosti — zaradi resnice, za katero nam (tudi v novinarstvu) najbrže vsem gre. Kaj je res in kaj ni, bo tako presodilo bralstvo samo.

Pa pojdimo po vrsti, na sprehod med Severjevimi ugotovitvami in nizkimi udarci.

Uvodna ugotovitev, da naj bi TDF vnesel živahnejši kulturni utrip v Celje, je zlobno postavljena v pogojnik. TDF namreč res vnaša živahnejši kulturni utrip. Dokaz: številke! 45.000 in nekaj deset več gledalcev slovenskih in jugoslovanskih filmov v osmih dneh letošnjega novembra je živahnejši utrip. Še zlasti, če ga gledamo v časovni perspektivi na primer 13 let, torej do časa, ko se je TDF začel. Takrat je bilo vse leto v Celju na ogledu domačih filmov 15.800 gledalcev, zasedenost dvoran pri domačih filmih pa je bila manj kot 30-odstotna. Danes je bilo samo med TDF 40.032 gledalcev, na premiernih predstavah kar okoli 8.000. Na prvem TDF je bilo vsega 381 gledalcev. Danes je zasedenost dvoran v Celju pri domačih filmih nekaj nad 70-odstotna. Tako številke. Ne naše, vzete so iz poročil Gospodarske zbornice Slovenije.

Dalje: prireditelji nikoli nismo prosjačili za filme. Preprosto zato ne, ker ni bilo treba. TDF namreč kot edina izmed filmskih manifestacij v Jugoslaviji še vedno plačuje normalno najemnino za vse filme, ki jih vrti — da bi se izognili poskusom vmešavanja v repertoarno politiko in zakulisnih igric distributerjev.

Organizatorji smo res (pred leti) »žicali« denar za to prireditev. Toda z leti smo zgradili sistem financiranja, ki ga je celjsko združeno delo sprejelo brez nepotrebnih prepričevanj o potrebnosti manifestacije in njenem kulturnem poslanstvu. Položaj je bil letos čisto drugačen — zanimanje za pokroviteljstva je bilo večje od ponudbe programov, in vsi, ki so to želeli, niso mogli biti pokrovitelji. Je Severju to všeč ali ne, Celje je TDF res v celoti sprejelo za svojo prireditev. Pa še to: TDF ima sprejet, podpisan in veljaven družbeni dogovor o organizaciji, financiranju in izvedbi TDF in po tem dogovoru se financira (s skromnimi, a pomembnimi sredstvi) iz številnih virov tudi zunaj združenega dela. Vprašanje, ki ga Sever dramatizira, koliko sploh stane TDF, ni bilo nikoli skrivnost. Vsakdo, ki želi, lahko te podatke dobi. Zaključni račun tudi vsako leto sprejema svet TDF kot najvišji samoupravni organ te manifestacije in ki ga sestavljajo delegati vseh podpisnikov družbenega dogovora o TDF v SR Sloveniji. Letošnjih podatkov še ni. Lani je TDF stal 3,613.425 dinarjev, organizator pa je zanj pridobil 3,760.519 dinarjev in s TDF za skromno oddolžitev zanesenjakom, ki ga voluntersko organiziramo, zaslužil preostanek 147.094 din.

Glede podružbljanja kulture se strinjam, da TDF še ni opravil vsega. Če bi, bi bil kot prireditelj odveč. A prav TDF je doslej med vsemi festivali v Jugoslaviji ponudil za to največ možnosti in jih velik del tudi dobro, tvorno in z iskreno voljo vseh sodelujočih uresničil. Bili so obiski z bežnimi stiski rok. A mnogo več, preveč, da bi jih celo prešteli v arhivu, je bilo pristnih, odkritih, delovnih pogovorov v delovnih organizacijah, na vsakodnevnih pogovorih po premierah filmov, na šolah in drugod. Prav ti pogovori so eden od razlogov, da filmarji radi prihajajo v Celje. Tu preverijo odmevnost svojega dela, tu branijo svoja dela, tu se soočajo s pogostoma neprijazno resnico, da je mnogokrat njihovo delo »šlo mimo«.

Glede nedopustnega razmetavanja denarja, ki ga očita Sever TDF, zelo na kratko. Če se komu zdi večerja za ustvarjalce filmov (goste TDF), ki nas je letos ob razumevanju in pomoči hotela Merx stala v povprečju 1.117 din na osebo, »gostija«, naj poskusi za tak denar sam večerjati.

Da delavci niso sprejeli TDF, je natolcevanje. Ponovil bom podatek o 40.032 obiskovalcih v kino dvoranah. Povprečno je to vsak prebivalec Celja enkrat v tednu v kinu. Dvorane so pogosto razprodane, »reprezentančnih« vstopnic, ki jih Sever očita, pa je vsak večer za tri vrste v kinematografu. Še od teh sta dve tretjini namenjeni delavcem kolektivov, ki so gostitelji prireditev. Pa tudi, če bi glede teh vstopnic imel Sever prav, je to komajda desetina razprodane dvorane. Brez dokazov, pa vendar trdim, da tudi tu Sever strelja v prazno, saj zaradi televizije res ne hodi toliko ljudi v kino. Brž kone bo treba najti razloge dobrega obiska tam, kjer jih Sever noče videti.

Pa še ob peščico obiskovalcev na predstavah zunaj Celja naj se spotaknem. Na 42 projekcijah jih je bilo letos 9.813. Od tega zanesljivo ni bila polovica otrok, ker so letos ti »polnili« dvorane le na dveh predstavah — v Zrečah, kjer jih je bilo okoli 60, in v Vojniku, kjer jih je bilo kakšnih 40. Natolcevanje torej!

Ob očitano spotakljivo vedenje umetnikov, ki naj bi bili tako opiti, da še na oder ne bi mogli, kaj šele, da bi kakšno pametno rekli v mikrofon, se sam ne bom obregal. Upam pač, da bo kakšno rekel tudi kdo od njih, ki pridejo v Celje ne po pijačo in jedačo, marveč na kulturno in praviloma zelo delovno predstavitev svojega dela. Pisati ob tem o domnevnih pretepih med gosti TDF pa je popolna laž. Povsem zanesljivo tudi »visokih« zapitkov v hotelu ne plačuje noben sindikat, ampak organizator. Podatek! Ob povprečno 32 ljudeh na večerjah (dve ekipi filmskih ustvarjalcev) smo organizatorji povprečno na večer plačali 12 popitih steklenic vina.

In slednjič k očitku o številčnih ekipah, ki naj bi se prihajale gostit v Celje. Navrgel sem že, zakaj prihajajo. Prihajajo po priznanje za svoje delo. Prihajajo pošteno in kulturno na kulturno manifestacijo. Predvsem pa radi prihajajo zato, ker v tem okolju — ne le med organizatorji, tudi med gostitelji, publiko, delavci, dijaki, doživijo to, česar drugod ne: iskreno željo po kulturnem filmskem dogodku, po sproščenem pogovoru o delu, po tem, da bi smeli svoje vse prepogosto odrinjeno in v zakotne dvorane brez občinstva izrinjeno delo zagovarjati, razlagati, ga delati dostopnega in pristopnega. Je to razlog za očitek?

Vsemu na rob še moj patetični vzklik: članek, da bog pomagaj!

Branko Stamejčič
Organizacijski odbor
TDF Celje

Nehajmo že dražiti drug drugega

V temi Moč in nemoč delegatov ste med drugimi dali prostor tudi razvpitemu delegatu zvezne skupščine Batriću Jovanoviću. Pred časom se je z njim dosti ukvarjal Nedeljski dnevnik, a so menda še ti obupali, saj so ga nazadnje jeli obravnavati že humoristično zajedljivo.

Batrić Jovanović pa še kar prodaja svojo: »Narodno pogačo delimo vse bolj nepravično. **V razvite dele države gre več, kot bi to zaslužil stvarni prispevek dela delavcev teh republik...«** (podčrtal A. Ž.), v okvirjeni izjavi sta še najmanj dve podobni trditvi. Bojda je ta delegat izdal že tudi knjigo svojih govorov. V isti sapi se poteguje še za en oder, v tem primeru zbor združenega dela v zvezni skupščini. Če bi bile stvari res take, jih ne bodo rešili niti kongresi, ki so pred nami, kaj šele kakšen z vseh vetrov zbran skup delegatov.

Je pa še nekaj drugega. Preneumno se mi zdi navajati številke, da razviti, torej predvsem Slovenija, dobivamo več, ker bi to lahko storile bolje za to plačane inštitucije. To vseeno poudarjam zato, ker v družbi, nabiti z netočnimi informacijami in polresnicami postane še takšna neumnost resnica, le če se jo dovolj pogosto ponavlja. Ker pa si v že tako in tako dovolj hudih časih tako mojstrsko izmišljujemo teme, od olimpijskih kandidatur, himne in sedaj nacionalizma, se sprašujem, komu je v tej avnojski Jugoslaviji do tega, da bi ta sicer miroljubni slovenski narod pobesnel, zakaj vse več ljudi srečujem, ki menijo, da je ravno nasprotno, kot tako vztrajno ponavlja tovariš Jovanović.

Alfred Železnik
Boštanj 56

V Delavski enotnosti številka 44 z dne 7. novembra 1985 je bil v rubriki: Odmevi, mnenja, stališča objavljen članek z naslovom Ekološki problemi v Anhovem. Pisec je članek podpisal z mojim imenom. V besedilu se tudi sklicuje na moje delo obratnega zdravnika in smiselno napačno in zlonamerno interpretira naša prizadevanja za humanizacijo dela, okolja in človekovo zdravje. Zato poudarjam, da članka nisem napisal in sem presenečen zaradi njegove objave.

Srečko Žefran
Anhovo

DVE KOCKI PAPIRJA

2 × 400 LISTIČEV ZA ZAPISOVANJE!

V PLASTIČNEM OVITKU

Cena 525 din (prometni davek v ceni ni vračunan)

Velikost 11 × 9,5 cm in 8 × 9,5 cm. Kocki sta vloženi v ovitek iz galanterijske folije v topli sivi barvi. Kocki sodita na pisalno mizo k telefonu, saj tako lahko nanjo vedno takoj zapišemo vsa sporočila.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo

..... izvod(ov) KOCK V PLASTIČNEM OVITKU. Naročeno pošljite

na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

... .

Žig (podpis naročnika)

a) račun bomo plačali v zakonitem roku
b) pošiljko bom plačal po povzetju

KAKO GOSPODARIMO

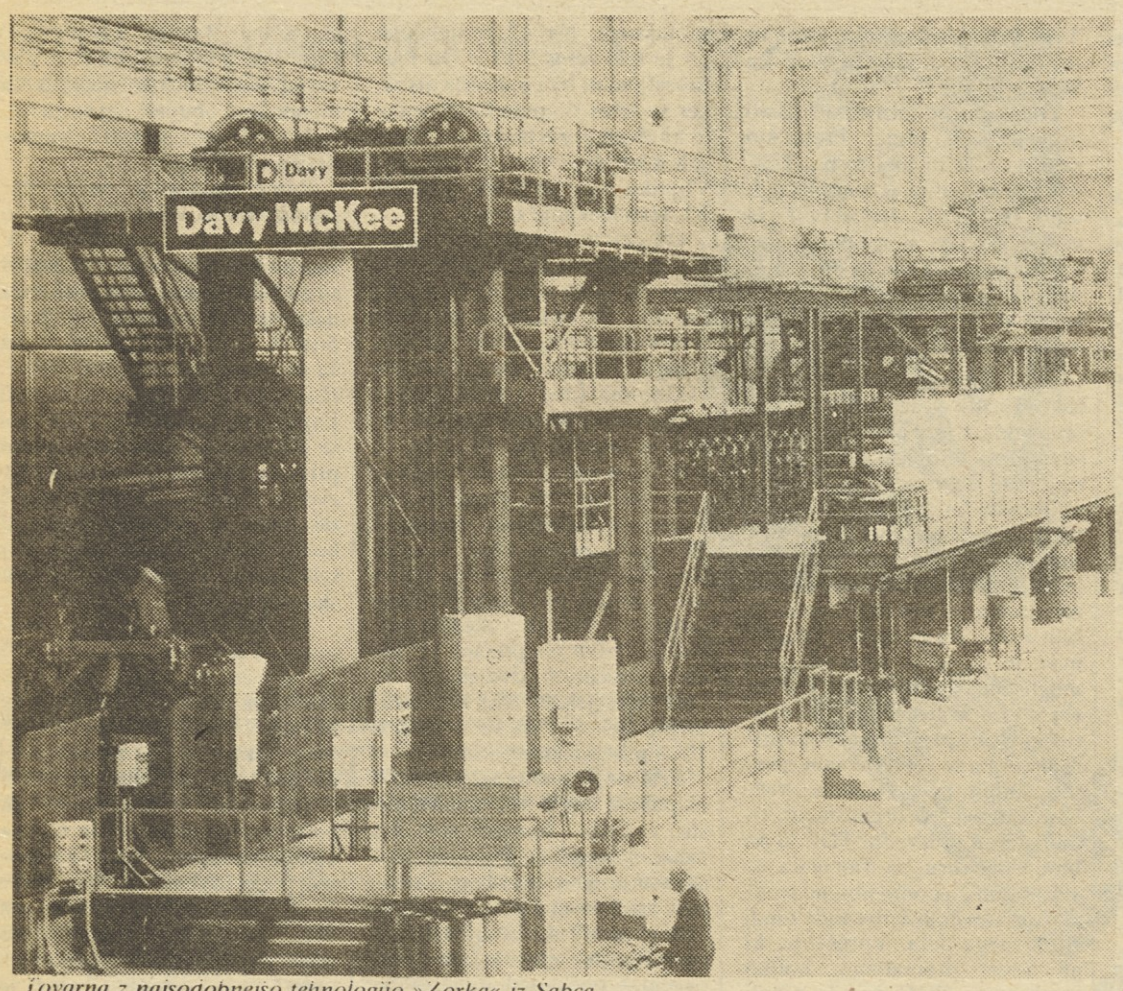

Tovarna z najsodobnejšo tehnologijo »Zorka« iz Šabca.

»Zorka« iz Šabca je značilen kamenček v kaotičnem mozaiku jugoslovanskega gospodarstva

Druga plat neke (ne)resnice

So ekonomisti, ki pravijo, da je jugoslovanska inflacija pravzaprav inflacija stroškov. In če bi denimo primerjali današnje poslovanje neke predelovalne industrije (bržčas pa bi bilo dovolj že, če bi malce poklepetali s kakšno gospodinjo) s tistim pred petimi leti, bi res lahko ugotovili, da imajo prav. Akumulativnost in reproduktivna sposobnost mnogih tovarn sta v teh letih precej padli. Podobno se je zgodilo z osebnimi dohodki delavcev. Zakaj? Seveda prav zaradi galopirajočih stroškov, ki postajajo vse večja postavka v skupnem prihodku.

Bržda ga ni v državi, ki bi mu bilo treba pojasnjevati, kje izvira ta stroškovni studenec. To niti ni naš namen. Namesto tega si raje oglejmo zgodbo, ki gotovo ni popolna resnica, je pa v vsakem primeru eden od najnazornejših kamenčkov začaranega jugoslovanskega gospodarskega mozaika.

Jug in Sever

Z njim smo se seznanili na tiskovni konferenci, ki so jo sklicali predstavniki tovarne bele pločevine Zorka iz Šabca. Novinarje da so poklicali zato, so dejali sicer pregovorno gostoljubni gospodarstveniki iz Srbije, da bi širšo slovensko javnost seznanili s težavami (kajpak večidel objektivne narave), ki pestijo njihovo tovarno, pa tudi zato, da bi ovrgli nekatere tendenciozne in neresnične izjave v slovenskem tisku. Kot se je izkazalo kasneje v pogovoru, je bil neposredni povod za sklic novinarske konference članek v Delu, v katerem je direktor ljubljanskega Plutala Ivan Koželj malce potarnal nad nemogočimi cenami bele pločevine iz Šabca.

Da bi se ponovno prepričali, kako sta »tendencioznost« in »neresničnost« v naših družbenih razmerah hudo relativna pojma, moramo seči v leto 1983, ko je v Šabcu začela obratovati tovarna z najsodobnejšo tujo tehnologijo, katere proizvodna zmogljivost je 150.000 ton bele pločevine na leto. Zanjo so, kot so nam rekli, odšteli 37 milijonov dolarjev, približno toliko pa so morali primakniti še dinarjev.

Danes, po približno dveh letih porodnih krčev, ta tovarna izkorišča zgolj 25 odstotkov svojih proizvodnih zmogljivosti. Kaj to pomeni v razmerah, ko je takšna tovarna v svetu lahko donosna šele pri približno 300.000 tonah letne proizvodnje, je kajpak na dlani. Zorkina pločevina je na jugoslovanskem trgu še enkrat dražja od pločevine, ki jo denimo dobi Plutal na svoj prag z vsemi carinskimi dajatvami, preplačevanji in drugimi podobnimi »izumi« naše ekonomije. Toda tovarna v Šabcu tudi s takšno ceno svoje pločevine ne posluje donosno. Kot je menil predstavnik Plutala, bi se Zorkin račun izšel šele, če bi bila njena pločevina še enkrat dražja. Ampak to še zdaleč ni vse.

Običajno v svetu gradijo tovarne bele pločevine kot nadaljevanje proizvodnje hladno valjanega traku v železarnah. Tako je bila zamišljena tudi postavitev tovarne v Šabcu, ki naj bi dobila hladno valjani trak iz železarne v Smederevu. Toda od tega traku za zdaj še ni ne duha ne sluha. In kot vse kaže, ga še dolgo ne bo. Da bo stvar jasnejša, povejmo, da je proizvodnja kakovostnega hladno valjanega belega traku najtanjše debeline izredno zahtevna. Da je res tako, lahko ugotovimo po tem, da doslej v vzhodnem bloku še nikomur ni uspelo doseči željene kakovosti, da so poskušali pred leti Avstrijci v jeseniški Železarni vpeljati tovrstno proizvodnjo, pa so namero po nekaj neuspelih poskusih opustili in še bi lahko naštevali.

Optimisti

Ampak v Šabcu so optimisti. Hladno valjani trak iz Smedereva pričakujejo že v najbližji prihodnosti. Ob tem podatku pa je skočil pokonci predstavnik Droge iz Portoroža, ki si kljub dejstvu, da je ta reprodukcijski material iz Smedereva za tovarno v Šabcu življenjsko pomemben, ni mogel kaj, da ne bi predstavnikom Zorke v brk zabrusil: »Upam, da tega traku iz Smedereva še dolgo ne bo!« Zakaj je tako ravnal, ni nobeno presenečenje. Pločevina, ki jo dobi Droga iz Šabca, namreč ne ustreza svetovni kakovosti, kar zanjo seveda pomeni omejene konvertibilne izvozne možnosti. Pa še nekaj je bilo verjetno odločilno za to »portoroško« željo: kljub zatrjevanju ljudi iz Šabca, da bo pločevina potem, ko bo uvoz hladnovaljanega traku nadomestila proizvodnja v Smederevu, precej cenejša, temu razen njih na novinarski konferenci ni nihče verjel. V Portorožu imajo zato zelo tehten razlog. Zaradi takšnih cen jugoslovanske bele pločevine njihovi stroški proizvodnje naraščajo čez vse meje. Najbrž ne boste verjeli, vendar je res: v proizvodni ceni Drogine konzerve pomeni strošek za belo pločevino kar 46 odstotkov. Je zdaj kaj bolj jasno, zakaj jemo tako drage konzerve. In še: ali je zdaj razumljivo, zakaj je Plutalova proizvodnja pločevinastih pokrovčkov (za steklenice) iz Šabca na robu donosnosti (če ne celo pod njo), da Saturnus nemočno vije roke itd., itd. Toda vse to pomočnika direktorja »Zorke« prav nič ni motilo, ko je na tarnanje Plutalovega direktorja dejal: »Ne prelagaj svojih bremen na druge!« Ljubljančan mu seveda ni ostal dolžan. Vrnil mu je milo za drago: »In to bo meni rekel pomočnik direktorja tovarne, ki obratuje s 25-odstotno zmogljivostjo, meni, ki jih še vedno premorem 85!« Da, takole so se na tej konferenci kresale iskre. In v temle ostrem pogovoru, ko ti eden na vsa vprašanja novinarjev odgovarja eksaktno s kalkulatorjem v roki, drugi pa ti na vprašanje »koliko ima potemtakem tovarna izgube?« odgovori: »Kar precej veliko,« seveda ni treba ugibati, iz katere tovarne je bil prvi in iz katere drugi. Roko na srce in brez (zadnje čase) tolikanj vsiljujočih nacionalističnih pomislekov: tudi to je dokaz prepada, ki vlada med gospodarsko miselnostjo severa in juga naše dežele. Ampak tudi to še ni vse.

Balkanski sistem

Verjetno po vsem tem ni bilo nikogar na tiskovni konferenci, ki od ljudi iz Šabca ne bi pričakoval vsaj orisa vizije za izhod iz tega zamotanega labirinta težav, ki jih pestijo. In res, tudi to smo doživeli. To so si v Šabcu zamislili takole: za uvoz hladnovaljanega traku naj bi bili oproščeni carine, v isti sapi pa bi morala država povečati carino za uvoz bele pločevine. Razlog za takšno zahtevo vidijo v Šabcu v nelojalni kapitalistični konkurenci, ki dela vse (spušča ceno pločevini in dviguje ceno traku, ha, ha, smeh avt.), da bi uničila jugoslovansko proizvodnjo bele pločevine. Predstavniki Zorke so prepričani, da mora država tako ravnati, saj bi njena morebitna proizvodnja 80 do 100 tisoč ton bele pločevine prihranila državni blagajni kar 80 milijonov dolarjev, ki jih je sicer treba odmakniti za njen uvoz. Seveda ni treba izgubljati besed s tole »idealno« zamislijo, saj se je zataknilo že ob prvem vprašanju, »koliko bi morala Zorka v tem primeru plačati za uvoz hladno valjanega traku, če vemo, da le-ta tvori 70 odstotkov cene bele pločevine?«

Tako torej. Končajmo tam, kjer smo začeli. S stroški. Kaj ti že zdaj pomenijo za predelovalce Zorkine pločevine, smo videli. In kaj se bo zgodilo, če bi Šabčanom res uspelo zatreti vse tiste trgovske posrednike, ki rastejo, kot so nam rekli, kot gobe po dežju, in ki na veliko uvažajo belo pločevino? Kajpak v že omenjenem sklopu s sprostitvijo oziroma povečanjem carine? Jasno, Zorka bi tako postala monopolist. Kaj pa bi se zgodilo v tem primeru, je tudi jasno. Predelovalci bi bili prisiljeni kupovati pločevino le pri njej in seveda po ceni, ki bi jo določili v Šabcu oziroma Beogradu. Kakšna bi bila ta cena, bržda ni treba dvakrat ugibati. In tudi to ne, kdo bi potegnil krajši konec palice. Tu pa je krog sklenjen. Stroški bi se še bolj povečali, akumulativna in reproduktivna sposobnost predelovalcev bi še bolj padli, zaslužki delavcev bi se še bolj zmanjšali, cene konzerv, pijač in drugih tekočin, ki so zaprte s Plutalovimi zamaški, bi se še bolj podražile, Saturnusova embalaža bi še bolj obremenila konkurenčno sposobnost njegovih svetil na tujem trgu itd. itd. Posledice te vizije pa so že zdaj znane: velika inflacija, še bolj socialno ogroženi delavci in še bi lahko naštevali. In vse to se dogaja samo zato, ker je nekdo z neko tovarno že na začetku naredil račun brez krčmarja, pri čemer mu je šel in mu hodi še dandanes na roke sistem jugoslovanske ekonomije, ki ni niti tržni niti planski niti oboje skupaj.

Ivo Kuljaj

Resolucija o razvoju v prihodnjem letu:

Golob je na strehi, lestev pa nima vseh klinov

Resolucija o družbenoekonomskem razvoju Slovenije v prihodnjem letu postavlja slovenski družbi nekatere naloge, ki jih bo dokaj težko izpolnila, hkrati pa tudi obremenitve (obveznosti do Jugoslavije), ki krepko presegajo povprečje tovrstnih obremenitev v državi. Kot piše pod opombo »1« osnutka republiške resolucije, naj bi v prihodnjem letu naša republika za pokrivanje svojih obveznosti do tujine, federacije in do drugih republik ter pokrajin dala odstotek družbenega proizvoda več kot letos in gospodarila z vsega 89,4 odstotka ustvarjenega družbenega proizvoda. Z njim in pa seveda s posojili iz tujine naj bi v prihodnjem letu povečali rast družbenega proizvoda za 2,5 odstotka, obseg industrijske proizvodnje za 2,4, kmetijstva za 2,5, gradbeništva za 1,5 odstotka (sezidali naj bi med drugim tudi 9000 stanovanj, kar pa še vedno ne bo pokrilo povpraševanja), trgovine za 2 odstotka, turizma, gostinstva ter prometa in zvez pa za 4 odstotke. Tako naj bi pridobili dovolj delovnih mest, da bi število zaposlenih povečali za odstotek (ali za okoli 8000 delavcev), stopnjo rasti produktivnosti pa povečali na 1,5 odstotka. Izvoz naj bi rasel po letni stopnji 7 do 8 odstotkov (konvertibila), uvoz pa za 6 odstotkov, na koncu leta pa naj bi ustvarili za 500 milijonov dolarjev deviznega presežka v plačilni bilanci s tujino. Letos ga bomo dosegli predvidoma 450 milijonov dolarjev ali 64 odstotkov predvidenega jugoslovanskega presežka v plačilni bilanci (tekoči vsakoletni seveda in to bo že tretje leto zapored, da nam bo to uspelo).

Vsi ti dosežki v prihodnjem letu pa ne bodo zadoščali, da se ne bi ponovno bali padanja osebnih dohodkov. Sindikati so izračunali, da bi v prihodnjem letu moral družbeni proizvod rasti po 7-odstotni stopnji, da ne bi bilo te bojazni ne pri plačah ne pri skupni in splošni porabi – tega pa seveda, kot so spoznali, ne bo mogoče doseči. Nekateri delegati v skupščini so v razpravi o osnutku resolucije zahtevali, da bi vso proizvodnjo in tudi rast družbenega proizvoda načrtovali pogumneje, toda dejstvo je, da je to lahko le želja brez gmotne podlage. V zadnjem času je slišati tudi precej primerjav, koliko večji delež družbenega proizvoda za jugoslovanske potrebe namenja Slovenija, kot druge republike in da ima tudi v razvojnih in resolucijskih načrtih naloženo večje breme. Seveda takšnim mnenjem, ki so podprta tudi s številkami in odstotki, ni mogoče kaj dosti oporekati, zanimivo pa bi bilo, če bi primerjali slovenske »dajatve« ne le s povprečnimi dajatvami vseh delov Jugoslavije za zvezni proračun, pa za nerazvite itd., ampak posamezne deleže republik in pokrajin, hkrati pa seveda tudi obveznosti do tujine, deleže k devizni bilanci, devizne presežke itd.

Največje zamere pri tem so ob primerjavah deviznega priliva te povečevanja izvoza po posameznih republikah. Kot pravijo poznavalci jugoslovanskih razmer in potreb, bi bilo treba z resolucijo mnogo bolj spodbujati izvoz v tistih delih Jugoslavije, ki malo izvažajo na konvertibilno področje, po novem deviznem zakonu pa bodo imeli enake pravice do deviz kot veliki izvozniki. Tolažimo se, da si ne bo mogoče večno izmišljati olajšav za tiste, ki jih ne zaslužijo. To velja tudi za slabe gospodarje in slabe načrtovalce razvoja...

Vprašanja o tem, kaj in koliko bomo v prihodnjem letu lahko naredili, še vedno niso rešena, zlasti, ker še vedno niso znani vsi pogoji za gospodarjenje v prihodnje. Ker pa pri nas po mnenju odgovornih vse ukrepe sprejmemo še »pravi čas« (in seveda najboljše ukrepe), strah pred tem, kaj nas čaka v prihodnje, menda ni kaj prida uteme-ljen.

Boris Ruge

Zvezni proračun ne daje stabilizacijskega zgleda

Prihodnje leto naj bi se proračun povečal kar za 76 odstotkov, medtem ko načrtovalci razvoja (prav tako na zvezni ravni) predvidevajo inflacijo v višini »samo« 30 odstotkov! Kje je tu stabilizacijsko ravnanje, se sprašujejo prizadeti subjekti, ki povrhu opozarjajo na težnje po dodatnem obremenjevanju gospodarstva. Na zavodu za plan so izmerili tudi učinek, ki bi ga oziroma ga bodo takšne obremenitve imele neposredno na delavčev osebni dohodek: za 7 odstotkov tanjša plačilna kuverta!

Po statističnih podatkih od januarja do septembra letos je produktivnost v Sloveniji padla za 0.8 odstotka; konvertibilni izvoz je bil za več kot pol manjši od načrtovanega, družbeni proizvod je prav tako zaostal za pričakovanji (1.8 namesto 2.5 odstotka rasti v primerjavi z enakim lanskim obdobjem) itd. Vsi ti in drugi kazalci kažejo na nepripravljenost delovnih ljudi, da bi nadaljevali delo v starih, neučinkovitih razmerah spodbujanja ustvarjalnosti in njenega nagrajevanja. Kot so povedali na nedavnem posvetu o kadrih v Portorožu, naj bi ti bili motor našega razvoja na prvem mestu, celo pred (sodobnejšo) tehnologijo. Pri nas se je že tolikokrat doslej ugotavljalo (a vse premalo ukrepalo), da ne bo šlo brez upoštevanja ekonomskih zakonitosti. Naj so gospodarske razmere še tako zaostrene, zategovanje pasu še tako neogibno, treba je le najti načine za razlikovanje dela od nedela, pa bo šlo.

Igor Žužek

PO SLEDEH DOGOVARJANJA

Burne debate delegatov v republiški in zvezni skupščini

Papirnata vojna brez haska

Delegati republiške in zvezne skupščine so na zadnjih zasedanjih zelo kritično govorili o (ne) izpolnjevanju prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Pokazalo se je, da se gospodarske razmere v državi še naprej zapletajo in se razhajanja z ocenami delegatov in zvezne vlade o vzrokih krize in možnem izhodu iz nje poglabljajo. Medtem ko je ZIS letos vztrajal pri sprejemanju kratkoročnih interventnih ukrepov, pa je »pozabil« na bistvene spremembe gospodarskega sistema in to mu delegati tudi najbolj očitajo.

Skromen učinek ukrepov

Po nekaterih podatkih smo od sprejetja stabilizacijskega programa do danes sprejeli 55 zakonov in aktov ter 112 sklepov, 35 predpisov in aktov pa je v postopku sprejemanja. To je po mnenju delegatov velika številka, vendar je bil učinek teh ukrepov razmeroma skromen. Dejstvo je, da se inflacija še naprej nevarno povečuje, po oceni ekonomistov pa so tudi načrtovani ukrepi za prihodnje leto takšne narave, da bodo inflacijo z vsemi posledicami še pospešili. Kot je bilo slišati iz delegatskih klopi, je zato toliko bolj nesprejemljiv predlagani zvezni proračun, ki naj bi bil prihodnje leto za 76 odstotkov večji od letošnjega. V razvojne načrte smo zapisali, da je treba splošno in skupno porabo uskladiti s stvarno rastjo dohodka, kar bi konec koncev morali upoštevati vsi porabniki denarja iz državne blagajne, vključno z JLA. Pri stroških za JLA pa ni videti na primer učinkov skrajšanega vojaškega roka.

> **Ostajanje na položajih**
>
> **Stabilizacijski program smo začeli izpolnjevati z zamudo in s parcialnimi ukrepi. V zadnjih treh letih in pol smo v skupščini poslušali okoli deset ekspozejev, večine njegovih obljub nismo uresničili, ljudje, ki so govorili, pa so ostali na položajih.**
>
> **Hrvaški delegat Dušan Pekić v razpravi na zveznem zboru**

Plitek delavski žep

Poleg povečevanja inflacije in nestabilizacijskega zveznega proračuna pa delegate najbolj jezi nadaljnje padanje realnega življenjskega standarda, ki se — tako se zdi — ne bo izboljšal tudi prihodnje leto. Celo nasprotno. Upravičena je bojazen, da nam bo šlo Jugoslovanom v letu 1986 najslabše v zadnjih petih letih. Zvezna vlada na primer predlaga, naj bi dohodek gospodarstva še bolj obdavčili, hkrati pa naj bi obremenili tudi osebne dohodke delavcev, ki že tako vse težje shajajo iz meseca v mesec. Delegati republiške skupščine na srečo tega predloga niso sprejeli. Spraševali pa so se, zakaj že pet let govorimo o spremembi zakona o financiranju federacije, osnutek novega zakona pa je za delegate še skrivnost.

> **Neugodne težnje**
>
> **Neugodnih teženj nismo odpravili in se celo slabšajo. To povzroča nezadovoljstvo delovnih ljudi in občanov in dvom o zmožnosti za pozitivno usmeritev gibanj.**
>
> **Iz uvodne besede Radovana Vlajkovića na izredni seji ZIS**

Člani odbora za gospodarske stike s tujino pa še naprej usklajujejo devizni zakon in zakon o posojilnih odnosih s tujino. Vendar za zdaj še ni mogoče reči, v kolikšni meri bo nova devizna zakonodaja vplivala na uspešnejše vključevanje našega gospodarstva v mednarodno delitev dela. Videti je, da postaja devizni zakon iz dneva v dan obsežnejši, letošnjih proizvodnih in izvoznih načrtov pa ne izpolnjujemo. Zaskrbljujoče je, da so se jugoslovanske izvozne cene letos spet znižale in sicer za 2 odstotka. Nujno bi torej bilo, da bi prihodnje leto na tuje prodali več in tudi več zaslužili kot doslej, če se hočemo resnično držati stabilizacijskega programa.

Izredna seja ZIS

Opozorila delegatov, da je gospodarski položaj skrajno resen in da po starem ne gre več, so bila videti najprej pretirano dramatična. Takšen vtis pa se je podrl takoj po izredni seji zvezne vlade, ki jo je sklicalo predsedstvo SFRJ in na kateri je bilo med drugim poudarjeno, da je dobila inflacija vznemirljive razsežnosti, da politično nezadovoljstvo ljudi raste in da neuresničevanja stabilizacijskega programa ni več mogoče kar naprej opravičevati z objektivnimi okoliščinami. Sklenjeno je bilo, da mora zvezna vlada čimprej predlagati vse potrebne ukrepe, da bi preusmerila negativne gospodarske težnje. Toda posamezna priporočila predsedstva SFRJ bo zelo težko uresničiti. Le-to je na primer sklenilo, da življenjski standard ne sme več padati, hkrati pa se govori o 100-odstotni podražitvi stanarin v prihodnjem letu, dražjih živilih, obleki, obutvi in drugih osnovnih življenjskih dobrin. Očitno je, da sedanje gospodarske krize ne bo moč brzdati le z vedno večjim obdavčevanjem dohodka gospodarstva in osebnih dohodkov zaposlenih, in da je takšna zasnova ZIS neustrezna. Potrebno bo storiti ravno tisto, česar smo se doslej bali, to je ukiniti največje izgubarje in podpreti zdrave, najbolj prodorne in izvozno uspešne gospodarske panoge in organizacije združenega dela, kajti vsi, žal, ne moremo preživeti.

> **O inflaciji**
>
> **Če ne odpraviš vzrokov za inflacijo, jo bodo administrativno določene cene le prikrile, z vso silo pa se bo uveljavila kot osiromašenje trga in pomanjkanje, prazne police v trgovinah, »sive« cene, izigravanje predpisov, rast izgub...**
>
> **Milka Planinc na seji zveznega zbora in zbora republik in pokrajin zvezne skupščine**

Emil Lah

Vztrajajo pri odpravi neskladij v osebnih dohodkih

Na nedavni seji republiškega odbora sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti so obravnavali osnutke listin za 11. kongres Zveze sindikatov Slovenije. Na seji so se dogovorili, da bodo pozvali svoje osnovne organizacije in občinske odbore sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, naj posebej razpravljajo o tistih delih kongresnih dokumentov, ki govore neposredno o teh dejavnostih. Sklenili so tudi, da bo skupščina sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije 27. januarja 1986 v Ljubljani.

Skladno s sklepom izvršnega odbora in predhodnimi sklepi RO bi morali na tej seji oceniti zaostajanje osebnih dohodkov delavcev v vzgoji in izobraževanju za osebnimi dohodki drugih delavcev. Objektivnih podatkov oziroma ocen strokovne službe še niso pripravile, prav tako niso znani učinki sklepov zadnje seje skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije. Delni podatki o osebnih dohodkih, ki jih zbira republiški odbor, pa kažejo, da so se v različnih okoljih različno lotili zmanjševanja razlik v osebnih dohodkih, kar še dodatno povečuje nezadovoljstvo. Republiški odbor vztraja pri čimprejšnji odpravi neskladij v osebnih dohodkih in sprotni valorizaciji. Imenovali so posebno delegacijo, ki bo obiskala predsednika republiške izobraževalne skupnosti in predsednika republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter zahtevala podatke o doseženi sanaciji in o možnostih za dokončno odpravo razlik v osebnih dohodkih v prihodnjem letu. Ista delegacija se bo udeležila tudi sestanka pri predsedniku RS ZSS.

Na seji so tudi ugotovili, da je samoupravna sporazuma o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka ter za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo za področje raziskovalnih dejavnosti ter za delavske univerze in druge organizacije za izobraževanje odraslih podpisalo dovolj podpisnikov in sta tako veljavna.

Igor Žitnik

PRIPRAVILI SMO ZA VAS: NOVOLETNA DARILA ZA OTROKE, SODELAVCE, PRIJATELJE...

1

za otroke

V lični vrečki **10 stripov** Mikija Mustra
igra parov **Narodne noše sveta**
Paketu so dodani **bonboni** in **pobarvanka** brezplačno

Cena 1490 din

2

za sodelavce, poslovne in osebne prijatelje

V lični vrečki **žepni koledarček** za leto 1986, **papirnati kocki** v ovitku in knjiga **Nadstropja Amerike**, Jurija Gustinčiča

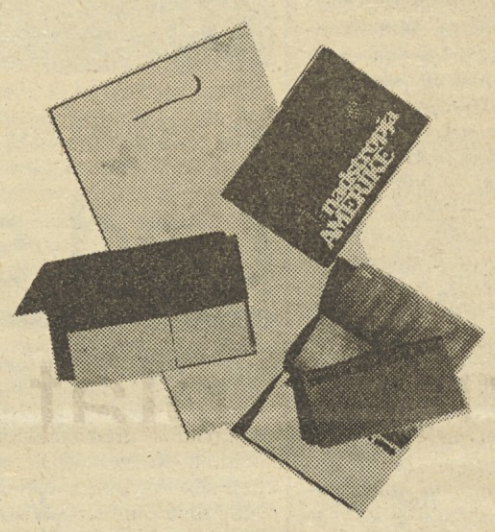

cena 1950 din

3

za vsakogar

žepni koledarček za leto 1986, **Velika knjiga križank, Vodnik po pešpoteh,** v vrečki

cena 1325 din

V paketu je vsaka stvar cenejša kot nakup posamezno. Za več kot 100 enakih paketov še 10% popusta!

NAROČLNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo

..... izvodov 1. otroškega paketa,
..... izvodov 2. paketa
..... izvodov 3. paketa

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št. in kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

a) naročeno bomo plačali po povzetju
b) naročeno bomo plačali z virmanom po prejetju računa

Žig Podpis naročnika

DELAVSKO GIBANJE V SVETU

Vojaški sindrom

Svetovna javnost verjetno ne bo nikoli v celoti seznanjena s podrobnostmi ženevskih pogajanj o razorožitvenih in drugih vprašanjih, ki žulijo velesili in ves svet. Kljub temu pa je na dlani, da je kriza svetovnega razvoja, ki ni obšla niti ZDA in ZSSR, visela kot Damoklejev meč nad omenjenimi pogovori, ki naj bi omogočili usklajevanje različnih ekonomskih interesov ameriškega in sovjetskega gospodarstva. Že dalj časa je namreč jasno, da velesili z oboroževalno tekmo in vse večjimi vojaškimi izdatki pretiravata in da je tako imenovani vojaški sindrom pripeljal svetovno gospodarstvo na rob nevarne krize, ki skorajda nima primerjave v človeški zgodovini. ZDA imajo na primer vse večje težave zaradi rastočega proračunskega in zunanjetrgovinskega primanjkljaja, sovjetsko gospodarstvo pa zlasti po tehnološki plati občutno zaostaja za ameriškim. Ameriško-sovjetski gospodarski odnosi pa so tesno povezani in prepleteni tudi z zahodnoevropsko gospodarsko problematiko, še posebej z brezposelnostjo (lani je bilo v Zahodni Evropi — brez Španije in Portugalske — brez dela okoli 13 milijonov ljudi). Dolžniška kriza v svetu, prodor japonskega kapitala na ameriški trg in zunanjetrgovinski primanjkljaj članic Evropske gospodarske skupnosti v menjavi z japonskim gospodarstvom pa so tisti štrleči problemi gospodarske slike sveta, ki mednarodne gospodarske odnose dodatno zaostrujejo in ki pomembno vplivajo na ameriško-sovjetsko ekonomsko sodelovanje.

V luči ameriško-sovjetskega tekmovanja je za ZDA najpomembnejše ohraniti prevladujoči položaj v mednarodnih gospodarskih stikih, medtem ko si Sovjetska zveza prizadeva zmanjšati razvojni in tehnološki zaostanek za ostalim svetom. Po podatkih sovjetskega akademika Aganbegijana je na primer storilnost v Sovjetski zvezi (brez kmetijske pridelave) dvakrat nižja kot v ZDA in enainpolkrat nižja kot v Zahodni Evropi. Razumljivo je torej sovjetsko zavzemanje za zmanjšanje vojaških izdatkov in za večje vlaganje akumulacije v notranji gospodarski razvoj, ki so ga ZDA v preteklih letih poskušale ovirati s prepovedjo izvoza žitaric v Sovjetsko zvezo in omejevanjem izvoza naftne in plinske tehnologije. Toda po mnenju dr. Dušana Pireca (Međunarodna politika št. 855, 16. nov. 1985) ameriška prizadevanja niso vplivala niti na gradnjo plinovoda niti na ritem povečevanja proizvodnje plina v Sovjetski zvezi, Zato pa so ekonomske in politične posledice v okviru pakta NATO resnično globoke, ZDA pa so se morale odreči nadaljnjemu zmanjševanju energetske odvisnosti Zahodne Evrope od Sovjetske zveze in vzhodnega bloka, saj je problem nezaposlenosti v zahodnoevropskih državah zelo pereč, da relativno nizkih stopenj gospodarske rasti niti ne omenjamo.

Poraja se vtis, da bo moralo vojaško tekmovanje med velesilama in blokoma odstopiti mesto ekonomskemu tekmovanju, kajti v nasprotnem primeru bosta imeli obe strani dovolj denarja za tanke, premalo pa za kruh. V nerazvitem svetu se je to že zgodilo, in če se bo tudi v industrijsko razvitih državah, potem se človeštvu resnično ne obeta lepša prihodnost.

Emil Lah

Po ženevskem vrhu

Led se tali

Razčlenjevalci mednarodnih odnosov so se po končanem ženevskem srečanju na vrhu med ameriškim predsednikom Ronaldom Reaganom in generalnim sekretarjem sovjetske partije Mihailom Gorbačovom lotili podrobne analize tridnevnih pogovorov in ameriško-sovjetskega skupnega sporočila. Ocene o tem, kaj se je tokrat v Ženevi zgodilo, se seveda v posameznostih razlikujejo, njihova stična točka pa je kljub temu jasna in nedvoumna. Svetovno znani komentatorji namreč ugotavljajo, da dogovor velesil o ustavitvi oboroževalne tekme ni bil dosežen, da pa sta se sogovornika o vseh spornih vprašanjih dvostranskih odnosov pogovarjala in da sta pripravljena z dialogom na najvišji ravni nadaljevati. Čeprav rezultat ženevskih pogajanj torej ni spektakularen, vsaj ne na prvi pogled, pa so se odnosi med velesilama vendarle začeli taliti, o čemer zgovorno pričajo nekatera dejstva. Prvič, pogovori naj bi trajali dva dni, pa so se podaljšali še na tretji dan, ko je bilo končno podpisano skupno sporočilo. Drugič, dogovorjeno je bilo, da bo Gorbačov prihodnje leto obiskal Washington, Reagan pa se bo namenil v Moskvo leto kasneje, kar v bistvu pomeni »institucionalizacijo« medsebojnih srečanj in resnejše postopno reševanje številnih spornih vprašanj. In tretjič, čeprav sta se Reagan in Gorbačov sporekla ob nekaterih razorožitvenih temah (npr. o razvoju vesoljskih obrambnih orožij), je končni vtis o njunem osebnem razumevanju, medsebojnem spoštovanju in spretnosti diplomatskih pogajanj vendarle ugoden. Sogovornika sta namreč na vsakem koraku poskušala svetovni javnosti dopovedati, da se trudita razumeti drug drugega in da je diplomatsko tlakovanje poti k doseganju konsenza o spornih zadevah njuna skupna obveznost.

Avtentične ameriško-sovjetske izjave o ženevskih pogajanjih, ki so se v pretežni meri odvijala med štirimi očmi, dajejo slutiti, da kriza nezaupanja med velesilama še vedno traja — kar je logično — in da bosta morali obe strani nadaljevati politiko popuščanja napetosti kot alternativo nadaljnjemu blokovskemu tekmovanju za vsako ceno. Seveda pa je veliko vprašanje, v kolikšni meri bo velesilama to v praksi tudi uspelo, saj je privržencev obrambe svetovnega miru s krepitvijo lastne vojaške moči več kot preveč tako v Pentagonu kot v Kremlju. Zgovorna je na primer Reaganova radijska poslanica ameriški javnosti, češ da sovjetski voditelj Gorbačov v Ženevi ni dosegel svojega »glavnega cilja«, da bi se ZDA odrekle razvoju tako imenovanih vesoljskih »obrambnih orožij«. Z njimi naj bi ameriška stran nadzorovala 30.000 raket in naj bi jih, s precejšnjo zanesljivostjo laserskega orožja, lahko tudi uničila. Čeprav ameriška stran trdi, da bodo ta vesoljska orožja defenzivna, pa seveda ne morejo zanikati sovjetske trditve, da bo možno z njimi izvesti tudi prvi udarec. To pa z drugimi besedami pomeni, da bo razvoj vesoljskih orožij povečal nevarnost morebitne atomske vojne. Le-ta pa je po pisanju moskovske Pravde nedopustna, »ker v njej ne bo zmagovalca«.

Kje pa se skrivajo znamenja hegemonistične politike na sovjetski strani? Prav gotovo v tako imenovani doktrini Brežnjeva, po kateri so vse sovjetske pridobitve nedotakljive, ves ostali svet pa je odprt prostor za pritiske in subverzijo. Zato je težko ugovarjati trditvi Henrija Kissingerja v L. A. Times Sindycate, češ da se Sovjetska zveza ne želi pogovarjati o Afganistanu, kubanskih četah v Nikaragvi in v Afriki, ker mora najprej premagati notranje gospodarske težave, kasneje pa želi spet prevzeti pobudo.

Kakorkoli že, upajmo, da bodo ameriški in sovjetski »golobi« glasnejši od »jastrebov«, ki govorijo o ravnotežju groze in ki vidijo v kopičenju morilskega orožja edino zanesljivo sredstvo obrambe svetovnega miru. Kajti, kot je dejal spomladi v Parizu na kongresu o človekovih pravicah Alberto Moravia, je neodtujljiva človekova pravica tudi iluzija, da je civilizacija nesmrtna. Prav jedrska vojna, mogoča in grozeča, pa zastira prihodnost in človeku ne dovoli te iluzije.

E. L.

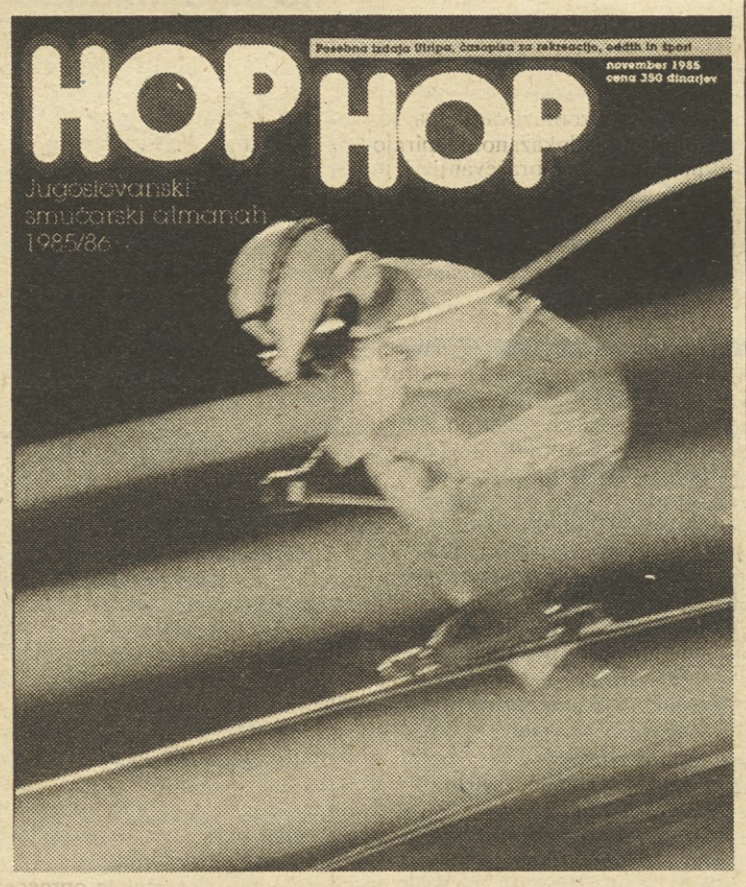

Bitka avstrijskih sindikatov za humanizacijo dela

Ekonomija naj plača ekologijo

Zveza sindikatov Avstrije (OeGB) spada med tiste zahodnoevropske sindikate, ki so za humanizacijo delovnih mest dosegli pomembne rezultate.

Omenjena problematika ima že dve desetletji prednostni značaj v programih avstrijskih sindikatov, zrcali pa se tudi v socialni politiki in zakonski regulativi.

Kaj vse je vplivalo na avstrijsko sindikalno gibanje, da namenja humanizaciji dela takšno pozornost? To je bil predvsem znanstveno-tehnološki napredek, uporaba novih tehnologij in mikroprocesorske tehnike, ekološka tveganja, podrejen položaj delavcev v tehnično-organizacijskem procesu proizvodnje, kjer so v ospredju profit in čimnižji stroški delovne sile. Avstrijski sindikat se je odločil, da bo kljub svetovni recesiji in relativnemu zastoju avstrijskega gospodarstva zaostril zahteve za humanizacijo dela in večjo zaščito človekovega okolja. V preteklosti so se avstrijski sindikati borili na socialnem področju predvsem za zdravstveno zaščito, zaščito pred delovnimi nezgodami in samovoljo delodajalcev, in za socialno ter gmotno varnost delavcev.

Pokazalo pa se je, da nova organizacija dela in nova tehnika povzročata nove obremenitve delavcev, strese in monotona delovna opravila, pa tudi prehitro izčrpanost zavoljo povečanih delovnih zahtev. Pridati je treba, da se delitev dela nadaljuje tudi v okviru sedanjega delovnega procesa, z usodnimi posledicami za ustvarjalnost, motivacijo in osebno pobudo delavcev. Zato so se avstrijski sindikati odločili za takšne oblike dela, ki bodo delavcem omogočale več odločanja, družbene stike in napredovanje.

Poglabljanje v sindikalne zahteve nas pripelje do spoznanja, da avstrijski sindikati gledajo na humanizacijo dela širše, kot na družbenopolitično vprašanje. Sindikati se namreč zavzemajo za širjenje soodločanja v podjetjih, za nadaljnji razvoj socialnega in delovnega prava, za večjo socialno varnost delavcev in za preseganje socialnih posledic (nezaposlenost), do katerih je pripeljalo uvajanje novih tehnologij. Od delodajalcev zahtevajo humano oblikovanje delovnih mest in industrijskih objektov, večjo delovno zaščito in večji nadzor uveljavljanja predpisov na tem področju. Tem nalogam se v zadnjem času pridružuje sindikalna zahteva proti delnemu delovnemu času, polletnim in letnim delovnim pogodbam in podobno, k čemur težijo delodajalci. V industrijskih panogah, kjer je prodor novih tehnologij najbolj izrazit, so namreč delodajalci skrajšali tedenski delovni čas na 38,5 ure.

Sindikatom je med drugim uspelo, da je bil sprejet Zakon o zaščiti delavcev na težkih delih in v nočnih izmenah, ki imajo pravico do beneficiranega delovnega staža, letni dopusti za vse zaposlene pa se podaljšujejo. Angažiranost sindikalnih delavcev se je povečala tudi na področju storitev, kjer se je zaradi kompjuterizacije in dela s pomočjo ekrana povečala obremenitev čutil (vid), pa tudi možnost občasnih stresov.

V zadnjih letih so sindikati namenjali precej časa tudi sindikalnemu izobraževalnemu delu na področju humanizacije dela.

Člani pogonskih svetov in sindikalni poverjeniki iz neposredne proizvodnje, ki skrbijo za zaščito delavcev na delovnem mestu in sodelujejo z inšpekcijami dela in poslovodnimi delavci, so obiskovali različne tečaje. Sindikalni aktivisti so pripomogli tudi k usposabljanju delavcev za uporabo najsodobnejših sredstev za zaščito na delu. Tako se lahko Avstrija pohvali, da po številu nesreč na delu (lani 132.425 ali 4,6 odstotka) spada v povprečje razvitejših evropskih držav, čeprav so v lanske delovne nezgode všteti tudi tuji delavci, ki so se na delu večkrat ponesrečili kot avstrijski delavci (7,8 odstotka jugoslovanskih delavcev in celo 10 odstotkov turških delavcev).

V zadnjem času so sindikati izdali številne publikacije o humanizaciji dela, ustanovili pa so tudi posebno dopisno šolo za izobraževanje. Precejšnji del te izobraževalne dejavnosti poteka v okviru Centra za znanstvena preučevanja dela, ki je pripravil številne seminarje in posvetovanja o humanizaciji dela. Po podatkih omenjenega Centra je seminarje obiskalo okoli 1000 sindikalnih poverjenikov, članov pogonskih svetov, učencev srednjih šol in študentov. Pridobljena znanja o zaščiti na delu, vplivu tehnike na delovno mesto in podobno prenašajo slušatelji s sprejeto metodologijo med delavce. Center spremlja delo vsakega slušatelja v praksi in registrira dosežene rezultate na osebnem kartonu slušatelja.

Le-ti morajo vplivati na delodajalce in so odgovorni za uvajanje posebnih naprav za zmanjševanje hrupa in uravnavanje temperature, pravilno osvetlitev proizvodnih prostorov, boljše mikroklimatske razmere, obvezno uporabo zaščitnih sredstev...

Avstrijski sindikati so izdelali tudi natančno strategijo delovanja za zaščito človekovega okolja kot pomembnega dela boja za kakovost življenja. Sindikalna politika je na tem področju ofenzivna, zlasti v zvezi z zakonsko regulativo in zbiranjem finančnih sredstev za te namene. Sindikati menijo, da mora kakovostna gospodarska rast zagotoviti denar tudi za rastoče skupne potrebe na tem področju, z drugimi besedami, da mora ekonomija plačati ekologijo.

E. L.

IZOBRAŽEVANJE, KULTURA

Molčeča podpora zaposlenim na prezahtevnih delovnih mestih

Vsak peti zaposleni ni končal osnovne šole

V razpisih prostih mest v naših delovnih organizacijah seveda ne bomo našli nižje zahtevane izobrazbe, kot je osnovna šola. A delavcev, ki imajo šest ali sedem razredov, nekateri pa celo manj, bi našli kar precej v večini gospodarskih delovnih organizacij. To niso le starejši delavci, ki že čakajo na upokojitev in ki so svojo osnovnošolsko izobrazbo pridobivali v času, ko so tudi štirje razredi nekaj veljali. Presenetljivo veliko je med njimi mladih, vsekakor pa več, kot bi lahko sklepali po uradnih šolskih statistikah, ki govorijo ponavadi o skoraj stoodstotnem šolskem učnem uspehu. Tako je v Sloveniji povprečno vsak peti zaposleni brez popolne osnovne šole, to pa pomeni okrog 270 tisoč delavcev.

Ti zasedajo najrazličnejša delovna mesta: opravljajo najtežja fizična dela, a tudi zelo veliko kvalificiranih ali visokokvalificiranih del, najdemo jih tudi na nižjih vodstvenih mestih, denimo kot vodje oddelkov ali skupinovodje. Zlasti tisti na »boljših« delovnih mestih trdovratno skrivajo svojo pomanjkljivo izobrazbo. S tem problemom se ukvarjajo izobraževalne ali kadrovske službe, ki pri tem večkrat nimajo podpore vodilnih delavcev. Zato tudi možnost brezplačnega osnovnošolskega izobraževanja, ki ga pripravljajo delavske univerze, nima pravega odziva: zajame le 1.6 odstotka delavcev brez osemletke. V Združenih državah Amerike je ta delež petodstoten, kar je zanje zelo skromen uspeh. Kaj bi lahko rekli šele pri nas, če bi se seveda z vprašanjem funkcionalno nepismenih sploh kdo resneje ukvarjal — a se ne.

Ker bolj kot splošni podatki zaležejo konkretni primeri, si oglejmo, kako poteka dopolnjevanje osnovne izobrazbe v Mariboru, kjer je, po podatkih iz ankete mestnega sindikalnega sveta, brez osnovne šole 23 odstotkov vseh zaposlenih (teh je okrog 95.000), ali nekaj več kot 21.000 delavcev. Niso redke tovarne, zlasti v tekstilni, kovinskopredelovalni, metalurški in gradbeni stroki, kjer dosega ta delež tudi tretjino ali več zaposlenih delavcev. Lahko si celo privoščimo domnevo, da je ob dotrajani opremi gotovo tudi v tem vzrok, da storilnost v Mariboru že nekaj let zastaja. Tudi tam, kjer delovne organizacije za prihodnje srednjeročno obdobje načrtujejo izobrazbeno rast, ne opredeljujejo posebej problema tistih, ki nimajo formalne osnove za kakršno koli nadaljnje izobraževanje. Težave pa imajo tudi tam, kjer se tega vprašanja že dovolj zavedajo in ga tudi skušajo rešiti, kot na primer v IMP Maribor.

Marija Servacij je vodja izobraževanja v IMP: »Pri nas je največ delavcev brez osnovne šole v tozdu Montaža, kar 130, mislim pa, da je podobno tudi v drugih montažnih delovnih organizacijah. Večina teh delavcev dobro opravlja svoje delo, zasedajo predvsem kvalificirana in visokokvalificirana mesta in dobivajo dobre osebne dohodke. Odkar smo dobili podporo naših vodilnih, to pa je leto ali dve nazaj, smo se resno lotili akcije, da bi osnovnošolsko izobrazbo dosegli vsi perspektivni mlajši delavci, ki še nimajo 35 let. Na začetku nismo imeli uspeha, saj se je delavcem zdelo to ob njihovem napornem terenskem delu samo še dodatno breme, od katerega pa ne bi imeli nobene koristi. Zato smo jim razložili, da zakonski predpisi dopuščajo njihovo premeščanje na manj zahtevna delovna mesta in da bomo to tudi storili, če se ne bodo želeli šolati. Obljubili smo jim tudi, da jih bomo premestili na delo v Maribor ali bližnjo okolico, tako da bi lahko nemoteno obiskovali popoldansko osnovno šolo. Po vsem tem se jih je prijavilo precej in približno polovica jih je tudi vztrajala. To akcijo pa mislimo nadaljevati, saj smo prepričani, da bodo delavci z več izobrazbe tudi bolje delali.«

Največ je odvisno od vodilnih

Tudi ta pripoved Servacijeve ni skušala prikriti pomena, ki ga ima za izobraževanje delavcev podpora vodilnih v tovarnah. Zakon je mogoče jemati tako ali drugače, formalno zahtevano izobrazbo je mogoče obiti ali pa jo dosledno upoštevati. Slednje je seveda težje tam, kjer prihaja iz šol premalo mladih z ustrezno izobrazbo, a tudi tu se v zadnjih letih stvari spreminjajo. Pritisk na delavca, da lahko izgubi delovno mesto, ali pa, da mu bo le šola omogočila napredovanje, ki si ga želi, je daleč najuspešnejša metoda prepričevanja. Dokler ni bil sprejet zakon o združenem delu, je izobrazba prinašala ali odnašala točke, danes tega ni. Želje po izobraževanju pa se, tudi to je dokazano, odpirajo predvsem z izobraževanjem, in tisti, ki še ni prestopil spodnje stopnice, nima posebnih želja.

Po izkušnjah tistih, ki pri Delavski univerzi Maribor skrbijo za osnovnošolsko izobraževanje odraslih, imajo uspeh samo organizacije, kjer so se za to ogreli vodilni. Prepričevanje kadrovskih in izobraževalnih delavcev ne zaleže dosti, ker jih žal ne jemljejo dovolj resno. Nimajo namreč moči, da bi koga postavili na cesto. Poleg že omenjenega IMP lahko za dobre primere omenimo v mariborskih občinah še Sladkogorsko. Tovarno avtomobilov Maribor in večino tekstilnih tovarn. So pa tudi takšne (teh Delavska univerza ne želi navajati), kjer na vse načine preprečujejo izobraževanje, denimo tako, da premestijo delavca še v drugo izmeno in mu tako onemogočijo šolanje. Takšno nagajanje se zdi morda nerazumljivo, a si ga lahko pojasnimo s tem, da se dobremu delavcu, ki nikoli ne ugovarja in poprime za vsako delo, pač nočejo odreči. Seveda je to kratkovidna kadrovska politika, a koliko delovnih organizacij sploh premišljeno načrtuje kadre?

Šola me je zagrabila

Lojze Fras je pred enim letom končal osnovno šolo pri Delavski univerzi Maribor. Na pogled bi mu človek prisodil okrog 30 let, zaposlen pa je kot delavec v proizvodnji v treh izmenah v Svili. O svoji odločitvi za šolanje pravi, da so ga spodbudili v tovarni, ob tem pa je bila to tudi njegova močna želja. Redne osnovne šole ni končal, ker, kot sam meni, ni imel pravega nadzora staršev. Zanimiv je njegov opis občutkov, ki jih je imel, ko je po mnogih letih znova sedel v šolsko klop:

»Prvi dan se mi je zdelo vse zelo čudno, celo smešno. Rekel sem si: tako star si, pa sediš tu v šoli. A zelo hitro sem se navadil in potem mi je šlo. Nikoli nisem skrival, da hodim v osnovno šolo. Tudi moja družina je bila ponosna name, hčerka je o tem pripovedovala prijateljicam. Zdaj pa že komaj čakam, da nadaljujem šolanje v srednji tekstilni šoli, v tekstilno kemijskem programu. Čudovit je občutek, ko dobiš osnovnošolsko spričevalo in niso več zadnji člen v verigi.«

Fras je imel pri šolanju podporo svoje delovne organizacije. Ta mu bo šolanje plačevala tudi v naprej, a za zdaj še ni odpravljena ovira, ki ga zelo muči, to je triizmensko delo. Upa, da bo tudi za to našel dovolj razumevanja.

Ivan Vršič iz Merinke še obiskuje osmi razred. Je viličar, občasno pa nadomešča tudi šoferja, in prav to, da bi postal šofer, ga je spodbudilo za šolanje. Tudi on je imel nekaj težav na začetku, ko je moral premagati odpor do šole. Tudi njega smo vprašali, zakaj ni ob času končal osnovne šole in znova smo dobili odgovor, da so bile krive družinske razmere. Kako pa sodelavci sprejemajo njegovo šolanje?

»Večina odobrava mojo odločitev, so pa tudi taki, ki so mi rekli, zakaj se trudim, da se sami nikoli ne bi vpisali, da šola ni važna. Jaz pa zdaj, ko sem to okusil, vsakemu svetujem: pojdi še ti, ne bo ti žal. Prepričan sem, da se bom poslej boljše znašel tudi na sestankih, doslej se mi je zdelo, da ne znam dovolj, da bi se lahko oglasil.«

Izobraževanje se začne pri temeljih

V 18 letih dela osnovne šole na Delavski univerzi Maribor se je vanjo vpisalo sedem tisoč delavcev, 2500 jih je šolo tudi končalo. Vsi so s pridom izkoristili pridobljeno znanje, ni pa malo takih, ki so končali tudi kakšno srednjo šolo. Imajo celo primer delavca, ki je pri njih končal sedmi in osmi razred, nato pa kot Titov štipendist še srednjo šolo in pravno fakulteto. Danes je na vodilnem mestu v neki mariborski delovni organizaciji.

Za vsemi temi uspehi pa se skriva precej več delavcev, ki niso niti skušali dopolniti svoje pomanjkljive izobrazbe. Tega jim niti ne smemo zameriti, če prej ne poiščemo odgovornosti pri tistih, ki bi jih k izobraževanju morali spodbujati. Še najmanj je to važno zato, da bi dosegli neko formalno izobrazbo. Pomembno je, da zahteva delo danes in še bolj v prihodnosti vse več znanja. To znanje presega osnovno šolo, a brez nje ostaja nedosegljivo. Res je tudi, da človek, ki je pripravljen sprejeti napor šolanja, potem ko doživi prve uspehe, z večjim elanom rešuje svoje težave tudi na svojem delovnem mestu.

Prav je, da razmišljamo o izobraževanju visokoizobraženih strokovnjakov, o raziskovalcih, ki jih je veliko premalo v združenem delu. A to ne bo zaleglo kaj prida, če bodo še naprej razpisi kadrovskih štipendij in prostih delovnih mest dajali prednost manj izobraženim. Za vsem tem pa bo še naprej ostajala molčeča podpora tistim, ki brez osnovne izobrazbe zasedajo zahtevna delovna mesta.

Jasna Venturini

ŽEPNI KOLEDARČEK 1986

čemu toliko nadležnih listkov, beležk, vizitk, in podobnega po vaših žepih...

... odslej vse to v priročnem žepnem koledarčku Delavske enotnosti

Tehnični podatki: Velikost 8,5 × 16 cm; ovitek z dvojnim zavihkom v tršem papirju s plastificiranim zaščitnim premazom, v topli sivi barvi. Na notranji strani ovitka so imenski koledar za leto 1986 ter koledarja za leto 1985 in 1987. Notranji del obsega 48 tiskanih strani; stranem, kamor boste vpisali najpomembnejše podatke, sledi tedenski koledar za vpisovanje sprotnih opomb. Poleg tega so v koledarčku številke central jugoslovanskega avtomatskega telefonskega omrežja, mednarodne klicne številke, podatki o državnih in republiških praznikih. Dodan je še telefonski imenik, kamor si lahko zapišete naslove in telefone poslovnih in osebnih prijateljev. Glavni vsebinski del so pravice in dolžnosti člana sindikata iz statuta ZSS.

Cena 125 dinarjev
Žepni koledarček je oproščen plačila prometnega davka

Pri priznavanju delovne zmožnosti so tudi zlorabe

Mnogokrat smo že ugotavljali, pa tudi strokovne raziskave so pokazale, da v združenem delu še ni prevladalo prepričanje, da je prav znanje tisto, ki bo potegnilo stabilizacijski voz iz blata. Takšno ozračje se kaže tudi v odklonilnem ali pa vsaj nespodbudnem odnosu do izobraževanja delavcev in do dela izobraževalnih ter kadrovskih služb.

Do takšnega odnosa prihaja praviloma v tistih delovnih organizacijah, kjer izobrazbena raven vodilnih in vodstvenih delavcev ni ustrezna. Mnogi to pripisujejo zlorabljanju instituta priznavanja delovne zmožnosti, ki ga je uveljavil zakon o združenem delu. Številni delavci so tako razvrščeni na delovna mesta oziroma dela in naloge, ki terjajo eno, dve ali celo tri stopnje višjo strokovno usposobljenost, kot jo ti delavci dejansko imajo.

V eni od delovnih organizacij s področja industrije imajo med 217 vodstvenimi delavci 52 delavcev (to znese 24 odstotkov) ki jim je priznana za eno oziroma dve stopnji višja strokovna usposobljenost, med 34 vodilnimi delavci pa jih je 24 razvrščenih na ta dela in naloge po nižji, alternativni izobrazbi. Spet v drugi delovni organizaciji je med režijskimi delavci (sem štejejo vse delavce, ki ne delajo na normo) okrog 34 odstotkov tistih, ki imajo priznano višjo strokovno usposobljenost, kot jo dejansko imajo (tudi za dve stopnji). Najbolj kritičen primer predstavlja delovna organizacija, kjer imajo trije delavci na vodilnih položajih oziroma vodstvenih delih priznano za štiri stopnje, en delavec za tri stopnje in 16 delavcev za dve stopnji višjo strokovno usposobljenost, kot je dejansko imajo. Odveč se je spraševati, kako je mogoče v takšni delovni organizaciji uspešno gospodariti, zlasti še, ker so v naši družbi možnosti za pridobivanje izobrazbe po različnih poteh — deklarativno in dejansko — mnogo ugodnejše kot drugod in kdaj koli prej.

Mnogi praktiki in teoretiki, ki delujejo pri razvoju kadrov in izobraževanja, menijo, da se je določilo zakona o delovnih razmerjih, ki dopušča priznavanje delovne zmožnosti, zvulgariziralo in zlorabilo do tolikšne mere, da že pomembno slabi razvijanje izobraževanja delavcev v združenem delu.

Nedvomno je prav, da velja sistem, ki nadpovprečno sposobnim delavcem omogoča opravljati dela, za katera nimajo formalne izobrazbe. Toda obenem je treba uveljaviti hkrati tisto določilo zakona, ki zahteva tudi verifikacijo delovne zmožnosti. Tu pa so notranji samoupravni splošni akti v združenem delu preveč ohlapni, nezahtevni in nestrokovni. Večja doslednost bi objektivno seveda ogrozila pridobljene pozicije prenekaterega vodilnega in vodstvenega delavca, zato so njihovi odpori razumljivi. Od tod do nezainteresiranosti za razvoj kadrovskih služb je samo korak.

Zato bi si morali prizadevati za takšen sistem vrednotenja delovne sposobnosti, ki bo dinamičen in odprt, hkrati pa mora dajati prednosti izobrazbi. Nikakor pa ne sme biti zasnovan tako, da bolj ustreza tistim, ki nimajo primerne izobrazbe, kot pa tistim, ki jo imajo.

Igor Žitnik

ŠPORT, ODDIH IN REKREACIJA

Na športnih igrah kar 2800 sodelujočih

Priznanja tudi požrtvovalnim prirediteljem

Predsednik Občinskega sindikalnega sveta Žalec Branko Povše podeljuje pokal Dragu Božiču, ki ga sprejema za zmagovalno ekipo starejših članov.

S kulturnozabavno in športno prireditvijo so v Libojah sklenili letošnje sindikalne športne igre občine Žalec. Ob tej priložnosti so najuspešnejše ekipe in posamezniki prejeli priznanja, v kulturnem delu sporeda pa so sodelovali člani Svobode iz Liboj.

Po uvodnih besedah predsednika občinskega sindikalnega sveta Žalec Branka Povšeta je o letošnjih igrah govoril predsednik komisije Vili Banovšek. Na njih je letos sodelovalo okoli 2800 delavcev v 12 športnih zvrsteh. Prehodni pokal je dobila ekipa SIP iz Šempetra, diplomo za interne igre so podelili DO Juteks, diplome pa so prejeli tudi tisti, ki so se izkazali pri pripravi iger: Adi Vidmarjer, Drago Božič, Vinko Banovšek, Janez Pirnat, Marjan Goršek, Franc Slokan in Ciril Naprudni.

Končni vrstni red — tekmovalni del, **članice:** 1. TT Prebold, 2. VVZ Žalec, 3. Juteks Žalec; **veterani:** 1. SIP Šempeter, OOS delavcev pri obrtnikih, 3. Juteks Žalec; **mlajši člani:** 1. SIP Šempeter, 2. TT Prebold, 3. Minerva Zabukovica; **starejši člani:** 1. Juteks Žalec, 2. SIP Šempeter, 3. Garant Polzela itd. **Množičnost, I. skupina** do 100 zaposlenih: 1. PM Žalec, 2. ZN Žalec, 3. DEM Podlog; **II. skupina** do 300 zaposlenih: 1. Minerva Zabukovica, 2. VVZ Žalec, 3. Gradnja Žalec; **III. skupina** do 500 zaposlenih: 1. Juteks Žalec, 2. Garant Polzela, 3. Ferralit Žalec; **IV. skupina** nad 500 zaposlenih: 1. TT Prebold, 2. SIP Šempeter, 3. TN Polzela itd.

Besedilo in slika:
Tone Tavčar

Štiri desetletja telesne kulture v svobodi

Proslava 40-letnice telesne kulture v svobodi je letos sovpadala z 21. podelitvijo Bloudkovih priznanj. Zato je bilo snidenje v veliki dvorani skupščine SR Slovenije, kjer so se zbrali najuglednejši predstavniki našega telesnokulturnega življenja, še toliko bolj slovesno.

Ob oceni prehojene poti v minulih štirih desetletjih in pogledu na opravljeno delo nam vsekakor ni potrebno zardevati. Že takoj po osvoboditvi namreč nismo kaj dosti oklevali, kje in kako moramo zagrabiti. Pod geslom »vsak mladinec — fizkulturnik« smo organizirali tekmovanje za fizkulturno značko ZREN, katere glavni cilj je bilo čim bolj množično sodelovanje naše mladine. Tovariš Tito je takrat poudaril: »Prva naloga naše mladine je, da se uči, druga, da se telesno krepi in tretja, da sodeluje v obnovi in izgradnji naše domovine«.

Desetletje po osvoboditvi smo imeli v Sloveniji že blizu 800 klubov in sekcij, ki so združevale kar 80 tisoč registriranih športnikov. S prizadevanji za množičnost na področju telesne kulture so se razumljivo močno spremenili tudi omenjeni podatki. Tako smo imeli lani v 2413 športnih organizacijah že 360 tisoč članov, poleg tega pa v šolskih športnih društvih kar 160 tisoč mladih ljudi. Ob tem smo želi vse večje uspehe tudi v tekmovalnem športu, celo na olimpiadah in svetovnih prvenstvih. Številni slovenski športniki so posegli po najvišjih priznanjih današnjega časa.

Tudi gradili smo veliko v minulih štirih desetletjih. Med drugim smo postavili kar 120 plavalnih bazenov, od tega 50 pokritih, zgradili na stotine najrazličnejših igrišč, 20 športnih dvoran, več kot 500 telovadnic, precej smučarskih žičnic in še veliko podobnih športnih objektov, ki so danes eden izmed temeljev našega razvejenega telesnokulturnega življenja.

Sicer pa smo, podobno kot na drugih področjih, tudi v telesni kulturi beležili v svojih prizadevanjih številne vzpone in padce. Zato ni dvoma, da bo še veliko dela z oceno prehojene poti. Še bolj kot to pa je danes pomembno, da mislimo na prihodnost in naše naloge v zvezi z razvojem. Telesno kulturo moramo namreč bolj čvrsto povezati z vzgojnoizobraževalnim sistemom. Pri tem ne gre le za vzgojo telesnokulturnih in strokovnih kadrov, temveč za temelje telesne kulture naroda, iz katerih lahko zrastejo prava množičnost, kakovost in vrhunski dosežki. In ne navsezadnje: telesno kulturo moramo uveljaviti kot sestavino splošne kulture naroda.

Drugi del letošnjega slovesnega zasedanja ob pomembnem jubileju je bil, kot že povedano, namenjen podelitvi Bloudkovih priznanj za leto 1985. Odbor je podelil 10 nagrad in 25 plaket organizacijam in posameznikom, pri čemer je glede na 40-letnico med dobitnike Bloudkovih priznanj uvrstil tudi nekatere telesnokulturne delavce in športnike, ki bi morali biti nagrajeni že prej, a do tega zaradi najrazličnejših razlogov ni prišlo. Tako so letos prejeli nagrade: **Janez Kocjančič** — za dolgoletno uspešno organizacijsko delo v smučarski organizaciji, **Ernest dr. Nagy** — za vsestransko uspešno več kot 50-letno delo v telesni kulturi, **Organizacijski komite Planica** — za pomemben prispevek k razvoju smučanja in še posebej smučarskih poletov v Sloveniji, Jugoslaviji in na svetu, **Bruno Parma** — za izredne tekmovalne dosežke in uspešno dejavnost v šahu, **Janez inž. Ponebšek** — za uspešno organizacijsko in strokovno delo v atletiki, **Draga Stamejčič-Pokovec** — za izredne tekmovalne dosežke v atletiki, **Slovensko planinsko društvo Trst** — za uspešen razvoj planinstva in telesnokulturne dejavnosti med zamejskimi Slovenci nasploh, **dr. Rajko Šugman** — za uspešno družbenopolitično, organizacijsko in strokovno delo v telesni kulturi, **Karlo Vončina** — za 40-letno uspešno delo pri razvijanju množične telesne kulture ter **Janez Zemljarič** — za izredno uspešno organizacijsko in vodstveno delo v telesni kulturi.

Skupno število doslej podeljenih Bloudkovih nagrad se je tako povzpelo na 146, plaket pa na 474.

Andrej Ulaga

Teoretična spoznanja o športni rekreaciji morajo hitreje najti pot v prakso (I.)

Za enotnejši strokovni prijem

Piše: dr. Herman Berčič

V zadnjem obdobju smo priče živahni dejavnosti, ki je usmerjena v organizacijsko in vsebinsko zasnovo ter metode dela športne rekreacije v organizacijah združenega dela oziroma v delovnem okolju.

Večina akcij je bila namenjena razgrinjanju in obravnavi vprašanj negativnih in motečih dejavnikov, ki spremljajo delovni proces v neposredni proizvodnji. Obravnavali so predvsem programirane rekreativne odmore med delom. Le-te naj bi uvajali predvsem pri delih in nalogah ob strojih, še zlasti ob tekočih trakovih oziroma v prisilnem sedečem položaju.

Menimo, da je, gledano celostno, širša družbeno politična akcija, v katero so vključeni Zveza sindikatov Slovenije, Fakulteta za telesno kulturo, Inštitut za medicino dela prometa in športa, Strokovni svet za športno rekreacijo pri ZTKO Slovenije in drugi dejavniki, že obrodila sadove. Če bi spremljali ta prizadevanja od mariborskega seminarja prek kratkega posveta v Novem mestu, večdnevnega seminarja poklicnih organizatorjev športne rekreacije v Savudriji, odmevnega seminarja v Poreču, shoda zdravnikov in medicinskih sester v Novi Gorici ter druge tovrstne akcije v neposrednih delovnih okoljih, lahko ugotovimo, da so bila vsa ta prizadevanja namenjena humanizaciji dela in delovnega procesa.

Te akcije lahko razumemo tudi kot zavestne poskuse, da bi postopno zmanjšali razkorak med sprejetimi načeli, stališči in smotri športne rekreacije v združenem delu ter neposredno prakso.

Programirani rekreativni odmori med delom kažejo, da se izvedenci za različna področja: organizatorji športne rekreacije, zdravniki specialisti medicine dela, psihologi dela in drugi vedno bolj vključujejo v neposredno organizacijo, vsebinsko zasnovo in izvedbo športno rekreativne dejavnosti med delovnim procesom. Hkrati pa se v nekaterih delovnih okoljih vse bolj zavedajo koristnih učinkov in posledic takih humanih posegov.

Pri tem ne gre za to, da bi v delovnem okolju, kjer največkrat ni prostora in možnosti za potrjevanje človekove celovite osebnosti, ustvarjali takšne možnosti in tudi ne za to, da bi današnji »homo faber« na delovnem mestu bolj postal »homo ludens«, pač pa zato, da bi zaposlenim olajšali delo ter zmanjšali kvarne vplive znanih in že večkrat omenjenih motečih dejavnikov.

Kljub opaznim premikom na bolje so omenjeni primeri, čeprav vse številnejši, še vedno le pionirski poskusi, ki pa morajo postati sestavni del sistematičnega in strokovnega obravnavanja športne rekreacije v združenem delu.

Delovni kolektivi (o njihovi tovrstni dejavnosti je bilo v zadnjem času moč več zaslediti v tisku ter na radiu), ki so pripravili programirane rekreativne odmore, so upoštevali specifične razmere ter možnosti, ki so jih imeli za te koristne športnorekreativne dejavnosti med delom.

Metode in postopki, ki so jih izbirali, so bili različni, prav tako pa tudi poti, po katerih so skušali doseči želene cilje. Tudi organiziranost in izvedba sta bili v različnih delovnih okoljih različni. Še največ skupnega je bilo v vsebinski zasnovi programiranih rekreativnih odmorov, ki so jo v glavnem sestavljale gimnastične vaje. V nekaterih primerih aktivnega odmora med delom smo opazili, da so bile vaje manj ustrezne oziroma njihova izbira ni bila povsem skladna z načelom »nasprotne obremenitve«.

Največkrat so delavke izvajale vaje brez glasbene spremljave. Ker nekateri kompleksi niso bili glasbeno opremljeni, tudi ni bilo moč pričakovati blagodejnih in sprostilnih učinkov, ki jih sicer v čustvenem doživljanju pušča dobro izbrana glasba. Tudi neposredno vodenje gimnastičnih vaj je bilo različno, pri čemer smo opazili nakatere pomanjkljivosti zaradi premajhne strokovne podkovanosti.

Konec prihodnjič

Po štirih letih premora znova deluje Komisija za športno rekreacijo in oddih delavcev pri RS ZSS

Športna rekreacija mora v nacionalni program

Pred dnevi se je zbrala na prvi seji komisija za športno rekreacijo in oddih delavcev pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije. Sestavljajo jo ugledni organizatorji rekreacije, predstavniki Fakultete za telesno kulturo, sindikatov, zdravnikov športne medicine in medicine dela, Partizana Slovenije, strokovnega sveta za športno rekreacijo in delavci, ki skrbijo za oddih. Na prvi seji so se člani komisije dogovorili za grobe obrise svojega dela. Razdelili bi ga lahko na dva dela: na športno rekreacijo v ožjem smislu in na delavski turizem in oddih delavcev.

Že za prvo sejo so pripravili obsežen dnevni red. Poudariti je treba predvsem obravnavanje srednjeročnih razvojnih listin in pretresanje tako imenovanega nacionalnega programa slovenske telesne kulture. Člani komisije so bili enotnega mnenja, da bi morala biti tudi športna rekreacija skrb republike in morala najti ustrezen prostor in poudarke v nacionalnem programu. Člani komisije so se zavzemali za stvarno načrtovanje tako v športu kot v športni rekreaciji. Ugotovili so, da se listine ne lotevajo vprašanj tekmovalnega športa, ki golta preveč denarja; vrh tega je po rezultatih bliže rekreaciji, po zahtevah pa se skoraj enači z vrhunskim športom.

Člani komisije so ugotavljali, da športna rekreacija še nima dovolj natančnih programov, da pa hkrati v republiki nimamo ne dovolj gmotnih ne kadrovskih možnosti za športno rekreacijo. Očitno se bo treba za zdaj (seveda, če nam gre za pravo množičnost) usmeriti v poceni športno rekreacijo, brez dragih objektov in opreme, predvsem v naravo, »naše skupno vadišče« in v dejavnosti telesnokulturnega minimuma.

Predvsem pa so se člani komisije spraševali, kako naj bi skrb za športno rekreacijo uveljavili v praksi, kako naj bi našla pot v srednjeročne planske listine in v nacionalni program.

Na seji novoustanovljene komisije so precej časa obravnavali tudi vprašanje programiranih aktivnih odmorov med delovnim časom, čemur velja letos nasploh velika pozornost (seminarji v Pekrah, Poreču, Savudriji in Novi Gorici). Dogovorili so se za skupno akcijo medicine dela in športa, sindikatov ter Fakultete za telesno kulturo. Z izdelavo kaset za telovadbo v posebnih odmorih pa bo strokovnjakom deloma priskočila na pomoč ljubljanska radijska postaja.

Prihodnja seja komisije bo namenjena delavskemu turizmu, oddihu delavcev in regresu zanj.

Stane Urek

IZ ZGODOVINE

Prejeli smo

Pod tem naslovom je bila objavljena kritika mojega sestavka Stavka jeseniških kovinarjev leta 1935. Jože Jurač konkretno kritizira tisti del, kjer govorim o odnosih med strokovnimi organizacijami, posebno o vlogi in vplivu klerikalcev in duhovščine na Jugoslovansko strokovno zvezo (JSZ). Svojo kritiko opira na dejstvo, da se je JSZ borila proti vplivu klerikalcev in da so bili člani jeseniške JSZ odločno za delavsko enotnost.

Moj sestavek ni samo zapis osebnih spominov, ampak je tudi prikaz zgodovinskega opisa stavke, podprtega z avtentičnimi dokumenti in osebnimi pričevanji stavkajočih. Ko govorimo o odnosih v organizacijah, sem poskušal prikazati dejansko moč in pripravljenost kovinarjev za ostrejši boj. Pri tem sem kritičen tako do SMRJ in NSZ kot do SMRJ in NSZ kot do JSZ. Res je, da sem bil pri tej oceni bolj splošen in se nisem podrobno spuščal v analizo teh odnosov, ker ni bil to namen mojega sestavka.

Glede na kritiko Jožeta Jurača bomo poskušali navesti nekaj dejstev. Njemu očitno ni znano, da je bila jeseniška podružnica JSZ v času pred in med stavko v rokah klerikalcev oziroma privržencev JRZ. Predsednik podružnice JSZ je bil Albin Gasar, član uprave pa Peter Arnež. Kot predstavnika JSZ sta bila v strokovnem medstrokovnem odboru. Že samo to priča, pod kakšnim vplivom je bila takrat jeseniška JSZ. Napredni del JSZ pod vodstvom dr. Aleša Stanovnika se je boril proti njim. Albin Gasar, delavec, je bil tesen sodelavec kaplana Križmana, zagrizenega privrženca JRZ. Ta je bil ob stavbinski stavki na Jesenicah leta 1936 organizator stavkokazov, pozneje organizator Jugorosa oziroma Zveze združenih delavcev za jeseniški revir. Med vojno je bil pripadnik bele garde, konec vojne pa emigriral v tujino. Peter Arnež — mojster v tovarni, je bil zagrizen režimovec, banski svetnik in osebni prijatelj bana dr. Natlačena. Tudi on je bil organizator bele garde in kot tak likvidiran med vojno. Stavkokaze za zlom stavbinske stavke so zbirali poleg kaplana Andreja Križmana tudi kaplan Anton Duhovnik s Koroške Bele in župnik Demšar iz Zasipa. Na poziv duhovnikov in JRZ so zbirali stavkokaze tudi v Tržiču, Ratečah, Mojstrani, Kamni gorici in Gorjah. Kaplan Križman je bil organizator režimske organizacije Zveze združenih delavcev (ZZD) in organizator bele garde, ob koncu vojne je pobegnil v tujino. Kot zagrizen pristaš JRZ je bil tudi kaplan Duhovnik oster nasprotnik komunistov, vplivna osebnost v JRZ Javornik-Koroška Bela, organizator bele garde in obveščevalec šefa policije Hacina. Za vsakega ovadenega komunista in člana OF je dobil 500 lir. Ironija vseh teh spletov pa je, da je končal v nemškem taborišču kot angleški agent.

Po stavki, posebno pa leta 1936, je prišlo na Jesenicah v strokovnih organizacijah, zlasti v SMRJ in JSZ, do bistvenih sprememb. V SMRJ so prišli v vodstvo podružnice naprednejši delavci s komunisti na čelu. V podružnici JSZ Jesenice pa so prevzeli vodstvo pod vplivom dr. Aleša Stanovnika tovariši, ki so bili za enotnost vseh delavcev in proti vplivu klerikalcev. S tem so bile ustvarjene možnosti za ustanovitev skupnega medstrokovnega akcijskega odbora (MAO) vseh treh strokovnih organizacij na Jesenicah. Akcijski odbor je sprejel skupno platformo za delo in akcije strokovnih organizacij. O tem je seznanil delavstvo s posebnim letakom.

Pri občinskih volitvah na Jesenicah leta 1936 je prišlo do enotne kandidatne liste komunistov, socialistov in JSZ z nosilcem dr. Stanovnikom. Imenovali so Listo slovenskega delovnega ljudstva. Ta lista je dobila le 13 glasov premalo za zmago. Več članov JSZ je glasovalo za JRZ listo.

Če že hočemo oceniti te odnose, bi povedal še, kakšni so bili ti odnosi v podružnici JSZ Javornik-Koroška Bela. Predsednik te podružnice je bil Valentin Smolej. Ob stavki je odigral pozitivno vlogo, pri volitvah pa so on in njegovi sodelavci padli pod vpliv klerikalcev, konkretno pod vpliv kaplana Duhovnika in Avgusta Kuharja, ki je bil takrat eksponent JRZ za jeseniški revir.

Obiščite knjigarno Delavska enotnost Tavčarjeva ulica 5

Ko smo se pripravljali na volitve na Koroški Beli, smo povabili na pogovor tudi predstavnike JSZ Javornik-Koroška Bela, da bi tudi mi sestavili enotno listo. Na pogovor sta prišla predsednik JSZ Valentin Smolej in tajnik Rudi Gerdej. Vsa pojasnjevanja so bila zaman. Odklonila sta skupno listo in javorniška JSZ je padla pod vpliv aranžerjev JRZ-kaplana Duhovnika in Avgusta Kuharja.

Podružnica JSZ Javornik-Koroška Bela je v vsem podprla JRZ listo. Ne samo to, na njeni listi so kandidirali tudi člani JSZ in sam predsednik Valentin Smolej. Ohranjeni so volilni imeniki z oznakami, kako je kdo volil. Za listo JRZ je volilo 263 pristašev JSZ oziroma krščanskih socialistov in radikalov, 39 nacionalistov, 42 socialistov in 54 neopredeljenih. Za listo JNS je glasovalo 106 nacionalistov, 6 socialistov in en krščanski socialist. Za našo listo — Listo slovenskega delovnega ljudstva — je glasovalo 386 socialistov, 34 nacionalistov, 2 krščanska socialista in 5 neopredeljenih.

Iz omenjenega se točno vidi, kakšno vlogo je igrala pri tem organizacija JSZ Javornik-Koroška Bela in pod čigavim vplivom je bila. Jeseniška JSZ je kritično presojala svoje tovariše v občini Koroška Bela. Posebno kritičen do njih je bil dr. Stanovnik in osebno posredoval pri njih. O teh svojih stališčih je napisal letak, ki nam je bil v pomoč pri naši volilni agitaciji. Izvoljeni tovariši z liste JRZ z Valentinom Smolejem vred so se na vse pretege trudili, da bi onemogočali naše delo za napredek občine in zvesto služili režimski protidemokratični in protidelavski politiki.

Pisca kritike moram opozoriti še na en neupravičen očitek. Gre za nepoznavanje vloge dr. Aleša Stanovnika v JSZ. Že iz omenjenega se dobro vidi naš odnos do dr. Stanovnika. Opozorim pa naj ga na moj sestavek: »Dr. Aleš Stanovnik in spomini nanj.« V njem bo lahko ugotovil, kako smo jeseniški komunisti cenili vlogo in pomen dr. Stanovnika, še zlasti jaz. Bila sva celo osebna prijatelja. Ta sestavek je objavljen v III. knjigi jeseniškega zbornika Jeklo in ljudje, stran 445. Za boljše razumevanje o spornih trditvah mu priporočam še moja sestavka: Iz naših bojev v občini Koroška Bela in Stavbinska stavka leta 1936, zlasti tisti del, ki se nanaša na Jesenice. Prvi je objavljen v I., drugi pa v IV. knjigi jeseniškega zbornika Jeklo in ljudje.

Vencelj Perko

Začetek novega obdobja v razrednem strokovnem sindikalnem gibanju na Slovenskem leta 1924 in 1925

Oslabitev razrednega strokovnega gibanja po koncu stavkovnega vala

Piše: Dr. Miroslav Stiplovšek

2

Ta se je kazala zlasti v neparlamentarnem načinu odstranitve Davidovićeve vlade, v kateri so bili tudi slovenski klerikalci, in vzpostavitvi Pašič-Pribičevićeve vlade, ki ni imela večine v parlamentu, v razširitvi Obznane tudi na Hrvaško republikansko kmečko stranko zaradi njenega vstopa v Kmečko internacionalo v Moskvi, ter v predčasnem razpisu parlamentarnih volitev za februar 1925. Prav pri tem se je znova pokazala vsa škodljivost razcepljenosti razrednega delavskega gibanja in posledice novega protikomunističnega udarca buržoazije z »malo Obznano«. Razcepljene razredne delavske liste spet niso uspele dobiti nobenega poslanskega mesta. Prav njihov neuspeh je bil ena od neposrednih spodbud, da so komunisti oziroma funkcionarji neodvisnih strokovnih organizacij v Sloveniji okrepili prizadevanja za združitev razrednih strokovnih organizacij.

Strokovne organizacije so bile torej zaradi gospodarske krize in buržoaznih protidelavskih ukrepov potisnjene v obrambo delavskih socialnoekonomskih in političnih pridobitev, priborjenih v revolucionarnih razmerah po prvi svetovni vojni. Prav v času, ko so bile strokovne organizacije delavstvu posebej potrebne za obrambne boje, je bila njihova moč hudo oslabljena. Ob tem je treba poudariti, da je bila industrijska kriza, ki je sicer zajela vso Jugoslavijo, najhujša v Sloveniji. Prav slovensko strokovno gibanje pa je bilo tudi najbolj oslabljeno z dokončnim udarcem po neodvisnih strokovnih organizacijah, ki so bile v letih 1922—1924 borbeno jedro vsega strokovnega gibanja na Slovenskem. Predloge za združitev socialističnih in prepovedanih neodvisnih strokovnih organizacij je desničarsko vodstvo Strokovne komisije (SK) za Slovenijo sprva odklanjalo, ko pa je končno pristalo na pogajanja, se je zavedalo svojega privilegiranega položaja, ker neodvisne strokovne organizacije zaradi nepopustljivosti oblasti niso imele nikakršnih možnosti za obnovitev dejavnosti. To prednost so nato desničarji izrabili za narekovanje svojih pogojev za združitev. Takšen potek nastajanja enotnih razrednih strokovnih organizacij v Sloveniji je kmalu povzročil hude spore v pokrajinskem vodstvu KPJ, vplival pa je tudi na pogajanja med centralo neodvisnih sindikatov centralnim delavskim sindikalnim odborom Jugoslavije (CDSOJ) in centralo reformističnih — socialističnih sindikatov Glavno delavsko zvezo Jugosiavije (GDZJ).

Posebne razmere so torej zahtevale, da so komunisti v Sloveniji pri oblikovanju enotnega razrednega strokovnega gibanja opravili pionirsko delo, pri čemer sta bila tako potek kot končni rezultat njihovih prizadevanj drugačna kot v drugih jugoslovanskih pokrajinah.

List Delavec je 10. avgusta 1924 poudaril: »Sedanja industarijska kriza je obenem kriza strokovnih organizacij«. Poudarili smo že, da so oblasti in delodajalci najprej hudo oslabili komunistično — neodvisno strokovno gibanje z zlomom velike rudarske stavke in še nekaterih drugih bojev poleti leta 1923. Ti so pomenili tudi konec velikega stavkovnega vala po prvi svetovni vojni. Na začetku leta 1924 je po podatkih Zveze neodvisnih strokovnih organizacij za Slovenijo rdeči sindikalni internacionali v Moskvo redno plačevalo članarine le še okrog 3100 delavcev, torej približno četrtina spomladi 1923 vpisanih članov. Z »malo Obzano« pa je vlada revolucionarnim organizacijam razrednega strokovnega gibanja prepovedala delovanje.

Tudi članstvo organizacij Strokovne komisije (SK) za Slovenijo, ki je bila v sestavi centrale socialističnih sindikatov Glavne delavske zveze Jugoslavije (GDZJ) je upadalo predvsem zaradi reformistične politike, medtem ko oblasti njihovega delovanja niso ovirale. Nasprotno — v bojih s komunističnimi strokovnimi organizacijami so jih podpirale. Po podatkih v Delavcu je bilo konec leta 1923 v slovenskih socialističnih strokovnih organizacijah okrog 7200 vpisanih članov, medtem ko jih je bilo še na začetku leta 1921 11.000.

Nadaljevanje prihodnjič

Nagradna križanka št. 44

Rešitve pošljite do 17. decembra 1985 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 44. Nagrade so 1.200, 1.100 in 1.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 43

MASKERKA, MAKS, ANTONIO JANIGRO, STON, VS, KAKAV, TOPEKA, NAPERA, RN, COL, A, ONAN, VE, OAS, KIEV, EFIM, IŠIAS, NOGA, ACI, AKELA, ALIBUNAR, NENAREJENOST, NRAVNOST, TAJGA, IC, AALTO, ADEPT

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 43

1. nagrada 1.200 din: Slavo Kamenik, Ljubljanska c. 33, 63000 Celje;
2. nagrada 1.100 din: Zvonka Dremel, Debelakova 16, 61430 Hrastnik;
3. nagrada 1.000 din: Albina Brodnik, Smlednik 34, 61216 Smlednik.

Nagrade bomo poslali po pošti.

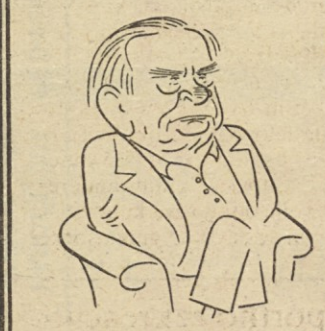

				Delavska enotnost	IZVEDENEC	TIPIČNA PRIMOR. POKRAJINA	RUDARSKO MESTO V ISTRI	LETOVIŠČE OB ČRNEM MORJU	DELAVSKI SVET	1		NAUK O IZVORU IN POMENU BESED	TAK Z VELIKIM NOSOM	DOLGOREPA PAPIGA
				FOND						VZNEMIRJANJE, DRAŽENJE	PLOD, SADEŽ			
				ELEKTRON. ELEMENT, POLVODNIK										
				UPORABA					SOPROGA GORBAČOVA					
				KERSNIK					NAJVIŠJA TOČKA					
SESTAVIL: R. NOČ	ZASTAVA	VRSTA JABOLK	ANDREJ KURENT / AMERIŠKI IZUMITELJ			DEL STOPALA / SILICIJ					OSEBNI ZAIMEK / TUJE MOŠ. IME			
VRSTA RADIJSKE ODDAJE							FR. FILM. REŽISER («OTROCI PARADIŽA»)	ANG. HUMORIST (BENNY) / ŠMUČ. SKAKALEC KOGLER					DRAGOCENO KRZNO	ROMUNSKI TENISAČ NASTASE
POVRTNINA Z RDEČIM PODZEMN. PLODOM									REKA NA KAVKAZU / HELIJ					
NEGATIVNI ION						NADANGEL (KRŠČ. MIT.) / GRŠKI BOG VETROV								
ZVESTA DOMAČA ŽIVAL				USNJEN TRAK							REKA NA PELOPONEZU (EVROTAS) / ALUMINIJ			
POPEVKAR PESTNER				PREBIVALCI ANTIČNE AONIJE					MESTECE V BOSNI (AVNOJ)					
NORDIJ. BOGINJA MORJA				SLADKOVODNA RIBA					PISATELJICA PEROCI				ANGL. SVETLO PIVO	Delavska enotnost

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.
List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.

Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Izdaja ČGP Delo — tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787

Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik

Odgovorni urednik: Franček Kavčič

Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem), Emil Lah (zunanja politika), Boris Rugelj (gospodarjenje), Andrej Ulaga (šport, oddih in rekreacija), Janez Voljč (posebne naloge), Igor Žitnik (izobraževanje, kultura)
Novinarji — reporterji: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Ivo Kuljaj, Marija Frančeškin, Janez Sever, Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Franci Mulec (tehnični urednik)

Pomočnik direktorja tozda: Milan Živkovič

Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778, tajništvo uredništva 313-942

Naročniška centrala 318-855

Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 318-855

Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956

Uredništvo Naša žena, Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651

Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43 323-951

Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-402

Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923

Žiro račun 50100-603-41502

Knjigarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891

Posamezna številka Delavske enotnosti 35 din, letna naročnina 1.820 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini.

Tisk Ljudska pravica Ljubljana

Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlajko Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik

Bernard Stritih, dekan Višje šole za socialne delavce v Ljubljani

Socialni delavci niso dobrodelneži

Bernard Stritih je diplomirani psiholog in dekan Višje šole za socialne delavce v Ljubljani. Ni nikakršen salonski oziroma akademski psiholog, ki bi le teoretiziral. Začel je kot orodni ključavničar v mariborski Tovarni avtomobilov. »Izkušnje iz tovarne se mnogokrat vračajo vame. Natančno se še spominjam, da sem kot delavec za strojem najteže prenašal nizke udarce in krivice, ki so praviloma prihajale ‚od zgoraj',« je začel. »Mislim, da bi delo v proizvodnji — med pravimi delavci in delavkami — koristilo vsem, ki javno govorijo o njihovem delu oziroma položaju,« je menil.

Za predstavitev našega sogovornika še tole. Bliža se Abrahamu, njegova žena je knjižničarka, sin končuje študij gozdarstva. Pripravlja doktorat. V prostem času, ki ga ima tudi nekaj, pa se predaja mladim taborником in tabornicam odreda Črni Mrav, kjer prav radi v svoje vrste sprejmejo tudi najbolj problematično mladino, ki se je sicer povsod otepajo...

— Povejte nam, prosim, kaj je sploh socialno delo?

»Na to vprašanje je težko odgovoriti na kratko, a bom poskusil. Socialni delavci niso nekakšni poklicni dobrodelneži, čeprav je seveda vsem jasno, da je bistvo socialnega dela pomoč. Toda, kdo in komu pomaga ter kako? Vi na primer lahko pomagate komur koli, a to še ni socialno delo. Socialno delo je pravzaprav **družbena pomoč** posamezniкom, ki so se znašli v tej ali oni stiski. Socialni delavci oziroma delavke pa to pomoč konkretno nudijo tistim, ki jo potrebujejo.«

— Socialno delo radi kritiziramo. Kaj menite o tem?

»Res je. Toda kritiziramo tudi medicino, pedagogiko in na primer elektrotehniko. Vsaka znanost oziroma veda ima omejeno učinkovitost. Znanje ljudi, ki neko delo opravljajo, je seveda zelo pomembno, a enako pomembni so še drugi dejavniki, na primer denar. Seveda nočem reči, da je vse socialno delo odvisno od denarja, ampak veliko že.

Naj to natančneje opišem z nekaj primeri. Kljub omejeni uspešnosti zdravstva se nihče v naši družbi ne sprašuje, če potrebujemo bolnišnice, zdravstvene domove ali študij medicine. Glede socialnega dela pa stvari še niso tako jasne. Pri tem ni nepomembno dejstvo, da v Sovjetski zvezi ne poznajo socialnega dela, vsaj takšnega ne, kot so ga na primer razvili na Zahodu, na Poljskem ali na primer pri nas.

Vsak posameznik tudi že ve, da medicina že dolgo ni več kuhanje čajev, a malokdo ve, da socialno delo že dolgo ni zgolj dajanje denarnih pomoči. Naši socialni delavci namreč delajo marsikaj: svetujejo staršem, kako in kaj, če njihovi otroci zaidejo na kriva pota; se strokovno ukvarjajo s prestopniki, sodelujejo pri posvojitvah, ločitvah, dodelitvi otrok ob razvezah, pri zdravljenju alkoholikov, razvijajo prostovoljne dejavnosti na terenu itd.«

— Višja šola za socialne delavce torej razvija nekakšen lasten model socialnega dela?

»Tako je. Ne moremo si dosti pomagati ne z zgledi z Vzhoda ne z Zahoda. Naša stroka je mlada in razviti jo moramo sami. In ne le stroko kot znanost, pač pa predvsem kot konkretno delo v praksi. Tako profesorji te šole razvijamo troje področij hkrati: opravljamo raziskovalno delo za potrebe socialnega dela kot znanosti in stroke; raziskujemo različna področja socialne politike ter se ukvarjamo še s pedagoškim delom. In čeprav lahko na vseh treh področjih pokažemo zelo lepe rezultate, je gmotni položaj šole naravnost katastrofalen. Morda se to v sedanjih kriznih časih sliši kot obrabljena fraza, a žal je tako, Zdi se, kot da smo v začaranem krogu. Več kot delamo, več kot pokažemo, tem manj denarja imamo. Tako je kot pri socialnem delu. Več pomagaš, slabše ti gre...«

— Pa te težave občutijo tudi študentje?

»Seveda. Štipendije jim praktično nihče ne da! Tudi sicer je za njihov standard slabo poskrbljeno. Šola namreč nima nikakršnih možnosti za to, da bi jim preskrbela prehrano, ki jo uživajo skoraj vsi njihovi starši, če so zaposleni. In ker je mnogo naših študentov iz socialno šibkejših družin, precej se jih tudi vozi zelo daleč, ker je bivanje v Ljubljani drago, si mnogi pomagaj s honorarnim delom. Škoda, saj se na ta način ne morejo zares poglobiti v študij.«

— Vaši diplomanti in diplomantke lahko nadaljujejo študij na drugih fakultetah?

»Lahko na primer na Filozofski fakulteti ali na Fakulteti za politične vede in novinarstvo, vendar morajo za vpis v tretji letnik opraviti nekaj diferencialnih izpitov. Upamo, da bomo leta 1990 tudi pri nas uvedli dvostopenjski študij, se pravi visoko šolo. To je nujno. In naj še povem, da imajo v drugih republikah za izobraževanje socialnih delavcev veliko več posluha kot pri nas. Ker nočemo zaostajati, imajo zato študentje, ki študirajo na naši šoli, natrpan program, nekaterih področij pa prav zato ne obdelamo dovolj temeljito. Znanja pa, kot veste, ni nikoli preveč.«

— Pa preidiva še k našemu vsakdanjiku. Kaj menite o tem, da so pri nas že nekateri redno zaposleni socialni problem?

»S tem ste zadeli ob jedro problema. Če bi to dejstvo do skrajnosti poenostavil, bi rekel, da je pri tem pomembno dvoje: prvič, da je nekaj narobe s pravičnostjo sistema delitve dohodka in drugič, je vprašanje, kolikšen je ta dohodek in kako se sploh deli ustvarjen prihodek v organizacijah združenega dela.

Menim, da bi moral vsak zaslužiti toliko, da bi dostojno preživljal sebe in svoje otroke. Seveda pa je nesmiselno trditi, da bi morali vsi več in bolje delati. Večina že danes veliko dela. Morali bi predvsem bolje, bolj organizirano in predvsem pametneje delati in tudi vlagati v dejavnosti, ki bi prinašale dobiček in ne izgube! Če bi tako delali, bi bilo kmalu manj hujših socialnih problemov, mar ne?«

— Kako pa gledate na prostovoljno delo v teh časih?

»Nasploh je premalo cenjeno. O vsaki pop zvezdi se več piše in govori kot o ljudeh, ki večino svojega prostega časa posvečajo prostovoljnemu delu z mladimi, ki so na primer aktivisti RK, ki pomagajo starim...

Vendar se čedalje bolj zavedamo, da se vsega ne da plačati. Tega ne počno niti na Zahodu, pač pa bo treba razvijati prostovoljno delo in mu dati vso družbeno veljavo. Seveda pa je treba vedeti, da vznikne prostovoljno delo samo tam, kjer se ljudje zavedo, da bodo skupne probleme hitreje rešili, če se bodo vzeli skupaj. In še nekaj: vsaka ustanova, naj bo še tako imenitno organizirana, je vsaj malo zbirokratizirana, to pa ne velja za prostovoljno delo. Seveda takšno delo nikakor ni nadomestilo za prav vse oblike na primer socialnega dela, pomeni pa lahko veliko prožnejše in predvsem veliko bolj človeško socialno delo.

Prostovoljno delo se lahko organizira povsod: na šoli, v vrtcu, v krajevni skupnosti in tudi v delovnih organizacijah, kjer naj nad njim bdi sindikat«.

Neva Železnik

30-letnica Višje šole za socialne delavce v Ljubljani

Višja šola za socialne delavce v Ljubljani bo decembra letos stara natanko 30 let. To obletnico bodo proslavili delovno. Teden dni pred praznikom republike (natančneje 26. in 27. novembra) so pripravili dvodnevni posvet o prostovoljnem delu v socialnih dejavnostih v naši družbi.

Malo pred novim letom pa se bodo na slavnostni seji šole spomnili še vseh tistih, ki imajo največ zaslug za njen razvoj, in jim podelili priznanja Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Za vse, ki jih morda ta študij zanima, pa tole: traja dve leti. Bodoči socialni delavci in delavke pa se lahko zaposlijo bodisi v centrih za socialno delo občin, na šolah, v vrtcih, v proizvodnih delovnih organizacijah itd. Vsako leto se na to šolo vpiše približno 80 slušateljev redno in približno še enkrat toliko izredno. Študij, ki je dolga leta veljal za »ženskega«, postaja v zadnjem času čedalje bolj zanimiv tudi za študente.

Srečanja z Ameriko. Podoba in utrip ljudi, ki so na ameriških prostranstvih ustvarili civilizacijo, ki usodno vpliva na današnji svet.

»NADSTROPJA AMERIKE« so knjiga pričevanj dolgoletnega dopisnika Politike iz New Yorka in starega znanca s TV ekrana Jurija Gustinčiča.

»NADSTROPJA AMERIKE« so izsek iz avtorjevega dolgoletnega novinarskega potovanja in novinarstvo je potovanje skozi življenje, s svinčnikom in beležnico, z enim samim zadovoljstvom, ki ga prinaša zavest, da te ljudje berejo in ti — verjamejo. Javnost je Juriju Gustinčiču vedno prisluhnila.

Novinar je zapisovalec zgodovine, ki se ustvarja danes. V tem je njegov privilegij in izziv. Čar in bolečina.

Gustinčičeva »NADSTROPJA AMERIKE« so zgodovina, ki ji je bil priča novinar.

»NADSTROPJA AMERIKE« so izšla v zbirki FLASH založbe Delavska enotnost.

Cena 1.200 din.

NAROČILNICA Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklično naročamo ..... izvodov knjige Jurija Gustinčiča Nadstropja Amerike.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

.....

Ime in priimek podpisnika.

Žig..... .....

Podpis naročnika

a) Račun bomo plačali v zakonitem roku

b) Plačal bom po povzetju.
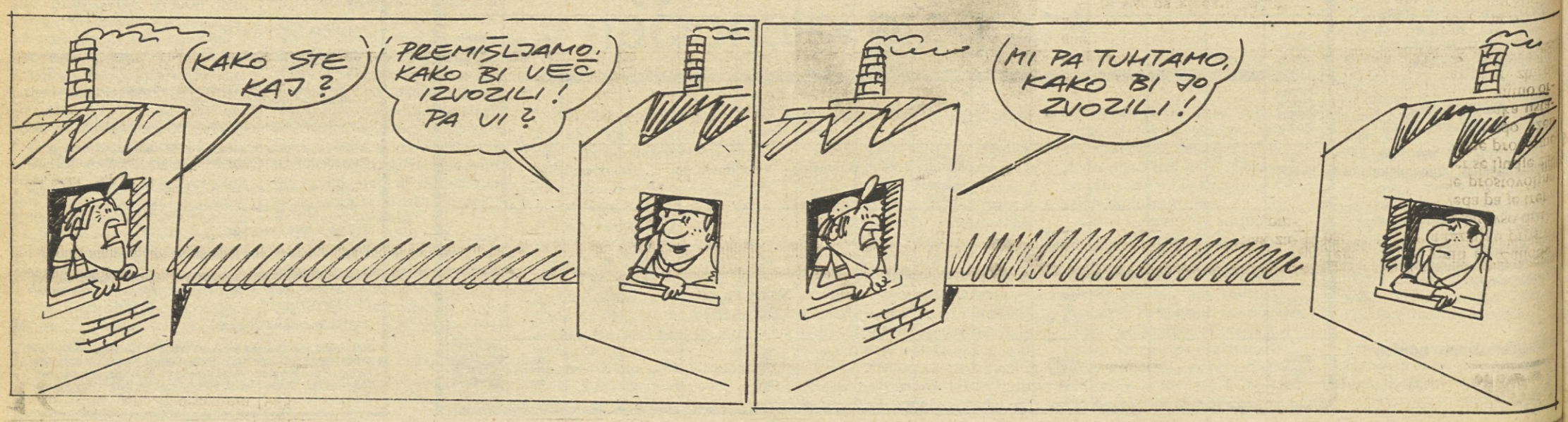
LIPE SVEDER: KAKOR KDO